

Talousarvio 2025

TALOUSSUUNNITELMA

2026—2028

Sisällysluettelo

1. Kunnanjohtajan katsaus	1
2. Yleisperustelut	5
Talousarvion rakenne ja sitovuus	5
Tilivelvolliset	6
Toiminnalliset tavoitteet vuoden 2025 talousarviossa	7
Hollolan kuntastrategia	7
Yleiset taloudelliset lähtökohdat	16
Hollolan kunnan talousarvion laadinnan perusteet	19
Väestö ja työllisyys	26
Henkilöstö	30
Osallistuva budjetointi	32
3. Käyttötalousosa	33
Kunnanhallitus	34
Konsernipalvelut	35
Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon ja työllisyysalueen kustannuksiin	41
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	42
Strategian toteuttaminen	42
Tarkastustoimi	43
Ympäristöterveyslautakunta	45
Seudullinen ympäristöterveydenhuolto	45
Työllisyyslautakunta	52
Päijät-Hämeen työllisyysalue	52
Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta	58
Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue	58
Elinvoimavaliokunta	67
Elinvoiman palvelualue	67
Vesihuoltolaitos	77

4. Investointiosa.....	79
5. Tuloslaskelmaosa.....	82
6. Rahoitusosa.....	86
7. Hollolan kuntakonserni, konserniyhteisöille asetettavat tavoitteet	91
8. Hollolan kunnan strategiset riskit	93

Kunnanhallitus 21.10.2024

1. Kunnanjohtajan katsaus

Vuoden 2024 tilinpäätöksen arvioidaan toteutuvan alkuperäisen talousarvion noin 0,2 miljoonan euron tulosta parempana ja yltävän 0,7 miljoonaan euroon. Keskeisin selittävä tekijä on verovuoden kertymäärävion paraneminen.

Seuraavaksi tarkastellaan vuoden 2025 talousarvion tuloja, menoja, investointeja ja toimintaa.

Tulot

Verotulorahoitus on yhteensä noin 54,1 miljoonaa euroa, joka kasvaa kuluvan vuoden rahoitukseen nähden 2,4 miljoonaa euroa (4,6 prosenttia). Kasvua selittää hallituksen esittämät veroperustemuutokset sekä ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä.

Kunnallis- ja kiinteistöveroasteisiin ei esitetä muutoksia. Kunnallisveroaste on esityksessä 8,3 prosenttia.

Valtionosuudet ovat noin 18,5 miljoonaa euroa, missä kasvua on 1,1 miljoonaa euroa (6,4 prosenttia). Keskeisin selittävä tekijä on TE-palvelujen järjestämisvastuun siirto kunnille.

Toimintatuotot ovat yhteensä noin 43,8 miljoonaa euroa, missä kasvua noin 8,6 miljoonaa euroa (24,5 prosenttia). Toimintatuottojen kasvu johtuu pääasiassa TE-palvelujen rahoituksesta (työllisyysalueen tulot), kuntien maksuosuus on yhteensä 8,3 miljoonaa euroa

Maksutuotot ovat 1,9 miljoonaa euroa, missä vähennystä noin 0,2 miljoonaa euroa (-11,5 prosenttia); selittävänä tekijänä varhaiskasvatuksen päivähoitomaksujen väheneminen ja uimahallin lipputulojen puuttuminen peruskorjauksen käynnistyttyä. Muut toimintatuotot vähenevät noin 0,2 miljoonaa euroa (-52,3 prosenttia), mitä selittää vuoden 2024 aikana tehdyn ja yhdeksän kunnan rahoittaman työllisyyspalvelujen valmistelutyön poistuminen.

Rahoitustuotot ja -kulut ovat noin -0,3 miljoonaa euroa. Nettorahoitusmenojen väheneminen selittyy uusien johdannaissovimusten korkotuotolla.

Menot

Toimintakulut ovat 107,7 miljoonaa euroa, jossa kasvua noin 12,6 miljoonaa euroa (13,2 prosenttia).

Henkilöstökulut ovat noin 44,7 miljoonaa euroa. Henkilöstökuluissa kasvua noin 4,2 miljoonaa euroa (10,5 prosenttia), mistä palkankorotusvaraus noin 2,0 prosenttia. Työllisyyspalvelujen perustettavassa lakisääteisten palvelujen yksikössä on 73 työntekijää, mikä selittää suurta kasvua.

Palvelujen ostot ovat noin 37,5 miljoonaa euroa, missä kasvua noin 4,7 miljoonaa euroa (14,2 prosenttia). Suurin selittävä tekijä kustannusten kasvulle on seudullisen työllisyysalueen arvioidut palvelujen ostot 1,5 miljoonaa euroa, Hollolan kunnan osuus seudullisten työllisyyspalvelujen kustannuksista 1,9 miljoonaa euroa, kotikuntakorvausmenojen kasvu 0,5 miljoonaa euroa, palveluselelikustannusten kasvu 0,3 miljoonaa euroa, sekä työterveyskustannusten nousu 0,3 miljoonaa euroa.

Kunnan toimintakulujen jakauma on: kunnanhallituksen alaisten yksiköiden menot 21 prosenttia, elinvoimapalvelujen osuus noin 25 prosenttia ja hyvinvointipalvelujen osuus noin 54 prosenttia.

Kunnanhallituksen alaisten yksiköiden toimintakuluihin 22,2 miljoonaa euroon sisältyy muun muassa konsernipalvelujen palvelualue 7,1 miljoonaa euroa, Päijät-Hämeen ympäristöterveyspalvelut yhdeksälle kunnalle 3,3 miljoonaa euroa, Päijät-Hämeen työllisyyspalvelut yhdeksälle kunnalle 8,4 miljoonaa euroa sekä 1,1 miljoonan euron strategisten ohjelmien rahoitus.

Hyvinvointipalvelujen toimintakulut ovat yhteensä 57,9 miljoonaa euroa, missä kasvua 1,2 miljoonaa euroa (2,1 prosenttia). Henkilöstökustannukset kasvavat 0,6 miljoonaa euroa (2,2 prosenttia). Palvelujen ostot kasvavat 0,8 miljoonaa euroa (6,0 prosenttia) palvelusetelikustannusten kasvun sekä kotikuntakorvausmenojen osalta.

Elinvoiman palvelualueen toimintamenot ovat yhteensä 27,2 miljoonaa euroa, missä kasvua alle 0,1 miljoonaa euroa (0,1prosenttia). Henkilöstökulut pienenevät 0,4 miljoonaa euroa (5,6 prosenttia) johtuen osan työllisyyspalvelujen henkilöstön siirtymisestä seudulliseen työllisyysalueen palvelukseen. Palvelujen ostot pienenevät 0,6 miljoonaa euroa (4,2 prosenttia) johtuen mm. kuntakokeilun ja työllistämiskulujen poistumisesta. Aineet, tarvikkeet ja tavaroissa kasvua lähes 0,2 miljoonaa euroa (4,9 prosenttia) johtuen elintarvikekustannusten kasvusta. Avustukset kasvavat 0,5 miljoonaa euroa (31,0 prosenttia) johtuen työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvusta.

Muut toimintakulut kasvavat 0,3 miljoonaa euroa (12,7 prosenttia) johtuen leasing vuokrien kasvusta.

Investoinnit

Kunnan kiinteistöjen korjausvelka on kyetty painamaan ennätyskellisen alas, alle 10 miljoonan euron, kun se vielä vuosikymmen sitten oli lähes kymmenkertainen. Painopiste on siirtynyt infran korjausvelkaan.

Vuoden 2025 bruttoinvestointien kokonaismäärä on 18,7 miljoonaa euroa, josta talonrakennukseen on varattu 8,7 miljoonaa euroa. Summasta 1,7 miljoonaa euroa on varattu peruskorjaushankkeisiin.

Uimahallin peruskorjaus on vuosien 2024–2025 suurin investointi 13,3 miljoonaa euroa, josta vuoden 2025 osuus on 7,0 miljoonaa euroa.

Maa- ja vesirakennukseen on varattu yhteensä 9,2 miljoonaa euroa, josta kunnallistekniikan osuus on noin 5,3 miljoonaa euroa ja vesihuollon 2,9 miljoonaa euroa. Suurimmat varaukset koskevat Paasilta-Hopeakallio, Sorvasen sekä Keskusta-korttelin alueita yhteensä 3,7 miljoonaa euroa.

Vuosikate 8,4 miljoonaa euroa kattaa poistoista 94 prosenttia ja nettoinvestoinneista 42,4 prosenttia. Uutta lainaa on suunniteltu nostettavan 10 miljoonaa euroa vuonna 2025.

Toiminta

Hollolassa oli elokuun lopussa 22 814 asukasta, väkiluku on vähentynyt vuoden vaihteesta 73 henkilöä.

Elokuussa 2024 Hollolan työttömyysaste oli 7,1 prosenttia, Päijät-Hämeen keskiarvo oli 12,2 prosenttia ja valtakunnallinen 10,4 prosenttia.

Valtuustokaudella 2021–2025 tehdyt strategiset linjaukset ja niihin perustuneet strategiset ohjelmat saatetaan loppuun kevään 2025 aikana. Strategisten hankkeiden kautta on panostettu kunnan perustehtäviin, toimintamalleihin ja -suunnitelmiin tiettyjen poliittisesti valittujen painopisteiden osalta. Kunnan toimintojen kärki tulee edelleen olemaan lakisäätelysten perustehtävien mahdollisimman kustannustehokkaassa ja vaikuttavassa toteutuksessa.

Valtuusto linjasi 17.2.2020 § 6 palveluverkkopäätöksessään muun muassa Hälvälän ja Tiilikankaan koulujen lakkauttamisesta. Päätöksen taustalla vaikuttivat paitsi taloudelliset haasteet oppilasmäärään sidotun valtionosuuden nopea vähenemä (-0,5–1 milj. euroa/vuosi) myös koulujen laajamittaiset investointitarpeet, ikäluokkien nopea supistuminen sekä lähietäisyydellä sijaitsevien koulujen tilamitoitus. Talousarvioesitys sisältää valtuustopäätöksen mukaisesti Tiilikankaan koulun päättymisen 1.8.2025. Koulun jatkoajan pidentäminen ei enää taloteknisesti ole mahdollista. Valmistelun lähtökohtana on ollut, että Tiilikankaan oppilaat ja henkilökunta siirtyvät ensisijaisesti Heinsuon kouluun ja Salpakankaan koulu on toinen vaihtoehto.

Yksi kunnan keskeisistä strategista hankkeista on ollut keskustakortteleiden toteutus, jonka tavoitteeksi on asetettu kuntakeskuksen elinvoiman ja vetovoiman lisääminen. Valtuusto linjasi jo 2018, ettei vanhan virastotalon kokonaisvaltaista peruskorjausta ryhdytä tekemään sen mittavista kustannuksista sekä rajatuista käyttömahdollisuuksista johtuen. Virastotoimintojen sijoittaminen osaksi keskuskorttelihanketta perustui paitsi tähän päätökseen myös laajemman kokonaisuuden kiinnostuksen synnyttämiseen (veturi-toiminta). Kumppanuus kilpailutettiin, kilpailutuksessa ainoa kiinnostunut taho oli WasaGroup Oy, jonka kanssa solmittiin kumppanuussopimus. Hollola-talon suunnitelmat ovat loppusuoralla. Yrityksistä huolimatta Hollola-talosta on muodostumassa vuokra-asumisratkaisuihin liian suuri taloudellinen vastuu kunnalle. Tästä syystä kumppanuushanketta joudutaan uudelleenarvioimaan. Kumppanuushankkeesta luovuttaneen ja ratkaisuja virasto- ja tapahtumatilasta lähdetään etsimään uudella rakenteella.

Vastuu lakisäätteisistä (työllisyys) työvoimapalveluista siirtyy kunnille 1.1.2025. Hollola-vastuukuntavetoinen, yhdeksän kunnan työllisyysalue, Päijät-Hämeen työllisyysalue, vastaa maakunnan kuntien työvoimapalveluista Lahtea lukuun ottamatta. Uutta lakisäätteisistä tehtävää hoitaa 73 henkilöä, joista suurin osa tulee kuntaan liikkeenluovutuksella TE-toimistoilta. Päijät-Hämeen työllisyysalueelle liikkeenluovutuksella valtiolta siirtyvää henkilöstöä koskeva YT-prosessi (sijoittuminen kunnan tehtäviin ja palkkausmalliin) käynnistyy tammikuussa 2025 ja se saatetaan päätökseen maaliskuussa.

Työvoimapalvelujen toiminnassa nousee entistä vahvemmin esiin kuntien elinkeino- ja työllisyyspalvelujen kanssa tehtävä yhteistyö ja yrityksille tarjottavat ratkaisut. Näiden lisäksi nuorten palveluissa kuntien Ohjaamo-toiminta ja nuorisopalvelujen kanssa tehtävä yhteistyö tiivistyy ja kotoutumislain muutoksen myötä kasvavat kuntavastuut.

Rahoitusmallin muuttuessa kunnan maksuosuus työmarkkinatuen kuntaosuudesta määräytyy eri kriteerein. Kuntaosuusvastuun katkaisee vain aito työllistyminen. Kuntien rahoitusvastuu kytkeytyy entistä vahvemmin taloudellisiin suhdannevaihteluihin, mikä lisää kuntien taloushaasteita.

TE24- ja KOTO-lain uudistuksen lisäksi laajim-pana muutoksen vuodelle 2025 on uusi rakentamislaki, joka muuttaa rakentamisen lupajärjestelmää, sääntelyä sekä rekisteritietojen toimittamista. Vireillä on lisäksi lukuisia muita lakimuutoksia, jotka vaikuttavat kuntien talouteen ja toimintaan. Hallitusohjelmaan kirjattu kuntavelvoitteiden purkaminen sen sijaan etenee vain vähäisessä määrin.

Vuosi 2025 on kunnallisvaalivuosi. Toiminnan osalta varaudutaan uuden valtuuston perehdyttämiseen sekä kuntastrategiaprosessin toteuttamiseen.

Vuonna 2025 merkittävimmät pientalotonttimäärän kasvut suuntautuvat Nostavan Kyyhkylään ja Vesikansassa Norolanpellon ja Vähäselänojan alueille. Näiden keskeisimpien uudisalueiden yhteenlaskettu tonttimäärä on noin 110 kpl erillispientalotonttia ja kahdeksan kpl asuinpienitalo/rivitalotonttia. Yritysalueen asemakaavoituksessa kohteena on Paassilan alueen kasvattaminen valtatien varressa. Osayleiskaavoitus Nostavan ja Kierrätysalueen osalta valmistelussa.

Tulevaisuus

Koronan ja Ukrainan sodan synnyttämän koronasto- ja inflaatiokierteen sekä sote-uudistuksen vaikutuksista johtuen 2020-luvulla ei ole ollut niin sanotusti normaalia ja luotettavaa vertailupohjaa antavaa talousvuotta. Jokainen vuosi on sisältänyt lukuisan määrän osin ennakoimattomia tai vaikeasti ennustettavia elementtejä. Ylimääräiset ja jälkikäteen jaetut korona-avustukset pitivät kunnat pinnalla vuosina 2020–2022.

Nyt inflaatio on tasaantunut ja korkokanta lähtenyt laskuun, mutta väliaikaisen tekijöiden pyyhkiytyminen on paljastanut kokonaan toisenlaisen tilanteen. Pärjäävien kuntien määrä on supistunut, monet aikaisemmin kohtuullisesti toimeen tulleet maakuntakeskukset ovat taloudellisissa vaikeuksissa Lahti mukaan lukien.

Sote-uudistuksen vaikutukset ovat sysänneet kuntakentän uuteen pudotuspeliin. Valmisteilla parhaillaan oleva valtionosuusuudistus ei tuo kunnille lisää rahaa, mutta jakaa rahoja uudella tavalla, jolloin pudotuspelissä heikoimmalle jäävät kunnat

voivat vaihtua nopeasti. Ennakoimattomuus ja epävarmuus jatkuu siis edelleen.

Hyvin ei mene myöskään hyvinvointialueilla. Rahapula on krooninen ikääntymisestä ja monista eri tekijöistä johtuvista kysynnän kasvutekijöistä johtuen. Valtakunnallinen ikääntyvien ikäluokkien haaste on tiedetty vuosikymmenten ajan, toimenpiteet ovat kuitenkin jääneet niin viime metreille, että tasapainotilan saavuttamiseen vaadittava aika on käytännössä jo kulutettu loppuun. Joudumme hoitamaan vain akuutteja ongelmia sen sijaan, että kykenisimme ennakoiviin toimenpiteisiin. Hyvinvointialueiden tilanne johtaa vääräämättä kansalaisen epäluottamuksen kasvuun hoito- ja hoivapalvelujen riittävyydestä, mikä heijastuu laajemmin julkisiin palveluihin.

Uuden valtuustokauden tärkein tehtävä on ylläpitää kuntatalouden tasapainoa, edistää kunnan elinvoimaa ja kuntalaisten hyvinvointia sekä vahvistaa luottamusta julkisiin palveluihin. Tehtävä alati muuttuvassa julkisen talouden haasteellisessa ympäristössä on entistä vaativampi.

Hollolassa 16. lokakuuta 2025

Päivi Rahkonen

Kunnanjohtaja

2. Yleisperustelut

Talousarvion rakenne ja sitovuus

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan talousarviossa tulee olla käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan talousarvio on laadittu kuntalaissa esitetyllä rakenteella.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen sekä kunnallistalouden kehitykseen, kunnan strategia ja strategiset tavoitteet sekä palvelualueiden toiminnalliset tavoitteet.

Käyttötalousosa sisältää palvelualuekohtaiset talousarviot. Palvelualueiden suunnitelmat sisältävät myös toiminnan kuvauksen, toimintaympäristön muutokset ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut.

Tuloslaskelmaosassa esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen

toiminnan menot ja tulot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot sekä suunnitelman mukaiset poistot.

Investointiosassa esitetään kunnan investointimenot ja -tulot, jotka talousarviovuoden osalta eritellään hankekohtaisesti.

Rahoitusosassa esitetään tulo-rahoituksen riittävyyden lisäksi meno- ja tuloarviona pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman.

Käyttötalouden osalta sitovuustasoksi on kaikkien palvelualueiden osalta määriteltävä nettositovuus eli menojen ja tulojen erotus (=nettomeno). Investointien osalta on käytössä myös nettositovuus eli menojen ja tulojen erotus.

Sitovuustasot valtuustoon nähden on esitetty alla olevassa taulukossa

KÄYTTÖTALOUSOSA	SITOVATASO
Konsernipalvelut	toimintakate
Tarkastustoimi	toimintakate
Strategian toteuttaminen	toimintakate
Kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon ja työllisyysalueen kustannuksista	toimintakate
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue	toimintakate
Elinvoiman palvelualue	toimintakate
Vesihuoltolaitos	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Päijät-Hämeen ympäristöterveys	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Päijät-Hämeen työllisyysalue	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
TULOSLASKELMAOSA	SITOVATASO
Korkotulot ja -menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja -menot	nettoarvio
Verotulot	ei sitova
Valtionosuudet	ei sitova
RAHOITUSOSA	SITOVATASO
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset	nettoarvio

INVESTOINTIOSA

Valtuustoon nähden sitovat tasot

Maa-alueet, hankinnat
Kadunrakennus ja muut yleiset alueet
Elinkeinopoliittiset investoinnit
Talonrakennus, perusparannukset
Talonrakennus, korvaus- ja uusinvestoinnit
Arvopaperit ja osuudet
Vesihuoltolaitos
Päijät-Hämeen ympäristöterveys
Päijät-Hämeen työllisyysalue
Irtain omaisuus

SITOVATASO

Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma
Investointisuunnitelman loppusumma

Tilivelvolliset

Kuntalain 125 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan muun muassa lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta. Muistutuksen edellytyksenä on, että tilivelvollinen on toiminut vastoin lakia tai valtuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen. Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei

olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisaseman puuttuminen vapauta esimiehiä toiminnan valvontavastuusta. Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat muun muassa kunnan toimielimen jäsenet ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Tilivelvollisia voivat olla myös muut toiminnasta itsenäisesti vastaavat henkilöt. Viranhaltijan tilivelvollisuus on ratkaistava tapaus tapaukselta henkilön tosiasiallisten tehtävien ja aseman mukaan eikä niinkään muodollisen virka-aseman perusteella. Tilivelvollisuus ei tuo viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei kuuluisi hänelle hänen asemansa perusteella muutoinkin – esimiehenä, laskujen hyväksyjänä tai määrärahojen käytöstä päättävänä viranhaltijana.

Toiminnalliset tavoitteet vuoden 2025 talousarviossa

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Kuntalain 110 §:n mukaan talousarviossa ja –suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Toiminnallisten tavoitteiden tarkoituksena on ohjata toimintaprosessia ja taloudellisten tavoitteiden puolestaan ohjata kunnan tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Toiminnalliset tavoitteet esitetään ja niihin osoitetaan tarvittavat resurssit talousarvion ja –suunnitelman käyttöalou- ja investointiosissa.

Kuntakonsernin tytäryhteisöjen tulee toimia kunnan valtuuston strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen. Kuntakonsernin tytäryhteisöille asetetaan talousarviossa tavoitteet kuten kunnan omille toiminnoille. Tytäryhteisön tulee omassa tavoiteasetannassaan kuvata, miten yhtiö tukee toiminnallaan kunnan strategian toteuttamista. Konserniyhtiöille asetetut tavoitteet esitetään luvussa 7.

Hollolan kuntastrategian ohjelmien toteutusta varten on varattu kunnanhallituksen alaisuuteen oma strategian ohjelmien toteutukseen kohdennettu määräraha. Kunnanhallitus ohjaa strategian toteutusta ja kohdentaa määrärahat eri ohjelmiin ja toimenpiteisiin käyttösuunnitelmassa.

Hollolan kunnan strategia 2022–2035 kertoo tavoitteet, joihin kunta toiminnallaan pyrkii. Strategia määrittää kunnan arvot seuraavasti: Hirveen tulevaisuustaitoinen, Hirveen rohkee, Hirveen arvostava ja Hirveen ketterä. Tavoitteiden osalta strategia määrittää vision vuodelle 2035 seuraavasti: Hirveen haluttu ja Hirveen hyvä esimerkki.

Strategian pohjalta on laadittu valtuuston 20.6.2022 hyväksymä strateginen ohjelma, joka kertoo miten kunta edistää vision saavuttamista, kuluvalle valtuustokaudella. Ohjelma jakautuu hankkeisiin, jotka yksilöivät tehtävät keskeiset toimenpiteet, omistaja (vastuutaho) sekä

aikataulutavoitteiden rungon. Lisäksi strateginen ohjelma sisältää arvion hankkeiden toteutuksen edellyttämistä resursseista.

Strategisten ohjelmien hankkeita edistetään talousarviokaudella ja talousarviokirjassa kuvataan niitä keskeisiä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan hankkeen toteutus valtuustokaudella, sekä strategisen vision toteutuminen.

Hollolan kuntastrategia

Hollolan valtuusto hyväksyi 13.12.2021 kuntastrategian, joka ohjaa kunnan toimintaa ja päätöksentekoa vuoteen 2035 asti. Strategia määrittää kunnan arvot ja niiden pohjalta tehdyt visiot toiminnan kehittämisen painopistealueista.

Hollolan arvot:

- Hirveen tulevaisuustaitoinen
- Hirveen rohkee
- Hirveen arvostava
- Hirveen ketterä

Kaksiosainen visiomme:

- Hirveen haluttu
- Hirveen hyvä esimerkki

Toiminnalliset tavoitteet johdetaan strategian ohjelmiin perustuen:

Hirveen hyvä esimerkki:

- Esimerkillinen toimintakulttuuri: Arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimintaan.
- Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmä
- Esimerkillisen sujuva ja asiakaslähtöinen toiminta
- Esimerkillistä tiedolla johtamista
- Tasapainoisen talouden Hollola

Hirveen haluttu:

- Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla ja mediatyöllä
- Pitkän aikavälin aluekehityksen suunnan määrittäminen
- Laadukkaan asumisen tarjonnan monipuolistaminen
- Yritys- ja työllisyyspalvelut palvelevat yritysten menestystä ja sijoittumista alueelle
- Kasvamme kestävästi kehityksen kuntana ja vahvistamme ympäristöä ja luontoa hyvinvoinnin lähteenä
- Edistämme kuntalaisten ja työntekijöiden terveyttä ja hyvinvointia kaikissa ikäryhmissä.

STRATEGINEN VISIO: HIRVEEN HALUTTU

Viestinnän vahvistus

Monikanavaisen tiedotuksen, viestinnän ja markkinoinnin toteutus tavoitehakuisesti.

Valtuustokauden tavoite: Kokonaismielikuvatutkimus 2025:

Kokonaismielikuva (kaikki) 6,8, ja Hollola 8,2. Voisi ajatella muuttavansa 10 %

Tavoite (mittari) 2025: Vuoden 2025 viestintä- ja markkinointisuunnitelma toteutettu

Lähtötilannekuvaus: Tiedottaja sekä viestinnän asiantuntija palkattu 2022.

Toimenpiteet 2025: Kunnanhallitukselle syksyllä 2024 esitetyn viestintä- ja markkinointiohjelman mukaisten toimenpiteiden toteutus.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Pitkän aikavälin aluekehityksen suunnan määrittely

Toteutetaan aktiivista maanhankintaa tulevaisuuden asunto- ja yritysalueiden toteutukseen. Toimintatapojen muuttaminen (ennakoiva kaavoitus versus rakentaminen).

Valtuustokauden tavoite: Maanhankinta kehityksen tueksi, 25 ha/vuosi

Tavoite (mittari) 2025: Maanhankinnan edistyminen.

Lähtötilannekuvaus: Strategisilla alueilla kunnan kehittymistä varten tarvittavien maa-alueiden hankinta ei etene riittävän laajoina kokonaisuuksina vapaaehtoisilla kaupoilla. Kaavoitus ja infrarakentaminen on prosessina pitkäkestoista.

Toimenpiteet 2025: Maanhankinnassa otetaan tarvittaessa käyttöön kaikki maapoliittisen ohjelman mukaiset hankintatavat. Kaavoitusohjelman toteutuminen.

Omistaja: Kaavoitus- ja maankäyttöpäällikkö

Laadukkaan asumisen tarjonnan monipuolistamien

Keskustan kehittäminen asumisen ja palvelujen lisäämiseksi.

Valtuustokauden tavoite: Keskustakorttelin toteutus alkaa viimeistään 2026.

Tavoite (mittari) 2025: Vanhan viraston purkaminen ja Hollola-talon toteutuksen aloitus.

Lähtötilannekuvaus: Kehittämisvaihe sopimuskumppanin kanssa valmistunut, päätös suunnittelu- ja kaavoitusvaiheeseen siirtymisestä tehty.

Toimenpiteet 2025: Työn eteneminen esisopimuksen mukaisesti (sisältää erikseen sovittavat kunnallistekniikan toteutustarpeet talousarvion puitteissa.

Omistaja: Elinvoimajohtaja

Valtuustokauden tavoite: Luodaan mahdollisuuksia uudisrakentamiselle huomioimalla kysyntä. HATn vuokra asuntotuotantomäärän linjaus. Yksityisten ratkaisujen mahdollistaminen: Huoneistojen valmistusmäärä/vuosi kasvaa nykyisestä, 50 huoneistoa /v -> 70 huoneistoa/v

Tavoite (mittari) 2025: Kaavoitusohjelman toteutuminen.

Lähtötilannekuvaus: Ok-tonttien tarjontaa monipuolistettu laadullisesti ja sijainnillisesti. Kaavoitustyön uudiskohteilla lisätty monipuolista kaavoitustarjontaa. Vuokra-asuntojen määrä/laatu ei vastaa kysyntää.

Toimenpiteet 2025: Kaavoitusohjelman mukaisesti jatketaan monipuolisten omakoti- ja rivitalotonttien kaavoittamista uusille suunnille Vesikansaan ja Nostavaan (maanhankinnan toteutuminen). Näin vastataan tarjontaan laadullisesti ja sijainnillisesti. HAT on mukana Hollola-talon suunnittelussa siten, että uusia vuokra-asuntoja syntyy.

Omistaja: Kaavoitus- ja maankäyttöpäällikkö, elinvoimajohtaja (HAT)

Yritys- ja työllisyyspalvelut palvelevat yritysten menestystä ja sijoittumista alueelle.

Valtuustokauden tavoite: Vastataan Hollolan yritysten työvoimatarpeisiin

Tavoite (mittari) 2025: Työllisyys- ja elinkeinopalveluissa otettu käyttöön yhteinen toimintamalli työllisyyden edistämiseksi. Kunta tekee tiivistä yhteistyötä Päijät-Hämeen työllisyysalueen sekä muiden olennaisten tahojen kanssa.

Lähtötilannekuvaus: Kuntakokeilun kautta tavoitetaan nyt noin 70 prosenttia Hollolan työttömistä työnhakijoista. Yrityspalvelut (työvoiman tarjonta) ei vielä aktiivisesti tarjolla työnantajille.

Toimenpiteet 2025: Työllisyysalueen rakentaminen jatkuu, jossa luodaan yhteinen palvelumalli työnantajille tarjottaviin lakisääteisiin yritys- ja työnantajapalveluihin. Tähän yhdistetään kunnan omaa elinvoimaa ja työllisyyttä edistävä työ, jossa päätavoite on edistää työllisyyttä mm. muotoillen ratkaisuja kohti työtä ja työelämän tarpeisiin vastaten.

Omistaja: Työllisyyspäällikkö

Valtuustokauden tavoite: Hollolan kilpailukyyn ja tonttimyynnin vauhdittaminen: Konkreettiset tarjoukset /neuvottelut, määrän kasvu + 10 % / vuosi.

Toteutuneet kaupat / vuokraukset, määrän kasvu > 1 kpl.

Tavoite (mittari) 2025: Vetovoimaiset yritysalueet - toimenpidesuunnitelman toteuttaminen ohjelman mukaan.

Lähtötilannekuvaus: Kysynnän ja tarjonnan haasteet, sekä kilpailukykyä heikentävät tekijät tunnistettu. Vetovoimaiset Yritysalueet - toimenpidesuunnitelma hyväksytty 2023 ja päivitetty 2024.

Toimenpiteet 2025: Toteutetaan 2023 hyväksytyn ja 2024 päivitetyn vetovoimaiset yritysalueet - toimenpidesuunnitelmaa siihen sisältyvien toimenpiteiden ja aikataulun mukaisesti. Panostetaan erityisesti rakennusliikkeiden ja kiinteistösjoittajien houkutteluun ja yhteydenpitoon. Tähän työhön varataan määräraha.

Omistaja: Elinkeinopäällikkö

Valtuustokauden tavoite: Elinkeinopalveluiden, Ladecin, Lahti Regionin ja yrittäjäjärjestön yhteistyö on vakiintunut ja tunnistettu osa elinkeinopalveluita: Kuntakokonaisuudelle positiivinen kehitys: aktiivisten yritysten määrä, työpaikkojen määrä, uudet ja lopettaneet yritykset.

Tavoite (mittari) 2025: Todettu tämän olevan osa jatkuvaa rutiiniväistöä

Lähtötilannekuvaus: Ladecin palveluiden rooli osana Hollolan elinkeinopalveluja ei ole asiakkaiden keskuudessa riittävän tunnettua. Kaikessa sidosryhmäyhteistyössä ei ole vakiintuneita toimintamalleja. Pieniltä matkailuyrityksiltä puuttuu tukiverkosto. Yrityshaastattelulla selvitetty yritysten tarpeet palveluille ja yhteistyölle.

Toimenpiteet 2025: Erillistä toimenpidesuunnitelmaa ei tarvita, osa jatkuvaa työtä.

Omistaja: Elinkeinopäällikkö

Ennaltaehkäisevän toimintamallin vahvistuminen

Tuen tarpeen monimuotoisuuden kartoitus, jonka pohjalta toimenpidesuunnitelma ja toiminnallistaminen

Valtuustokauden tavoite:

1. Työurien monimuotoisuuden kartoitus suoritettu
2. monimuotoisen tuen ohjelman laadinta suoritettu
3. toiminnallistaminen käynnissä

Tavoite (mittari) 2025: Työurien monimuotoisuuden tuen toimenpideohjelma laadittu ja toimenpiteet käynnistetty.

Lähtötilannekuvaus: Vuonna 2022–2023 suoritettu esivalmistelua ja selvitystyötä.

Toimenpiteet 2025: työurien tukemisen näkökulmien määrittely monimuotoisen tuen ohjelmaan ja toimenpiteitä käynnistäminen ja seuranta.

Omistaja: Henkilöstöpäällikkö

Kuntalaisten ja työntekijöiden terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen kaikissa ikäryhmissä.

Rakennamme hyvinvoinnin moninaisten tavoitteiden ja hankkeiden viidakosta, yksinkertaistetun ja sujuvoitetun tavoitekehikon.

Valtuustokauden tavoite: Kirkas hyvinvointisuunnitelmamalli valmis.

Tavoite (mittari) 2025: Toteutuneet työpajat.

Lähtötilannekuvaus: Maakunnalliset- ja kunnan omat suunnitelmat on hyväksytty valtuustossa 2021.

Toimenpiteet 2025: Hyväksytyjen suunnitelmien aineistojen kautta toteutetaan kaksi teemakohtaista työpajaa.

Omistaja: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Ennakoiva hyvinvointi

Valtuustokauden tavoite: Toteutetaan ennakoivaan hyvinvointiin tähtäävä hanke, joka sisältää niin liikkumisen, ruuan, mielen ja päihteet. Painopisteet etenevät paloittain. Sovellus eri kohderyhmille: Teemoista on suunnitelmat kohderyhmittäin.

Tavoite (mittari) 2025: Päihteiden vastainen suunnitelma on valmiina.

Lähtötilannekuvaus: Ennakoivaa hyvinvointityötä on osa tehtävää hyvinvoinnin edistämistyötä hyvinvointipalveluissa. Ohjelmassa valitut teemat ovat liikunta, ruoka, mieli ja päihteet. Tehdään suunnitelma jokaiselle kohderyhmälle.

Toimenpiteet 2025: Kiusaamisen vastaisen suunnitelman jalkauttaminen. Someturva-ohjelma osaksi kiusaamisen vastaista työtä. Päihdetyön suunnitelma valmiiksi.

Omistaja: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Perhekeskustyön kehittämisen jatkaminen

Valtuustokauden tavoite:

1. Manuaali yhteistyömallista, käytössä
2. Virtuaalinen kohtaamispaikka, jossa ohjeet ja manuaali saatavilla ja käytössä.
3. Käytäntöjen ja toimintatapojen juurruttaminen, käytössä.

Tavoite (mittari) 2025: 1. Perhekeskusmanuaalia hyödynnetään palveluohjauksen ja verkostomaisen työskentelyn välineenä kaikissa toimintayksiköissä. 2. Vahvistetaan ja laajennetaan kohtaamispaikkatoimintaa; kohtaamispaikkatoiminta mahdollistaa osallisuuden, vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen kaikissa ikäryhmissä osana perhekeskuksen palveluverkostoa. Huolehditaan tarvittavasta tilasuunnittelusta, siihen liittyvästä kokonaisuuden johtamisesta, koordinaatiosta, palveluiden ja toimintojen yhteensovittamisesta sekä osaamisesta. 3. Omaperhe.fi (sähköinen perhekeskus) hyötypotentiaalin hyödyntäminen kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (ennaltaehkäisevä, varhainen tuki). 4. Selkiytetään perhekeskuksen tehtäviä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja varmistamiseksi. Vahvistetaan ymmärrystä siitä, että perhekeskuskehittäminen on kaikkien yhteistä työtä; lasten, nuorten, vanhempien, ammattilaisten, johtajien ja päättäjien kumppanuutta.

Lähtötilannekuvaus: Tehty valmistelutyötä ja luotu palvelukartta.

Toimenpiteet 2025: Perhekeskusmanuaalin, palvelukartan ja Omaperhe.fi-palvelun jalkauttaminen. Kohtaamispaikkatoiminnan kehittäminen ja laajentaminen; tarkastellaan erilaisia tilasuunnittelun vaihtoehtoja fyysisen perhekeskuksen toteuttamiseksi.

Omistaja: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Hirveen harrastava

Valtuustokauden tavoite: Kuntalaisten harrastusmahdollisuudet lisääntyvät. Mittari: kpl. Harrastuneisuuden vahvistus näkyy hyvinvoinnin mittareissa. Mittari: muutos-%.

Tavoite (mittari) 2025: Kouluikäisille järjestetyt harrastetunnit viikossa, tavoite on 60 h/vko. CitySpotting-palvelu käytössä 2 000 henkilöllä.

Lähtötilannekuvaus: Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt kunnille erityisavustusta lukuvuosille 2021–2024. Tavoitteena juurruttaa harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimintamalliksi kunnissa. Kunnassa harrastuneisuutta tuetaan maksuttomilla tiloilla ja avustuksilla kaikissa kohderyhmissä.

Toimenpiteet 2025: Harrastamisen Suomen mallin- sekä muiden ikäryhmien harrastustoiminnan kehittämisen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Cityspotting-ohjelman käyttöönotto.

Omistaja: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Kasvamme kestävän kehityksen kuntana. Vahvistamme ympäristöä ja luontoa monipuolisesti sekä arvostamme luontoa hyvinvoinnin lähteenä.

Laaditaan "Monta luontoa -monta mahdollisuutta"-aiheesta kehittämissuunnitelma, joka sisältää luonnon virkistyskäytön kehittämistarpeet luontoon liittyvän elinkeinotoiminnan näkökulmasta

Valtuustokauden tavoite: Laadittu kehittämissuunnitelma, joka kokoaa yhteen kehittämistarpeet, eri asioiden edistämisen priorisoinnin, toimenpiteiden aikataulutuksen ja resursoinnin

Tavoite (mittari) 2025: Monta luontoa, monta mahdollisuutta –kehittämissuunnitelmassa 2025 vuodelle ajoitetut toimenpiteet toteutettu suunnitelman mukaisesti.

Lähtötilannekuvaus: Luonnon ja ympäristön hyödyntäminen matkailutoiminnassa on kunnassa vähäistä. Luonnon virkistyskäytön kehittämiseksi ei ole aiemmin ollut suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista koordinaointia. Luonnon virkistyskäytön kehittämissuunnitelma laadittu ja hyväksytty 2023.

Toimenpiteet 2025: Toteutetaan toimenpiteitä suunnitelman mukaisesti, joista strategisen hankkeen kustannuksena Soiva metsä - luontokohteen toteuttaminen, asemakaava-alueiden luonnonhoitotöiden kartoittaminen ja toimien toteuttaminen sekä luontoesitteen toteutus.

Omistaja: Projektiasiantuntija

Valtuustokauden tavoite: Kestävän elinvoiman Hollola. MAL-sopimuksen toimenpiteiden suunnittelu ja priorisointi kaudelle 2025–2029. HINKU päästötavoitetta toteuttavien toimenpiteiden priorisointi resurssien kohdentamiseksi oikein:

1) 2025–2029 MAL sopimus hyväksytty

2) CO₂-vähenee 2007-->2025 -50 %

Tavoite (mittari) 2025: Päätös MAL-sopimuskaudesta 2024–2027 tehty. Ilmastosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen, sekä asukkaiden osallistaminen.

Lähtötilannekuvaus: Hollola on mukana Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimuksessa. Valtuusto on päättänyt, että olemme HINKU-kunta. Kunnan sisäinen ilmasto-ohjelma on hyväksytty. Kiertotalouden toimintaa on Hollolassa hajautetusti eri paikoissa.

Toimenpiteet 2025: MAL-sopimuksen (2024–2027) toteutus. Ilmastosuunnitelman asukkaiden osallistaminen tiedottamisen, tilaisuuksien ja suunnittelukokouksien kautta.

Omistaja: Elinvoimajohtaja (MAL), projektiasiantuntija (ilmastosuunnitelma)

Monta luontoa-opintokokonaisuus

Valtuustokauden tavoite: Monta luontoa opintokokonaisuus syvenee ja jatkuu varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja laajenee muihin ikäryhmiin.

Luontopassi/luonto-opas: Monta luontoa -suunnitelma ja -opas valmis 100 %

Tavoite (mittari) 2025: Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opintokokonaisuus käytössä kaikissa yksiköissä.

Lähtötilannekuvaus: Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toteutettava ympäristökasvatus vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjaa heitä kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta.

Toimenpiteet 2025: Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opintokokonaisuuden jalkauttaminen. Perusopetuksen opintokokonaisuuden viimeistely ja yhteistyösopimusten kartoittaminen.

Omistaja: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

STRATEGINEN VISIO: HIRVEEN HYVÄ ESIMERKKI

Esimerkillinen toimintakulttuuri: Arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimintaan.

Valtuustokauden tavoite: Arvot tiedostetaan ja niiden pohjalte arvopohjainen arviointimenettely 2023 loppuun mennessä.

Tavoite (mittari) 2025: Arvojen tunnettavuus organisaation sisällä-mittaus suoritettu syksyllä 2025. Mittarin numeerinen taso määritetään vuoden 2024 lopulla. Vertailupohjana vuoden 2024 tulokset.

Lähtötilannekuvaus: Vuoden 2024 lopulla toteutettava arvot-kampanja henkilöstölle ja kuntalaisille.

Toimenpiteet 2025: Arvot kampanja henkilöstölle (sisäistys/pohdinta) ja esittely kuntalaisille.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmän uudistuminen ja sujuvoittaminen.

Valtuustokauden tavoite: Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmän uudistaminen ja sujuvoittaminen hyvinvointialueen ja ympäristöterveydenhoidon, sekä työllisyyspalveluiden muutosten pohjalta: Hyvinvointi alueuudistus ja ympäristöterveyshuolto 2022 vuoden loppuun mennessä. TE24 vuoden 2023 loppuun mennessä.

Toiminnallisen johtamisjärjestelmän tarkastelu vahvistamaan strategian muutosta:

1. Strategiaraportit laadittu.
2. Hankintojen laadullinen parantaminen

Hallintosääntö ja hyvä hallinto:

1. Hallintosäännön rakenne linjaus valtuustoseminaarilta
2. Hallintosäännön päivitys muutosta ennakoiden
3. Lakiasioiden hallinta kunnan omassa organisaatiossa

Tavoite (mittari) 2025: Hallintosääntöuudistus loppuunsaatettu ja henkilöstön rekrytointiprosessi uudelleenmuotoiltu.

Lähtötilannekuvaus: Alkuselvitykset käynnissä.

Toimenpiteet 2025: Kuntastrategian uudistustyö 2025. Strategia ja ohjelmat valmiina joulukuussa 2025.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillisen osallistavat toimintamallit aktiivisessa käytössä.

Valtuustokauden tavoite: Malleja on valmiina kaikille kohderyhmille 100 %

Hyvinvoinnin jokaiseen palveluun ja jokaiselle kohderyhmälle valmistellaan kuulluksi tulemisen -malli.

Tavoite (mittari) 2025: Kuulluksi tulemisen mallit ovat valmiina.

Lähtötilannekuvaus: Osallistavia toimintamalleja on palveluissa käytössä, mutta niitä ei ole jaettu kohde-ryhmäkohtaisesti.

Toimenpiteet 2025: Valmistellaan kohderyhmäkohtaiset kuulluksi tulemisen mallit. Osallistuvan budjetoinnin valmistelu ja juurruttaminen osaksi perustoimintaa.

Omistaja: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Ideoivan kulttuurin juurrutus

Valtuustokauden tavoite: Järjestelmä kehitetty, otettu käyttöön ja osallisuus/vaikutus mittaroitu.

Tavoite (mittari) 2025: Ideoivan kulttuurin kehityksen tukeminen organisaation sisällä.

Lähtötilannekuvaus: Aikaisemmista ideaprosesseista luovuttu, ilman korvaavaa järjestelyä. Uuden muotoilu aloitettu 2023.

Toimenpiteet 2025: Ideoiva kunta – kampanja toteutettu 2025 ja seurantajärjestelmä luotu. Yhteys ideat ja palautteet hankkeen kanssa.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillisen sujuva ja asiakaslähtöinen toiminta on kehittynyt.

Otetaan käyttöön sähköinen myyntipalvelu kartta-aineistoille ja rakennusvalvonnan arkistoaineistoille. Jatketaan arkistojen digitointia.

Sujuvuus ja asiakaslähtöisyyden tarkastelu operaatio kaikissa toiminnoissa: Kussakin toiminnossa sujuvuuden ja asiakaslähtöisyyden katselmointi sekä sujuvuuspajat.

Sähköisten asiointimahdollisuuksien kehittäminen.

Valtuustokauden tavoite: Otetaan käyttöön sähköinen myyntipalvelu kartta-aineistoille ja rakennusvalvonnan arkistoaineistoille. Jatketaan arkistojen digitointia

Tavoite (mittari) 2025: Rakennuslupa-aineistojen digitointi valmistunut. Aloitettu rakennuslupa-aineistojen avaaminen automaattisesti tarjolle myyntipalveluun arkistointegraation kautta.

Lähtötilannekuvaus: Myyntipalvelu otettu käyttöön 2023 aikana, arkistojen digitointia jatkettu sekä omana työnä että palveluhankintana.

Toimenpiteet 2025: Jatketaan rakennuslupa-aineistojen digitointia ja sähköiseen arkistoon siirtämistä kunnan omana työnä konsernipalvelujen toteuttamana. Myyntipalveluun nostetaan esille uudempia rakennuslupa-aineistoja, kun dokumenttienhallintaintegraation tarvittavat määritykset valmistuvat. Määräraha käytetään digitointityön henkilöstökuluihin.

Omistaja: Kehityspäällikkö

Valtuustokauden tavoite: Otetaan käyttöön sähköinen tonttien varauspalvelu.

Tavoite (mittari) 2025: Tonteista esiteltävien tietojen jatkuva kehittäminen asiakastarpeen ja tonttitarjonnan muutosten perusteella.

Lähtötilannekuvaus: Palvelu otettuna käyttöön ja hanke valmistunut jo 2023 aikana

Toimenpiteet 2025: Tonteista julkaistuja tietoja ja aineistoja kehitetään tarvittaessa käytön aikaisten havaintojen tai asiakaspalautteen perusteella. Määräraha käytetään sovellusten ylläpito- ja päivitystarpeiden kustannuksiin.

Omistaja: Kehityspäällikkö

Valtuustokauden tavoite: Kehitetään ympäristövalvonnan sähköisen asiointin mahdollisuuksia.

Tavoite (mittari) 2025: Ei toimenpiteitä vuodelle 2025

Lähtötilannekuvaus: Tehty selvitys, että sähköistä asiointia ei kannata ottaa käyttöön ennen kuin kaikki tarvittavat sovellusintegraatiot ovat valmiina saatavilla. Odotettava sovellustoimittajien tuotekehitystä.

Toimenpiteet 2025: Ei toimenpiteitä vuodelle 2025. Odotetaan ja seurataan sovellustoimittajien tuotekehitystä ja muissa kunnissa käyttöön otettavia ratkaisuja. Ei määrärahatarvetta 2025 vuodelle.

Omistaja: Kehityspäällikkö

Reaaliaikainen idea- ja palautejärjestelmä

Valtuustokauden tavoite: Palautejärjestelmä kokonaisuudessaan käytössä 2024

Vaikuttavuus arviointi 2025.

Tavoite (mittari) 2025: Suunnitelma laitettu täytäntöön.

Lähtötilannekuvaus: Aikaisemmasta idea-järjestelmästä luovuttu, ilman korvaavaa järjestelmää. Palautejärjestelmän palvelumuotoilu aloitettu.

Toimenpiteet 2025: Idea- ja palautejärjestelmän organisaation sisäinen aktivoiminen ja ulkoisen palautejärjestelmän uudistus.

Omistaja: hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillistä tiedolla johtamista.

Valtuustokauden tavoite:

1. Tiedonhallintamallin luominen
2. Tiedollajohtamisen tiekartan laadinta
3. Tiedollajohtamisen rakenteiden rakentaminen ja koulutus

Tavoite (mittari) 2025: Digitiekartta.

Lähtötilannekuvaus: Tiedonhallintamallin pohjalta luotu tiedolla johtamisen tiekartta 2024. Kartta täsmennetään vuoden 2025 alussa, jolloin ensimmäisten tietoaltaiden muodostus aloitetaan.

Toimenpiteet 2025: Tiedollajohtamisen tiekartan edistäminen vuoden 2024 tiekartan pohjalta. Tiedonhallintamallin päivitys esitetty kunnanhallitukselle.

Omistaja: hallinto- ja talousjohtaja, tietohallintopäällikkö

Esimerkillinen yksilö- ja työyhteisötason osaamisen kehitys.

Yksilötason osaamispolut

Yksilötason osaamispolkujen tukeminen järjestelmäkehityksen ja prosessin systemaattisen kehittämisen kautta. Organisaatiotason osaamiskehittämisen systematisointi siten, että palaute tulee selkeäksi osaksi suunnittelua.

Valtuustokauden tavoite: Vuonna 2024 käyttöön otettavat järjestelmät tukevat osaamisen kehittämisen prosesseja.

Tavoite (mittari) 2025: Uuden HR-järjestelmän käyttöönotto ja henkilöstön koulutus tehty.

Lähtötilannekuvaus: Alustava kartoitus aloitettu. Järjestelmävaihdos siirtänyt käyttöönottoa vuodelle 2025.

Toimenpiteet 2025: Suunnitelma tarkennetaan ja henkilöstön perehdytys ja käyttöönotto toteutetaan.

Omistaja: Henkilöstöpäällikkö

Organisaatiotason osaamiskehittämisen systematisointi

Tavoite (mittari) 2025: Suunnitelma laadittu ja täytäntöönpano aloitettu.

Lähtötilannekuvaus: Alustava kartoitus aloitettu

Toimenpiteet 2025: Suunnitelman tarkennus ja täytäntöönpano.

Omistaja: Henkilöstöpäällikkö

Tasapainoinen talous

Talousarvio muutetaan toiminta ja taloussuunnitelmaksi

Valtuustokauden tavoite: Taloussuunnittelun kokonaisvaltainen kehittäminen raportoinnista ennakoivaan analysointiin:

1. Talousarvio muutettu toiminta- ja taloussuunnitelmaksi
2. Investointien talousvaikutusten arviointi selkiytetty
3. Korjausvelan seuranta otettu osaksi talouden kokonaistarkastelua

Tavoite (mittari) 2025: Havaitut muutostarpeet tunnistettu ja toteutettu.

Lähtötilannekuvaus: kohta 1. edistetty, kohta 2. tehty, kohta 3. pohjaselvitys tehty.

Toimenpiteet 2025: Talousraportoinnin muutos toiminnallisten kuvausten osalta ja talousarviokirjan jatkokehitys. Tuottavuusindeksien ja laatumittareiden kehittäminen. Korjausvelan mittaus ja suunnittelujärjestelmä luotu.

Omistaja: hallinto- ja talousjohtaja, talouspäällikkö

Yleiset taloudelliset lähtökohdat

Yleinen taloudellinen kehitys

Suomen talouden taantumien pohja näyttäisi olevan ohitettu. Vuositasolla BKT kuitenkin supistuu 0,2 prosenttia vuonna 2024. Investoinnit kääntyvät kasvuun vuonna 2025. BKT kasvaa 1,7 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuonna 2026, vaikka julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotus vähentävätkin kotimaista kysyntää ja nostavat hintoja. Työllisyys laskee vuonna 2024, mutta kasvaa vuodesta 2025 lähtien kysynnän kasvun ja työllisyystoimien ansiosta. Vuoteen 2026 mennessä 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 7,2 prosenttiin.

Syyskuun alussa voimaan tullut arvonlisäveron korotus kasvattaa verotuloja, mutta menoja lisäävät kulutusmenojen sekä korko- ja eläkemenojen kasvu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet alkavat parantaa julkisen talouden tilannetta, mutta eivät vielä käännekehityksen suuntaa. Työttömyysvakuutusmaksun merkittävä alentaminen

heikentää entisestään julkisen talouden rahoitusasemaa.

Suomen Pankin tuoreimman väliennusteen mukaan Suomen talous supistuu 0,5 prosenttia vuonna 2024, mutta elpyminen on odotettavissa vuonna 2025, jolloin talouskasvun ennustetaan olevan 1,1 prosenttia. Vuonna 2026 kasvu voimistuu hieman, 1,8 prosenttiin. Talouden elpyminen on hidasta johtuen heikosta yksityisestä kulutuksesta ja investoinneista, vaikka vienti ja julkinen kysyntä ovat tukeneet kasvua. Työmarkkinat ovat kärsineet, ja työttömyysasteen odotetaan nousevan 8,3 prosenttiin vuonna 2024. Inflaatio on hidastunut merkittävästi, ja sen ennustetaan olevan 1,1 prosenttia vuonna 2024.

Kehitysnäkymät Suomessa

Suomen talous näyttäisi selättäneen taantumaa. Bruttokansantuote (BKT) supistuu vielä 0,2 prosenttia vuonna 2024, mutta kasvu on käynnistynyt vuoden alkupuoliskolla. Loppuvuotta kohden talouden toipumisen odotetaan vahvistuvan. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku tukevat kulu- tusta ja investointeja. Vuosina 2025 ja 2026 kasvu nopeutuu ja on 1,7 ja 1,5 prosenttia vuodessa. Julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen ko- rotus hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua ja nostavat hintoja ennustejakson alussa, kun taas työllisyysuudistukset kasvattavat työn tarjontaa läpi ennustejakson.

Suomen talouden kehitys on ollut viime vuosina selvästi heikompaa kuin euroalueella keskimäärin. Suomessa tuotanto laski vuoden 2022 toisen nel- jänneksen jälkeen vuoden 2023 loppuun men- nessä yhteensä noin 2,5 prosenttia. Tuotannon laskun takana olivat hintojen ja korkojen nousu sekä Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset Suomen talouteen. Sekä sodan että korkojen nou- sun epäsuotuisat vaikutukset ovat olleet Suomessa suuremmat kuin euroalueen maissa keskimäärin. Venäjän talouden ja kaupan merkitys Suomelle oli ennen hyökkäystä suurempi kuin useimmille euro- alueen maille. Korkojen nousun vaikutus on ollut muita maita voimakkaampi, koska Suomessa asuntoluotoista 94 prosenttia on vaihtuvakorkoi- sia ja korkojen nousu on välittynyt reaali- talouteen nopeasti.

Yksityinen kulutus on kasvanut läpi koko sen ajan, kun hintojen ja korkojen nousu ovat heikentäneet kotitalouksien ostovoimaa. Inflaation nopea hi- dastuminen ja korkojen lasku helpottavat kotita- louksien taloudellista tilannetta. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosi- aalietuuksien leikkaukset ja arvonnäköveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista. Vuonna 2025 kulutuksen kasvu nopeutuu, kun ko- rot laskevat edelleen ja työllisyys kasvaa.

Rakentaminen on ollut jyrkässä laskussa, mutta lasku näyttäisi nyt pysähtyneen. Korkojen lasku pi- ristää asuntomarkkinoita, varsinkin kun maan si- säinen muuttoliike ja maahanmuutto ovat kasvat- taneet asuntojen kysyntää. Asuntorakentamisen

toipuminen kestää kuitenkin aikansa ja asuntora- kentamisen odotetaan kasvavan vasta ensi vuonna. Muussa rakentamisessa lasku on ollut pienempi ja toipuminen alkaa asuntorakenta- mista aikaisemmin.

Julkisen talouden näkymät

Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista ta- loutta jo toista vuotta peräkkäin. Sen lisäksi vuo- sien 2022–2023 nopea inflaatio ja siitä seuranneet kustannuspaineet heikentävät julkista taloutta vielä lähivuosina. Hallituksen päättämistä sopeu- tustoimista huolimatta julkisyhteisöjen alijäämät pienenevät hitaasti.

Julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä oli 2,9 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Vuoden lopulla voimistunut laskusuhdanne leikkasi verotuloja, sa- malla kun julkisten alojen nopea palkkojen ja mui- den kustannusten nousu kasvatti menoja. Kasva- vat korkomenot sekä varautumiseen ja turvalli- suuteen liittyvät menot painoivat valtion taloutta. Myös hyvinvointialueiden ensimmäinen toiminta- vuosi alkoi syvästi alijäämäisenä.

Kuntatalouden kehitysarvio

Vuosi 2023 oli kuntataloudessa poikkeuksellinen sote-uudistuksen vuoksi. Kuntatalouden (mukaan lukien Ahvenanmaa) tilikauden tulos oli varsin vahva, 1,7 miljardia euroa, mutta ilman sote-uu- distuksen kertaluonteisia verorahoituseriä tulos olisi jäänyt lähelle nollaa.

Kuntatalouden tilanne heikkenee vuonna 2024 jyr- kästi, kun viime vuoteen kohdistuneet poikkeuksel- liset verorahoituserät poistuvat vahvistamasta kuntataloutta. Kuntien verotulojen arvioidaan las- kevan vuonna 2024 yhteensä lähes viidellä pro- sentilla edelliseen vuoteen verrattuna, sillä kun- nallis- ja yhteisöverotuloista poistuu sote-uudis- tukseen liittyvä noin 1,3 miljardin suuruinen vero- häntä ja lisäksi suhdannetilanne hidastaa verotu- lojen kasvua. Kiinteistöverotulot sen sijaan kasva- vat reippaasti, mitä selittää osaltaan hallituksen päätös nostaa maapohjien verotuksen alarajaa. Kuntien saamat valtionosuudet laskevat muun muassa sote-siirtoon liittyvän tarkistuksen sekä

hallitusohjelman mukaisen valtionosuuksiin tehtävän indeksisäästön vuoksi.

Kuntatalouden toimintamenojen kasvu jatkuu enustevuosina melko ripeänä, mikä aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Inflaatio on palautunut maltilliselle tasolle, mutta vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025 ja siksi tarkemat sopimusratkaisut tuleville vuosille selviävät vasta myöhemmin.

Toimintamenojen hintojen nousun lisäksi myös toimintamenojen volyyymi kasvaa poikkeuksellisesti vuonna 2025, mikä aiheutuu TE-palvelu-uudistuksesta. Uudistuksessa kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen, ja siten kuntatalous on aiempaa herkempi suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin uudistuksen jälkeenkin lasten ja nuorten palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve on laskeva pitkään jatkuneen syntyvyyden laskun vuoksi. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannukset laskisivat samalla tahdilla. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös työllisyyden kehitys sekä varhaiskasvatuksen osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa.

Kuntien valtionosuudet kasvavat vuonna 2025, sillä TE-palveluiden järjestämisestä muodostuu kunnille uusi valtionosuustehtävä, joka rahoitetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta laskennallista menolisäystä vastaavasti. Valtionosuuksien kasvu jää TE-uudistuksen lisärahoitusta pienemmäksi, sillä valtionosuuksiin tehdään samanaikaisesti vuosina 2025–2027 leikkauksia muun muassa sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien vuoksi.

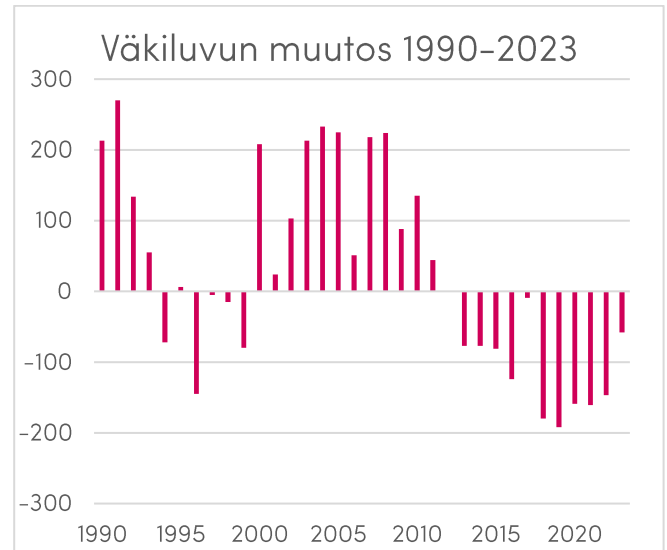
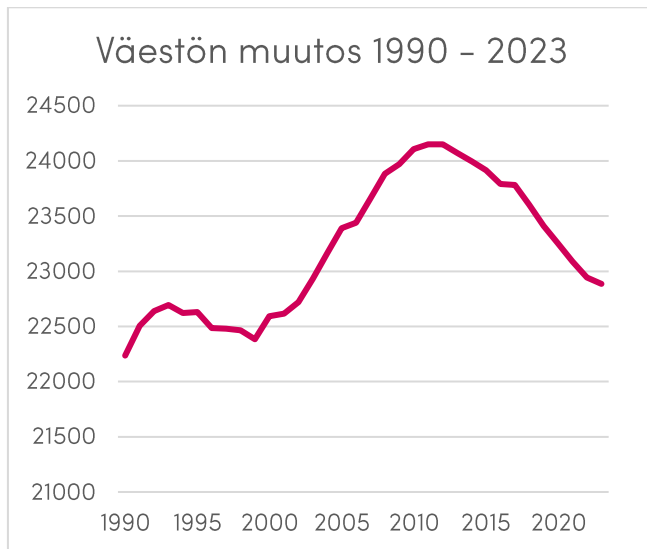
Valtionosuuksien kasvua hidastavat myös hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027 sekä asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset, erityisesti lapsi-ikäluokkien pieneneminen. Lisäksi verotulomenetysten korvausten vähennys pienentää valtionosuuksia vuonna 2025 tuntuvasti, tosin verotulot kasvavat vastaavasti. Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde. Hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä kasvattaa kunnallisverotuksen efektiivisyyttä poistamalla tulosta tehtävän ansiotulovähennyksen ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Tämä vauhdittaa kunnallisverotulojen kasvua vuonna 2025. Kuntien verotulomenetysten korvauksia alennetaan kuitenkin muutoksen aiheuttamaa kunnallisverotuoton kasvua vastaavasti.

Työttömyyden kehitys

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisiä oli elokuussa 45 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työllisyysasteen trendi oli 72,1 prosenttia, mikä on 1,3 prosenttiyksikköä matalampi kuin edellisen vuoden elokuussa. Työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli 214 000, mikä oli 22 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysasteen trendi oli 8,3 prosenttia eli 0,9 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin elokuun aikana 30 600 eli 34 200 vähemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Kaikkiaan elokuussa oli avoimna 54 300 työpaikkaa, mikä on 60 100 vähemmän kuin elokuussa 2023.

Elokuussa 2024 Päijät-Hämeen matalin työttömyysprosentti oli Hollolassa 7,1 prosenttia. Kanta-Hämeen kuntien keskiarvo on 9,3 prosenttia. Päijät-Hämeen kuntien keskiarvo on 12,2 prosenttia. Valtakunnallinen keskiarvo on 10,4 prosenttia, työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta. Talouden negatiivinen kehitys ei siis tätä kirjoitettaessa ole näyttäytynyt Hollolan työttömyyden kehityksessä.

Väestönkehitys Hollolassa

Vuoden 2023 aikana Hollolassa 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden määrä kasvoi, kun alle 65-vuotiaiden määrä vastaavasti laski.

Hollolan kunnan talousarvion laadinnan perusteet

Päätökset ja asiakirjat talousarvion laadinnan pohjana

Talousarvion laadinnan pohjana on Hollolan valtuuston hyväksymä kuntastrategia, talousarvion laadintaohjeet sekä talouden tasapaino-ohjelman linjaukset. Talousarvion tavoitteena on mahdollistaa strategisten linjausten toteutuminen pitkällä aikavälillä talouden tasapaino säilyttäen.

Talousarvion laadinnan pohjana on lisäksi huomioitu Suomen Kuntaliiton ja Valtionvarainministeriön kansantalouden ja kuntatalouden kehitysnusteet, verotuloennusteet ja valtionosuuslaskelmat sekä tiedossa olevin osin myös valtion talousarviopäätökset ja niiden vaikutukset kuntatalouteen.

Käyttötalous

Hollolan kunnan toimintamenot vuonna 2025 ovat yhteensä 107,7 miljoonaa euroa. Toimintakuluja kasvattaa Päijät-Hämeen työllisyysalueen siirtyminen Hollolan järjestämisvastuulle vuodesta 2025 alkaen. Toimintakulut kasvavat yhteensä 13,2 prosenttia, eli noin 12,6 miljoonaa euroa. Henkilöstömenot kasvavat noin 10,5 prosenttia eli noin 4,2 miljoonaa euroa. Palkankorotuksiin on varattu 2,0 prosenttia.

Toimintatulojen arvioidaan olevan noin 43,8 miljoonaa euroa, missä kasvua noin 8,6 miljoonaa euroa (24,5 prosenttia). Tuottojen kasvusta 8,3 miljoonaa euroa aiheutuu työllisyysalueen siirtymisestä, jolloin reaalikasvuksi jää 0,8 prosenttia. Maksutuottojen arvioidaan vähenevän 11,5 prosenttia, joka aiheutuu hoitopäivämaksujen vähenemisestä sekä uimahallin lipputulosten vähenemisestä uimahallin perusparannusremontin osalta.

Toimintakate heikkenee kustannusten nousun seurauksena yhteensä noin 6,6 prosenttia kuluvan vuoden ennusteeseen nähden.

Verotulot

Verotulot koostuvat kunnallisverosta, yhteisöverosta ja kiinteistöverosta. Verotulojen arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton kuntakohtaista veroennustekehikkoa.

Verotulojen erittely, 1000 euroa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos-% TA 25/TA 24
Kunnallisvero	46 408	42 300	44 778	5,9 %
Kiinteistövero	6 168	6 100	6 877	12,7 %
Yhteisövero	3 512	3 100	2 478	-20,1 %
Yhteensä	56 088	51 500	54 133	5,1 %

Kunnallisvero

Kunnan tuloveroprosentista päättää vuosittain kunnan valtuusto. Vuodelle 2025 ja taloussuunnitelmavuosille kunnallisvero on laskettu voimassa olevan 8,3 tuloveroprosentin mukaan. Kunnallisveron tuotoksi vuodelle 2025 on arvioitu 44,8 miljoonaa euroa, joka on 2,5 miljoonaa euroa (5,9 prosenttia) suurempi kuin vuoden 2024 talousarviossa. Hallituksen esittämät veroperustemuutokset sekä ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä parantavat kunnallisveron tuottoa.

Yhteisövero

Hollolan kunnan yhteisöveron tuotoksi vuonna 2025 on arvioitu 2,5 miljoonaa euroa, jossa on alennamaa 20,1 prosenttia (0,6 miljoonaa euroa) edelliseen vuoteen nähden. Maksettavan yhteisöveron kehitys vuosina 2025–2028 on VM:n syksyn

taloudellisen katsauksen mukainen. Verovuoden 2024 heikentyneen kehityksen takia kertymäarviot laskevat suunnitelmavuosille. Hollolan kunnan yhteisöverolaskelma perustuu Kuntaliiton veroennustekehikon avulla laskettuihin arvioihin Hollolan yhteisöveron kehityksestä.

Kiinteistövero

Kiinteistövero on vuosittain maksettava, kiinteistön omistukseen perustuva vero, joka koskee sekä maata että rakennuksia. Kiinteistöverotuksessa kiinteistön omistaja on verovelvollinen. Kiinteistöverolaskelmat vuodelle 2025 perustuvat vuonna 2024 voimassa oleviin kiinteistöveroasteisiin. Kiinteistöveron tuottoarvio vuodelle 2025 on noin 6,9 miljoonaa euroa, jota vahvistaa aikaisempina vuosina tehdyn kiinteistöveroprojektin tilitykset. Kiinteistöveron tuottoarvio perustuu seuraaviin kiinteistöveroprosentteihin.

Kiinteistöveroprosentit verotuskohteittain eriteltyinä:

	Hollola 2025	Raja-arvot 2025
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,15	0,93–2,00
Maa-alueet	1,30	1,30–2,00
Vakituinen asuinrakennus	0,55	0,41–1,00
Muut kuin vakituiset asuinrakennukset	1,10	0,93–2,00
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00	2,00–6,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,00	0,00–2,00
Voimalaitos	*)	enintään 3,10

*) Jos veroprosenttia ei ole määrätty, kiinteistövero asuntotarkoitukseen kaavoitetusta rakentamattomasta rakennuspaikasta sekä voimalaitoksista maksuunpannaan yleisen kiinteistöveroprosentin mukaan.

Valtionosuudet vuonna 2025

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu kahdesta osasta: kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palveluiden saatavuuden varmistaminen koko maassa kohtuullisella verorasitteella. Vuonna 2020 kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta erotettiin verokompensatiot omaksi kokonaisuudeksi.

Valtio osoittaa kuntien valtionapuihin noin 5,6 miljardia euroa vuonna 2025, ja valtionavut kasvavat noin kahdeksan prosenttia vuodesta 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,7 miljardia euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset noin 0,5 miljardia euroa ja muut valtionavut noin 0,4 miljardia euroa. Valtionapujen rakenne muuttuu: Laskennalliset valtionosuudet kasvavat pääasiassa työvoimapalvelu-uudistuksen seurauksena noin 970 miljoonalla eurolla ja valtionavustukset kunnille alenevat muun muassa valtiontalouden säästöjen seurauksena noin 230 miljoonalla eurolla.

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joista useimpien nettovaikutus kuntatalouteen on lähellä neutraalia tai hieman vahvistava. Uusiin tai laajentuihin tehtäviin ja veloitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Osana keväällä 2024 linjattuja säästöpäätöksiä joitain kuntien tehtäviä ja veloitteita poistetaan.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa kuntataloutta noin 270 miljoonalla eurolla vuonna 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä kuntataloutta vahvistaa 277 miljoonan euron valtionosuuslisäys, jolla lievennetään sote-uudistuksen siirtolaskelman valtionosuusvaikutuksia. Toisaalta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava vähennys myös vuonna 2025. Lisäksi kuntien valtionosuuksiin kohdistuu noin 20 miljoonan euron säästö, koska kuntien tehtävien ja

veloitteiden karsimisen toimenpidekokonaisuus on jäämässä keväällä 2024 hallituksen linjaamasta tavoitteesta. Myös kuntien saamia laskennallisia korvauksia kotoutumisesta ehdotetaan laskettavaksi vuonna 2025.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2025 noin 3,4 miljardia euroa, josta 10 miljoonaa euroa varataan kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen. Valtionosuus kasvaa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 875 miljoonalla eurolla.

Valtionosuuden kasvua selittävät ennen kaikkea vuoden 2025 alussa voimaan tulevat TE-uudistus ja kotoutumislain kokonaisuudistus. Uudistusten yhteydessä valtionosuuteen tehtävät siirrot ovat yhteensä noin 874 miljoonaa euroa, josta TE- ja kotoutumispalveluihin liittyvät siirrot ovat noin 658 miljoonaa euroa ja työttömyysetuuksien laajenemaan rahoitusvastuuseen liittyvät siirrot noin 216 miljoonaa euroa. Valtionosuutta kasvattaa myös indeksikorotus, joka on 3,4 prosenttia ja josta aiheutuva valtionosuuden lisäys noin 86 miljoonaa euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024–2027. Vuonna 2025 vähennys pienentää valtionosuutta noin 25 miljoonaa euroa.

Valtionosuutta kasvattavat lisäksi väestörakenteen muutokset. Vuoden 2025 valtionosuudet määräytyvät Tilastokeskuksen vuoden 2023 väestörakennetilaston perusteella. Suomen väkiluku kasvoi vuoden 2023 aikana noin 40 000 henkilöllä. Suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien määrä väheni noin 22 000 henkilöllä, mutta vieraskielisten määrä kasvoi noin 62 000 henkilöllä. Vieraskielisten määrän kasvu selittyy osittain vuoden 2022 aikana Suomeen tulleilla ukrainalaisilla, jotka saivat kotikuntaoikeuden vuoden 2023 aikana. Asukasluvun ja väestörakenteeseen liittyvien laskentatekijöiden muutosten vaikutus vuoden 2025 valtionosuuteen on noin 18 miljoonaa euroa. Lisäksi valtionosuuden lisäosat kasvavat edellisvuoteen verrattuna noin 10 miljoonaa euroa. Lisäosien kasvu selittyy pääosin asukasmäärän kasvun lisäosan muutoksella.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa otetaan vuonna 2025 huomioon uusina tehtävinä oppimisen tuen uudistamisen kokonaisuus (38,2 miljoonaa euroa), kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen (8,6 miljoonaa euroa), maahanmuuttajaaitien aseman parantaminen (4,9 miljoonaa euroa), yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nostaminen 100 prosenttiin (4,5 miljoonaa euroa) sekä ruotsinkielisen kotoutuskoulutuksen vahvistaminen (0,5 miljoonaa euroa). Samanaikaisesti kuntien tehtäviä ja velvoitteita kuitenkin vähennetään siten, että tehtävämuutosten nettovaikutus valtionosuuteen on vuonna 2025 noin viisi miljoonaa euroa valtionosuutta lisäävä

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus korvataan kunnille. Vuodesta 2020 lähtien korvaukset on maksettu kunnille peruspalvelujen valtionosuuden yhteydessä, mutta erilliseltä valtion talousarvion momentilta.

Vuonna 2025 verotulomenetysten korvaukset ovat yhteensä 540,5 miljoonaa euroa. Valtion vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna korvausten määrä laskee lähes 300 miljoonalla eurolla. Korvausten pieneminen johtuu ennen

kaikkea hallituksen keväällä 2024 tekemästä päätöksestä, jonka mukaan tulosta tehtävä ansiotulovähennys poistetaan ja sitä vastaavasti kasvataan ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Muutos kaventaa hallitusohjelman mukaisesti kuntien nimellisten ja efektiivisten veroprosenttien välistä eroa. Toimenpide lisää kuntien verotuloja 338 miljoonalla eurolla, mutta toteutetaan voimaantulohetkellä kustannusneutraalisti siten, että kuntien verotulomenetysten korvauksia vähennetään kuntien verotulojen kasvua vastaavasti.

Hollolan kunnan vuoden 2025 valtionosuudeksi on arvioitu 18,5 miljoonaa euroa. Valtionosuusarvio perustuu kuntaliiton 23.9 julkaisemaan kuntakohtaiseen ennusteeseen. Lopulliset laskelmat ja päätökset saadaan vasta vuoden 2024 lopussa. Valtionosuudet sisältävät vuosina 2025–2027 sote-siirtoon liittyvät takautuvasti perittävät valtionosuudet ja valtionosuutta lisäävänä vastaavasti TE-palveluiden järjestämiseen kohdennetun valtionosuuden. Valtionosuudet kasvaa yhteensä 1,1 miljoonaa euroa (7,0 prosenttia).

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionosuudet ja -avustukset, miljoonaa euroa.

	2023 TA+LTA:t	2024 TA	2025 TAE
Laskennalliset valtionosuudet	4 021	3 701	4 668
VM	2 772	2 490	3 367
OKM	1 249	1 211	1 302
- josta kuntayhtymät	1 095	1 112	1 084
Valtion korvaus kunnille vero- perustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	851	848	541
Valtionavustukset:	588	636	406
OM	11	32	0
VM	11	11	11
OKM	290	247	208
MMM	4	4	4
LVM	44	31	31
TEM	124	228	102
STM	74	57	32
YM	30	25	17
Valtionavut yhteensä	5 460	5 185	5 615

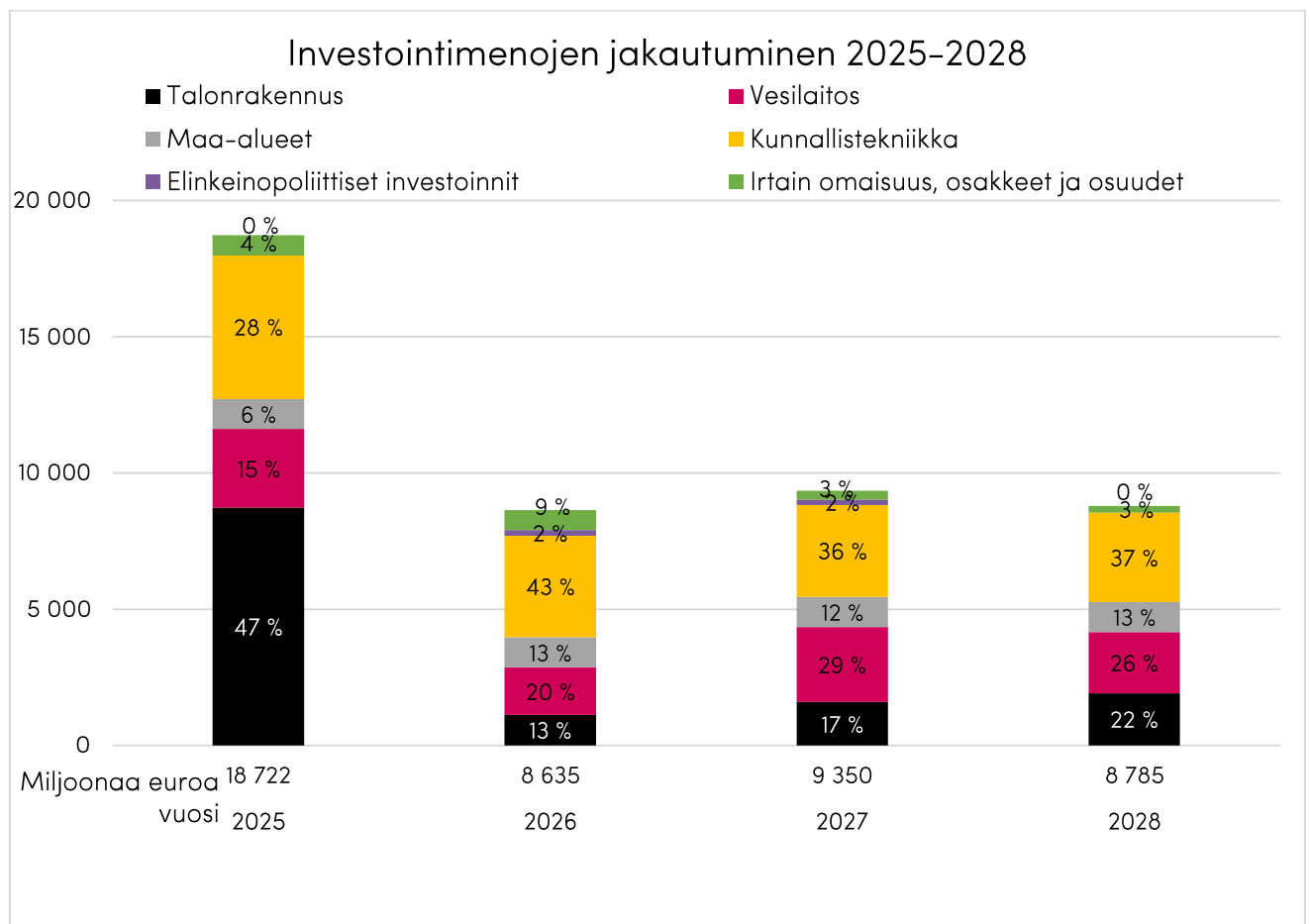
Lähde: Kuntatalousohjelma vuodelle 2025, syksy 2024

Investoinnit

Taloussuunnitelmakauden 2025–2028 bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 45,5 miljoonaa euroa. Talonrakennusinvestoinnit suunnitelmakaudella ovat 13,4 miljoonaa euroa, joista merkittävin uimahallin peruskorjaus. Kunnallistekniikan, vesilaitoksen ja maa-alueiden osalta investointien arvioidaan olevan 30,8 miljoonaa euroa sisältäen noin 0,4 miljoonaa euroa elinkeinopoliittisia investointeja.

Talousarviovuoden bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 18,7 miljoonaa euroa, josta vesihuoltolaitoksen investointien osuus on 2,9 miljoonaa euroa, kiinteistöinvestointien osuus 8,7 miljoonaa euroa ja kuntatekniikan investointien osuus noin 5,3 miljoonaa euroa. Maa-alueiden hankintaan varaudutaan 1,1 miljoonan euron määrärahalla. Irtaimen omaisuuden investointeihin on lisäksi varattu 0,7 miljoonaa euroa.

Investoinnit on esitetty tarkemmin investointiosassa ja liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

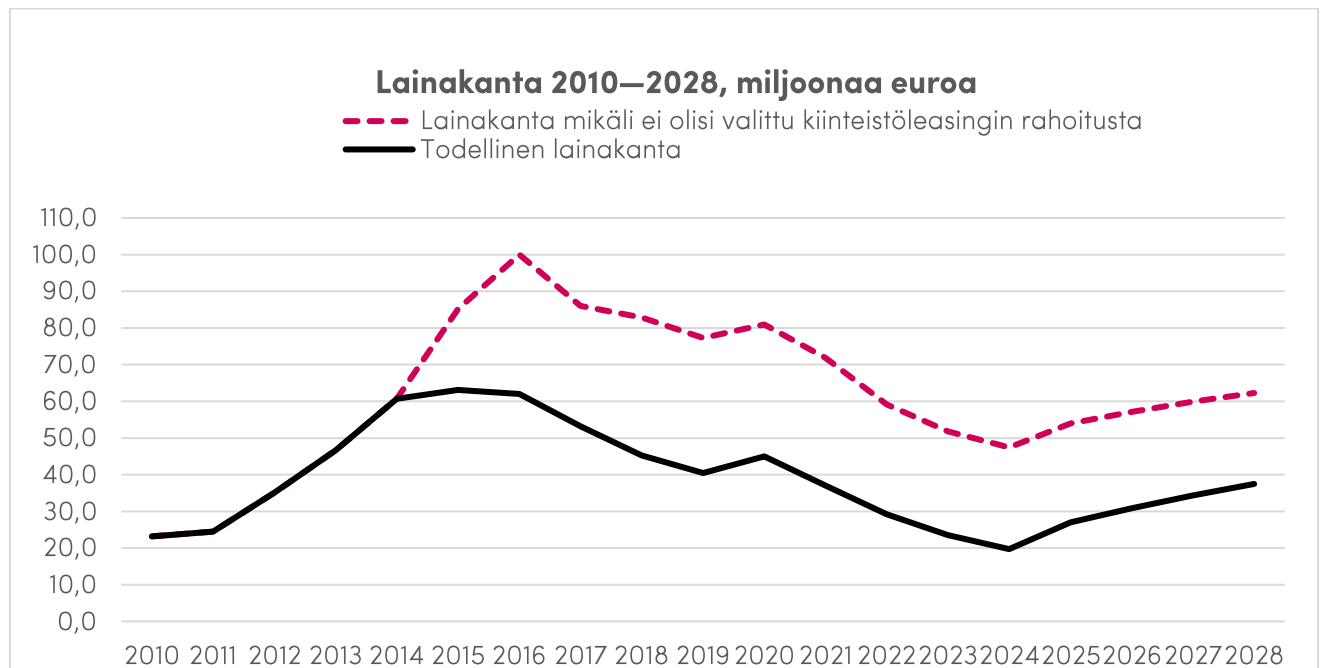
Rahoitus

Lainanotto

Vuonna 2025 pitkäaikaisia lainoja lyhennetään noin 2,7 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 rahoitus-tarvetta katetaan ottamalla pitkäaikaista lainaa 10,0 miljoonaa euroa. Suunnitelmakauden 2025–2028 aikana pitkäaikaisia lainoja otetaan yhteensä 28 miljoonaa euroa ja lyhennetään 10,2 miljoonaa euroa.

Vuonna 2025 lainakannan arvioidaan kasvavan ollen noin 1 195 euroa asukasta kohden. Leasing-kohteet mukaan lukien 2 390 euroa asukasta kohden.

Taloussuunnitelmakauden lopussa lainakannan arvioidaan kasvavan ollen lähes 1 690 euroa asukasta kohden ilman leasingkohteita.

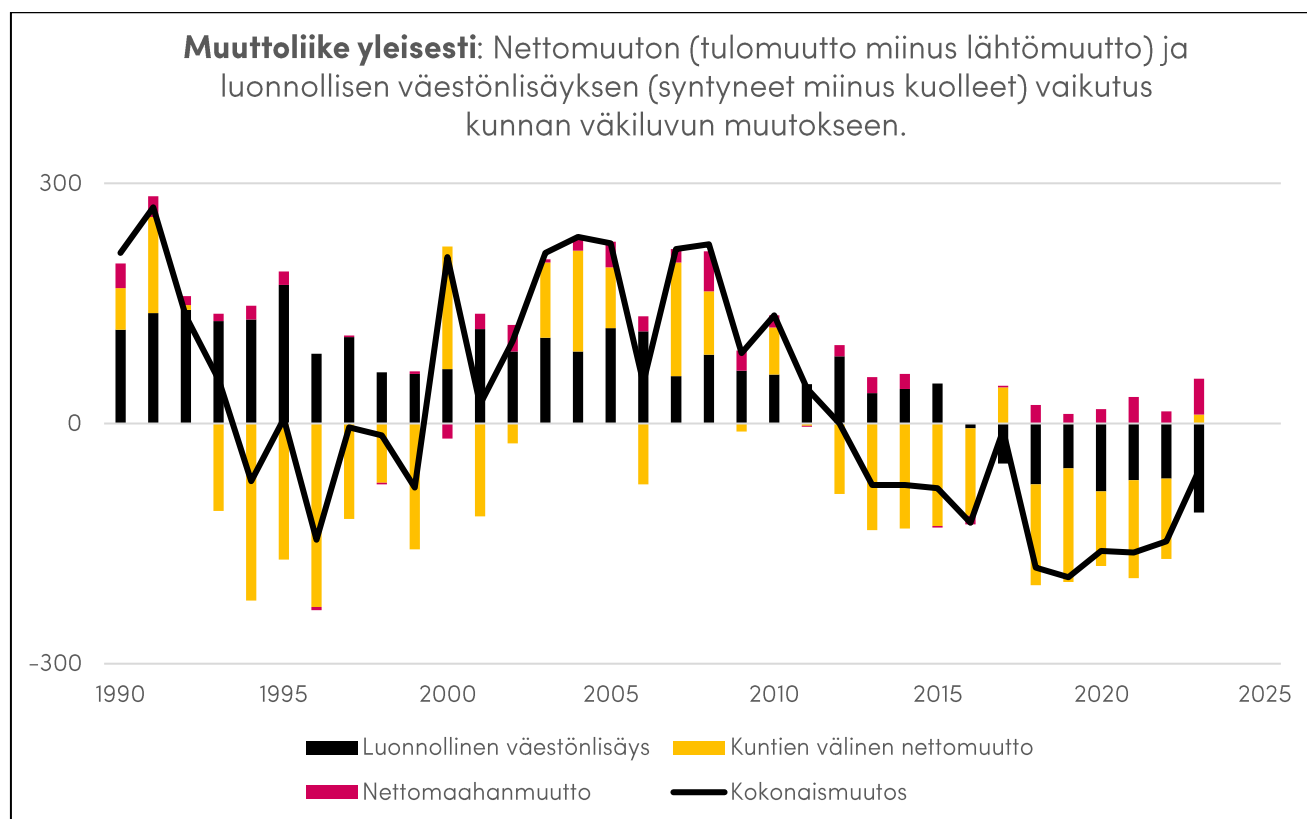

Väestö ja työllisyys

Väestön kehitys

Hollolassa oli elokuun lopussa 22 814 asukasta, väkiluku on vähentynyt vuoden vaihteesta 73 henkilöllä. Vuonna 2023 väkiluku pieneni 56 henkilöllä (-0,2 prosenttia) edellisestä vuodesta. Väestön määrän kehityksen trendi on ollut laskeva vuodesta 2012 alkaen, jolloin Hollolassa asui 24 150

henkilöä. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuoden 2016 syksystä alkaen. Vuoden 2024 elokuun loppuun mennessä kuntien välinen muuttoliike on vähentänyt väkilukua 14 henkilöllä. Luonnollinen väestön muutos on heikentänyt väkilukua 66 henkilöllä. Nettomaahanmuutto on kasvattanut väkilukua 19 henkilöllä.

Väestöennuste 2040

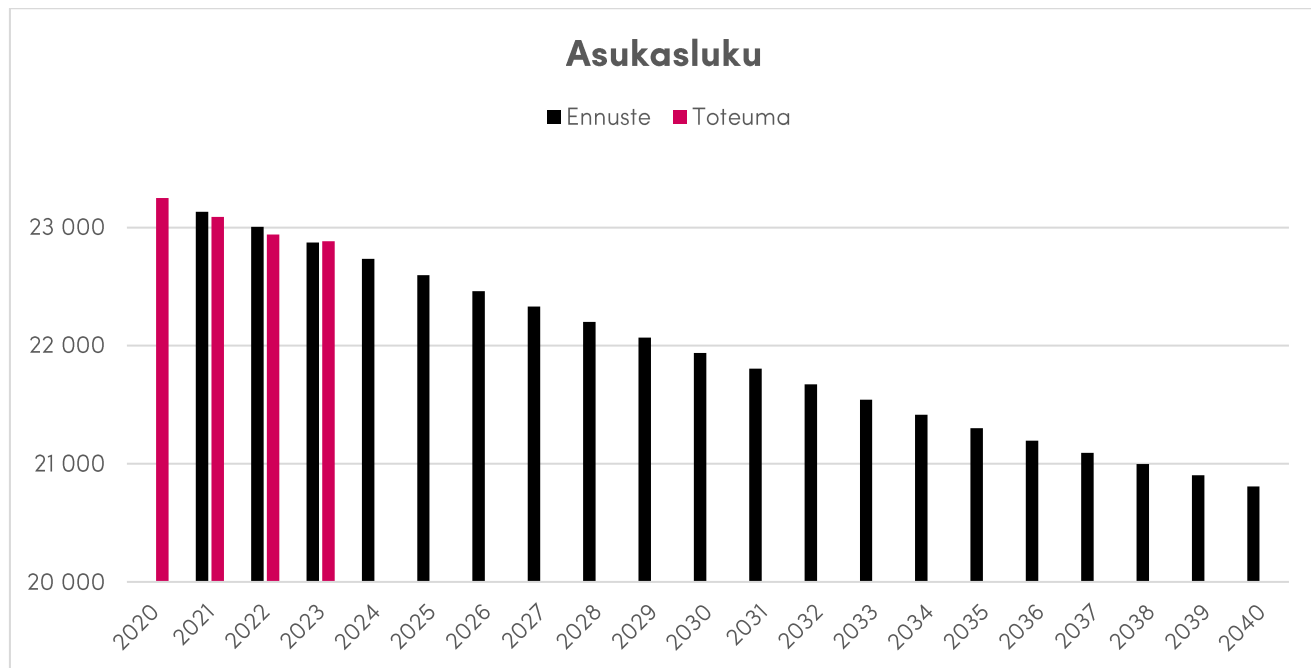
Tilastokeskuksen tuorein väestöennuste on vuodelta 2021. Väestöennusteen mukaan Suomessa kuolisi vuoden 2060 loppuun mennessä 700 000 ihmistä enemmän kuin syntyy, jos syntyvyys pysyy nyt havaitulla tasolla. Suomessa syntyisi 2060-luvulla enää alle 40 000 lasta vuosittain. Pitkällä aikavälillä syntyvyys ei ole ikärakenteen kannalta kestävällä tasolla.

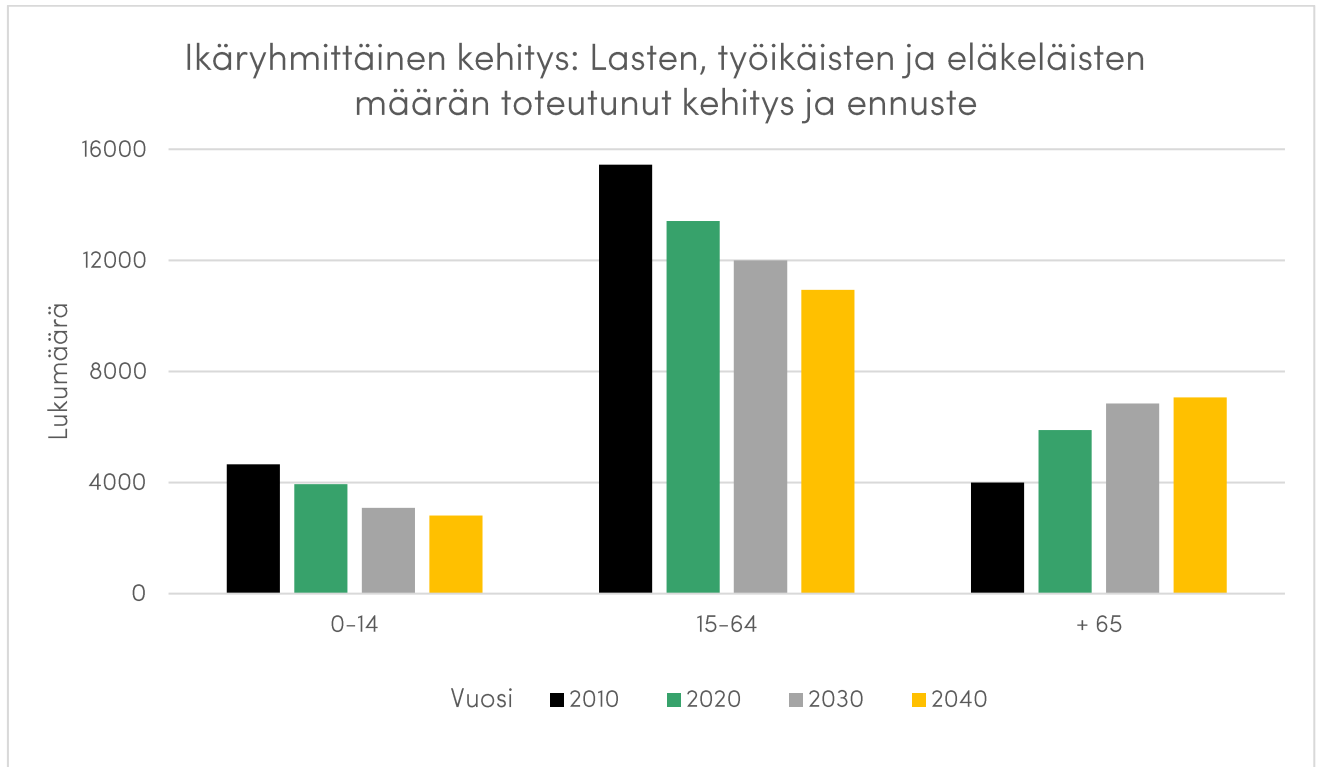
Ennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden määrä olisi vuoden 2060 lopussa lähes 200 000 nykyistä pienempi. Työikäisen väestön määrässä pitkittyvä matala syntyvyys näkyisi 2040-luvulta eteenpäin ja heijastuisi myös väestölliseen huoltosuhteeseen.

Väestöennusteen mukaan Hollolan väkiluku heikkenee vuosittain keskimäärin 0,6 prosenttia.

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan kunnassa on ensi vuonna 22 597 asukasta. Talousarvion ja taloussuunnitelman asukasmääräarvioissa ja siten tunnuslukujen laskennoissa on käytetty tilastokeskuksen väestöennustetta suunnitelmavuosille.

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Hollolan kunnassa on vuonna 2040 asukkaita 20 809. Ennusteen mukaan lasten määrä heikkenee ja eläkeikäisten määrä kasvaa entisestään. Samanaikaisesti työikäisten määrä vähenee, mikä heikentää huoltosuhdetta ja tulee vaikuttamaan kunnan verotuloihin negatiivisesti. Seuraavissa graafeissa on kuvattu asukasluvun kehitystä kokonaisuutena vuoteen 2040 sekä väestön ikäryhmittäistä kehitystä.

Työllisyys

Työllisyyspalvelujen toimintavuosi 2024 on edennyt suunnitelman mukaisesti. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu ja rakennetyöttömyyden sitkeys haastaa työllisyyspalveluiden toimintaa ja työvoimaviranomaisen tehtäviä. Ennusteet talouden elpymisestä ei näy vielä työllisyyspalveluissa. Toiminnassa varaudutaan mahdollisiin muutostilanteisiin verkostoyhteistyötä tiivistämällä.

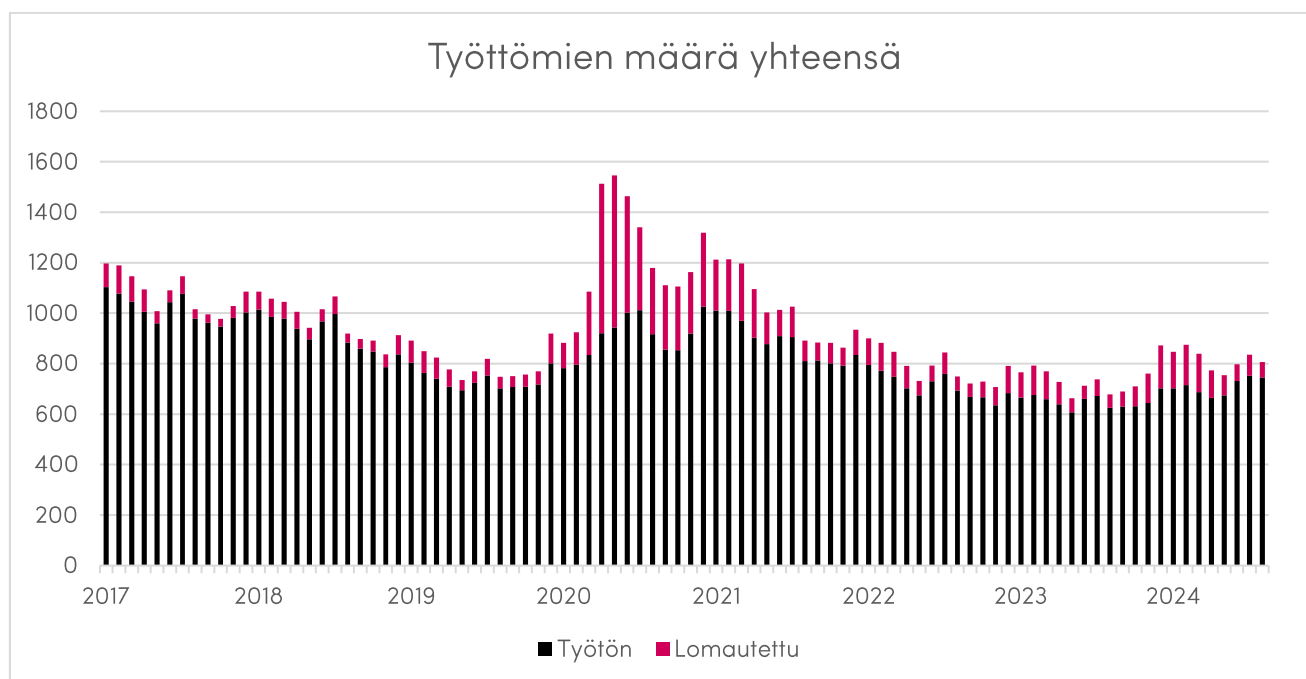
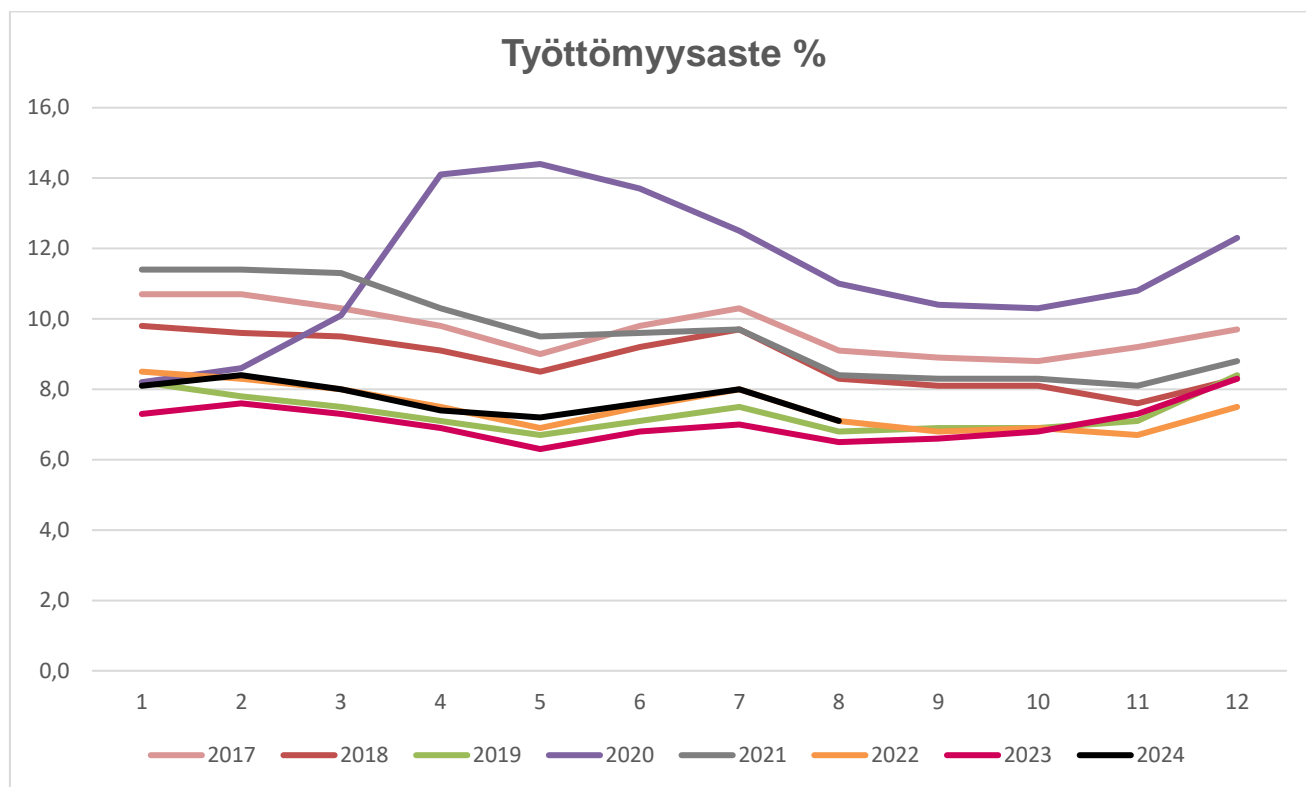
Työllisyyspalveluiden toiminta on ollut vakaata ja tuloksellista vuonna 2024, mutta palveluiden asteittaisen alasajon ja työllisyysalueiden aloittamisen lähestyessä on varauduttu hetkelliseen asiakasmäärien ja kustannusten kasvuun. Oletettavaa kuitenkin on, että tilanne korjautuu, kun työllisyysalueet ovat päässeet vakiinnuttamaan toimintaansa ensimmäisen toimintavuoden aikana. Työllisyyspalveluissa myös työmarkkinatuen kantaosuuden kasvuun varaudutaan laskennallisten arvioiden mukaisesti rahoitusmallin muuttuessa.

Työllisyysalueen valmistelu etenee. Hollolan kunta toimii vastuukuntana yhdeksän kunnan työllisyysalueen kokonaisuudessa. Työllisyysaluejohtaja on aloittanut virassa 15.4.2024. Valmistelutyö etenee

suunnitelman mukaisesti valmistelutiimin ja yhdeksän kunnan yhteisin voimin.

Maakunnallista yhteistyötä tehdään Päijät-Hämeen toisen työvoimaviranomaisen, Lahden kaupungin, kanssa. Tähän sisältyy kahden työvoimaviranomaisen mm. yrityksille työvoiman hankintaan liittyvä yhteistyö elinkeino-yhtiö Ladecin ja alueen koulutustoimijoiden kanssa

Hämeen ELY-keskusalueella oli elokuun lopussa 18 675 työtöntä työnhakijaa, mikä on 1 688 enemmän (10 prosenttia) kuin vuotta aikaisemmin. Päijät-Hämeen alueella näistä oli 11 364 työtöntä työnhakijaa, eli 1 089 enemmän (11 prosenttia) kuin vuotta aiemmin. Hollolan osuus on 746 henkilöä, joka on 10 prosenttia enemmän edellisvuoteen verrattuna. Päijät-Hämeen matalin työttömyysprosentti oli Hollolassa 7,1 prosenttia. Päijät-Hämeen kuntien keskiarvo on 12,2 prosenttia, mikä on 1,1 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli valtakunnallisesti 10,4 prosenttia, eli 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosi sitten.

Henkilöstö

Hollolan kunnan organisaatio jakaantuu kolmeen eri palvelualueeseen: konsernipalvelujen palvelualue, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue sekä elinvoiman palvelualue. Palvelualueet jakautuvat edelleen vastuualueisiin ja toimintayksiköihin.

Palvelualueiden välisestä tehtäväjaosta päättää kunnanhallitus. Palvelualueen sisäisten vastuualueiden ja toimintayksiköiden tehtäväjaosta ja työvoiman käytöstä päättää palvelualuejohtaja. Palvelualueiden välisestä työvoiman käytöstä päättää kunnanjohtaja.

Henkilöstömäärä syyskuun 2024 lopussa oli yhteensä 824, josta vakinaisia oli 624.

Henkilöstöohjelman 2022–2025 mukaiset strategiset tavoitteet ja aikataulus:

1. Esimerkillinen yksilö- ja työyhteisötason osaamisen kehitys
  - Palaute selkeäksi osaksi suunnittelua.
  - Osaamiskartoitus kehitystyön työvälineeksi.
  - Strategisten osaamisten tunnistaminen, ennakoiva rekrytointi.
  - Panostaminen osaamisen ja osaamisen johtamisen kehittämiseen.

Valmistelu vuosina 2022–2023 ja toimeenpano pääosin vuosien 2024–2025 aikana. Osaamisen johtamisen kehittäminen sisältää muutoksia myös HR-järjestelmään. Muutokset toteutetaan osana koko henkilöstöhallinnon järjestelmämuutosta, ja niihin liittyviä koulutuksia järjestetään syksyllä 2024 ja alkuvuonna 2025. Kehitys- ja tavoitekeskustelujen sähköistäminen toteutuu HR-järjestelmäkehityksen myötä.

2. Työntekijöiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kaikissa ikäryhmissä
  - Lisää työkaluja ihmisen työuran eri vaiheiden tukemiseen (monimuotoisuus).
  - Työuran hallinta ja motivaation vahvistaminen koko työuran elinkaaren ajan.
  - Työyhteisötaitojen toiminnallistaminen vuosina 2021–2022 toteutetun koko henkilöstöä koskeneen valmennuksen pohjalta.

Työurien monimuotoisuuden kartoittaminen 2022–2023, monimuotoisen tuen ohjelman laadinta 2023–2024. Toiminnallistaminen käynnistyi vuonna 2024 ja jatkuu toimintakaudella 2025.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskysely uudistetaan henkilöstöohjelman voimassaoloaikana 2022–2025. Kysely on yhdistetty vuonna 2024 osaksi uudistunutta, vuosittain tehtävää henkilöstön työhyvinvointia mittaavaan henkilöstökyselyä.

Lisäksi henkilöstön työhyvinvoinnin ja tyytyväisyyden osalta on asetettu seuraavat tavoitteet, jotka on suhteutettu vuodelle 2025 vastaamaan uudistuneen kyselyn muuttunutta asteikkoa:

- Työhyvinvointikysely (henkilöstökysely)

Tavoitetaso: > **3,17** (asteikko 1–4), vastausprosentti vähintään 70.

Henkilöstömäärä 31.12.	2023	30.9.2024	TA 2025
Vakinaiset	649	624	763
Määräaikaiset	164	202	102
Kaikki	813	826	865

Henkilöstömäärä 31.12.	2023	30.9.2024	TA 2025
Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue	595	609	605
Elinvoiman palvelualue	112	123	115
Konsernipalvelujen palvelualue	35	39	40
Päijät-Hämeen ympäristöterveys	31	33	31
Päijät-Hämeen työllisyysalue	0	0	73
Yhteensä	773	804	864
Työllistetyt	40	22	1
Yhteensä mukaan lukien työllistetyt	813	826	865

Osallistuva budjetointi

Kuntalain 22 §:n mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Yksi keino osallistaa kuntalaisia on osallistava budjetointi, joka on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisiä verovarvoja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuva budjetointi menetelmänä liittyy vahvasti kunnan uuteen yhteisö- ja osallisuusrooliin.

Osallistuvaan budjetointiin ei ole yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan sitä voidaan toteuttaa monin eri tavoin.

Vuoden 2025 talousarvion ja käyttösuunnitelman laadinnassa palvelualueet kartoittavat kohteita, joissa voidaan ottaa kuntalaiset paremmin huomioon ja osallistamaan päätöksen tekoon ja toteutukseen. Kohteista päätetään lopullisesti vuoden 2025 käyttösuunnitelman yhteydessä kunnanhallituksen ja valiokuntien päätösten perusteella.

👍 Anna palautetta, jaa kokemuksia ja löydä tietoa

- palautepalvelu
- kuntalaiskyselyt
- asiointipiste Piipahlus
- seniorityö
- digisovellukset ja verkkoympäristö
- sosiaalinen media
- Hollola.fi – osallistu ja vaikuta

🐱 Vaikuta kehityskohteisiin ja tuota tapahtumia

- yhdistykset, järjestöt, seurat ja yhteisöt talkootavustukset
- vapaaehtoistoiminta
- kulttuurinen työ
- Hollola.fi / harrasta ja järjestä
- Hollola.fi / tilavaraukset

Osallisuuden tavat Hollolassa

🗨️ Vaikuta päätöksen tekoon ja ota kantaa

- kuntalaisaloite
- äänestäminen vaaleissa
- kuntalain mukaiset toimeilimet
- vaikuttamistoimeilimet – nuorisovaltuusto & vanhus- ja vammaisneuvosto
- osallistuva budjetointi
- asukasfoorumit ja kyselyt
- päätösten ennakkovaikutusten arviointi
- vaikuttamispäivät
- lapsiparlamentti

➔ Suunnittele Hollolaa ja sen palveluita

- yhteiskehittäminen ja osallistava suunnittelu
- kokemusasiantuntijat
- raadit
- kävelykierrokset
- asukasillat
- työpajat ja kyselyt
- yritys- ja yhdistysyhteistyö
- paikalliset ja alueelliset verkostot

3. Käyttötalousosa

Toimintamenot

Kunnanhallitus ja ympäristöterveyslautakunta sekä työllisyyslautakunta	22 230 800
- josta seudullinen ympäristöterveydenhuolto	3 339 800
- josta seudullinen työllisyysalue	8 344 700
Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta	57 909 600
Elinvoimavaliokunta	27 246 200

Toimintatulot

Kunnanhallitus ja ympäristöterveyslautakunta sekä työllisyyslautakunta	15 901 800
- josta seudullinen ympäristöterveydenhuolto	3 339 800
- josta seudullinen työllisyysalue	8 344 700
Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta	3 516 700
Elinvoimavaliokunta	24 363 800

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan kuuluvat konsernipalvelut, Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon sekä työllisyysalueen kustannuksista ja strategian toteuttamiseen varattu erillinen määrärahavaraus. Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot on esitetty arviona kunnanhallituksen alaisena määräraha- ja tuloarviovarauksena. Tarkastuslautakunnan talousarvio on sisällytetty omana sitovana määrärahakokonaisuuksena kunnanhallituksen alaisten yksiköiden talousarvioesitykseen.

Merkittävä muutos kunnanhallituksen alaisten toimintojen kustannuksissa selittyy Päijät-Hämeen työllisyysalueen aloituksesta 1.1.2025. Päijät-Hämeen työllisyysalueen toiminta järjestetään vastuukuntamallilla (yhdeksän kuntaa), Hollolan kunta toimii vastuukuntana.

Tuloslaskelma

Kunnanhallitus	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos %	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	6 575 984	6 545 500	15 901 800	142,9 %	16 113 300	16 428 900	16 751 700
Myyntituotot	5 396 561	5 667 900	14 920 300	163,2 %			
Maksutuotot	467 682	445 000	470 500	5,7 %			
Tuet ja avustukset	115 414	132 600	211 000	59,1 %			
Muut toimintatuotot	596 327	300 000	300 000	0,0 %			
Valmistus omaan käyttöön	4 267	0	0	0,0 %	0	0	0
Toimintakulut	-9 719 925	-10 866 900	-22 230 800	104,6 %	-22 336 900	-22 763 300	-24 199 500
Henkilöstökulut	-4 831 055	-4 990 300	-8 964 100	79,8 %			
Palvelujen ostot	-4 032 696	-5 165 200	-9 538 800	84,7 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavaramat	-250 877	-78 200	-90 300	15,5 %			
Avustukset	-125 119	-115 400	-3 115 000	2 599,3 %			
Muut toimintakulut	-480 178	-517 800	-522 600	0,9 %			
TOIMINTAKATE	-3 139 673	-4 321 400	-6 329 000	46,5 %	-6 223 600	-6 334 400	-7 447 800
Rahoitustuotot ja -kulut	1 235	0	0	0,0 %	0	0	0
VUOSIKATE	-3 138 438	-4 321 400	-6 329 000	46,5 %	-6 223 600	-6 334 400	-7 447 800
Poistot ja arvonalentumiset	-26 992	-258 000	-607 800	135,6 %	-736 900	-281 800	-327 300
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-3 165 430	-4 579 400	-6 936 800	51,5 %	-6 960 500	-6 616 200	-7 775 100

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden sekä Päijät-Hämeen työllisyysalueen kustannusten vaikutus Kunnanhallituksen alaisten yksiköiden vuoden 2025 tuloslaskelmassa:

Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuolto

Toimintatuotot	3 339 800
Toimintakulut	-3 339 800
Toimintakate	0

Päijät-Hämeen työllisyysalue

Toimintatuotot	8 344 700
Toimintakulut	-8 344 700
Toimintakate	0

Konsernipalvelut

Vastuutaho: Turkka Rantanen, talous- ja hallintojohtaja

Palvelualuejohtajan katsaus

Konsernipalvelut tuottavat palveluita sisäisille ja ulkoisille asiakkaille, yksikkökohtaisten palvelusuunnitelmien pohjalta. Konsernipalveluiden toiminnassa on pitkälle rasitteena ollut pitkäaikainen korjausvelka, johon on kiinnitetty enemmän huomiota ja resurssiohjausta. Ollakseen osa ratkaisua, konsernipalvelut on avannut ja lisää yhteydenpitoa palvelualueajat ylittävään yhteistyöhön. Tässä on päästy pitkälle ja perinteiset siilot on murrettu. Strategisten hankkeiden edistäminen on keskiössä myös vuonna 2025, kuten myös kuntavallien jälkeisen uuden valtuuston toiminnan turvaaminen.

Konsernipalvelut toteuttavat palveluissaan kunnan arvoja: Tulevaisuustaitoisuus, Rohkeus, Arvostus ja Ketteryys.

Palvelukuvaus

Konsernipalveluiden palvelualueen tehtävänä on tarjota keskitetysti talouspalveluiden, kehittämis- ja viestintäpalveluiden, henkilöstöpalveluiden, tietohallintopalveluiden sekä hallintopalveluiden tukipalveluja palvelualueiden johtamisen tueksi muille palvelualueille. Lisäksi konsernipalveluiden palvelualueen tehtäviin kuuluu tukea, ohjata, koordinoita ja seurata kunnan taloutta, hallintoa, henkilöstöpalveluita ja tietohallintoa keskitetysti. Konsernipalveluiden palvelualue huolehtii tietyistä koko kuntaa koskevista asiantuntijatehtävistä

kuten vaalit, luottamushenkilöhallinto, kunnan talous, konserniohjaus, työnantajatehtävät, tietohallinnon kokonaisuus, laadunhallinta ja kehittäminen, markkinointi jne.

Konsernipalveluiden palvelualue sisältää 2025 seuraavat vastualueet: hallintopalvelut, talouspalvelut, kehittämis- ja viestintäpalvelut, henkilöstöpalvelut ja tietohallintopalvelut. Menoihin sisältyvät myös valtuuston ja keskusvaalilautakunnan alainen toiminta sekä maaseutupalvelut. Palvelualueetta johtaa hallinto- ja talousjohtaja.

Palvelusuunnitelma 2025

Konsernipalveluiden sisäistä työnjakoa on selvitetty 2023–2024 aikana ja täsmennykset on viety käytäntöön. Turvatakseen tulevaisuuden tehokkaat palvelut, konsernipalvelut käy palveluissa havaittujen korjausvelkakuormien kimppuun ja samanaikaisesti edistää tulevaisuuden ratkaisujen käyttöönottoa.

Palvelusuunnitelma 2026–2028

Konsernipalveluiden toiminnan keskiössä 2026–2028 ovat talous- ja henkilöstötoimintoihin kohdistuvat muutokset lainsäädännössä ja valtakunnallisissa sopimuksissa. Vuosittain toteutettavat vaalit, kuntakuvan vahvistaminen viestinnällisin keinoin ja uuden valtuustokauden kuntastrategia tulevat keskeisesti vaikuttamaan konsernipalveluiden työhön ja toimintaan. Yksikötason tiekarttojen edistäminen näkyy henkilöstön ja myös kunta-alaisten arjessa.

Toiminnalliset tavoitteet

Valtuustoa nähden sitovat tavoitteet

Strategian ohjelma		Tasapainoinen talous
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha *
Korjausvelan laskenta omaisuuslajeittain	Omaisuuslajeittain laskettu korjausvelka osana talousarviokirjaa.	80 000

Vastuutaho: **Maarit Kuivala-Ruiz**, Talouspäällikkö

Strategian ohjelma		Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla sekä mediatyöllä.
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha*
Kunnan tunnettavuuden edistäminen	Tiedotus-, viestintä- ja markkinointisuunnitelman vuoden 2025 toimenpiteet toteutettu.	50 000

Vastuutaho: **Turkka Rantanen**, hallinto- ja talousjohtaja

Strategian ohjelma		Esimerkillisen osallistavat toimintamallit aktiivisessa käytössä.
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha*
Palaute ja idea-järjestelmän kehittäminen	Palaute ja idea-järjestelmä-uudistus kuntalaisten osalta toteutettu.	10 000

Vastuutaho: **Turkka Rantanen**, hallinto- ja talousjohtaja

* Toteuttamiseen tarvittavat määrärahat eivät sisälly konsernipalvelujen talousarvioesitykseen, vaan niihin ehdotetaan strategista rahoitusta.

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Hankinnoissa kestävän kehityksen edistäminen	Kunnan hankintaohjeisiin kirjattujen kestävän kehityksen linjausten huomioiminen mm. tarjouspyynnöissä sekä hiilijalanjäljen pienentäminen hankinnoissa
Vastuutaho: Katri Kattainen , hallintopäällikkö	
Sähköisten palvelualustojen kehittäminen ja tehokas hyödyntäminen	Virtuaalikokous- ja oppimisalustojen tehokas käyttäminen vähentää liikkumisen tarvetta
Vastuutaho: Tapio Hirvonen , tietohallintopäällikkö	
Kiertotalouden ja laitteiden elinkaaren maksimoiminen huomioiminen kilpailutuksissa	Elinkaarihallinnassa tulee huomioida kierrätyksellinen näkökulma
Vastuutaho: Tapio Hirvonen , tietohallintopäällikkö	
Digitaalisen hiilijalanjäljen pienentäminen	Tiedon- ja dokumenttien hallinnan selkeyttäminen.
Vastuutaho: Tapio Hirvonen , tietohallintopäällikkö	

Konsernipalvelut

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos %	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	2 756 066	2 907 000	3 917 300	34,8 %	3 895 300	3 972 900	4 052 300
Myyntituotot	2 642 163	2 774 400	3 706 300	33,6 %			
Tuet ja avustukset	115 414	132 600	211 000	59,1 %			
Muut toiminta- tuotot	-1 512	0	0	0,0 %			
Valmistus omaan käyttöön	4 267	0	0	0,0 %	0	0	0
Toimintakulut	-5 472 601	-5 843 500	-7 107 300	21,6 %	-7 080 100	-7 221 900	-8 367 400
Henkilöstökulut	-2 395 495	-2 661 300	-2 894 900	8,8 %			
Palvelujen ostot	-2 456 949	-2 722 200	-3 839 400	41,0 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-206 980	-44 300	-39 400	-11,1 %			
Avustukset	-125 119	-115 400	-115 000	-0,3 %			
Muut toimintakulut	-288 058	-300 300	-218 600	-27,2 %			
TOIMINTAKATE	-2 712 268	-2 936 500	-3 190 000	8,6 %	-3 184 800	-3 249 000	-4 315 100
Rahoitustuotot ja - kulut	1 248	0	0	0	0	0	0
VUOSIKATE	-2 711 020	-2 936 500	-3 190 000	8,6 %	-3 184 800	-3 249 000	-4 315 100
Poistot ja arvonalentumiset	-26 992	-258 000	-607 800	135,6	-736 900	-281 800	-327 300
TILIKAUDEN YLI- JÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-2 738 012	-3 194 500	-3 797 800	18,9	-3 921 700	-3 530 800	-4 642 400

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetutuista muutoksista

Muutos	1 000 euroa
Toimintatuotot	
Vaalikorvaustulojen arvioitu muutos	-9
Sisäisten veloitusten muutos menojen mukaisesti	681
Työterveyden Kela korvausten muutos	79
Toimintakulut	
Henkilöstömenot (ml sopimuskorotukset ja lisäresurssi)	234
Kuntavaalit ja aluevaalit 2025	120
Vuokramenot	-86
Kunnan osuus verotuskustannuksista siirretty rahoituseriin	-265
Kustannustaso (tietojärjestelmät, tietoliikenne, infrapalvelut sekä työasemat ja IT-tuki)	185
Työterveyspalvelujen kustannusten kasvu	267
Provincia henkilöstö- ja taloushallinnon kustannusten keskittäminen konsernipalveluihin	546

Arvio vastuualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Hallintopalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	41 426	90 100	55 100	5 200	5 300	5 400
Toimintakulut	-2 319 115	-2 497 200	-2 706 200	-2 640 300	-2 693 700	-3 748 600
TOIMINTAKATE	-2 277 689	-2 407 100	-2 651 100	-2 635 100	-2 688 400	-3 743 200

Viestintä- ja kehittämispalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	1 253	0	0	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	4 267	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-440 099	-529 400	-538 900	-549 700	-560 600	-571 900
TOIMINTAKATE	-434 578	-529 400	-538 900	-549 700	-560 600	-571 900

Talouspalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	687 434	776 000	1 110 800	1 083 900	1 105 700	1 127 900
Toimintakulut	-687 435	-776 000	-1 110 800	-1 083 900	-1 105 700	-1 127 900
TOIMINTAKATE	-0	0	0	0	0	0

Henkilöstöpalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	971 292	865 900	1 422 700	1 451 100	1 480 100	1 509 700
Toimintakulut	-971 292	-865 900	-1 422 700	-1 451 100	-1 480 100	-1 509 700
TOIMINTAKATE	-0	0	0	0	0	0

Tietohallintopalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	1 054 660	1 175 000	1 328 700	1 355 100	1 381 800	1 409 300
Toimintakulut	-1 054 660	-1 175 000	-1 328 700	-1 355 100	-1 381 800	-1 409 300
TOIMINTAKATE	-0	0	0	0	0	0

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	TP 2023	TA 2024	TA2025
Hallintopalvelut			
Avattujen asiakorttien määrä CaseMissä	993	900	1300
Kunnanhallituksen kokousten määrä	19	20	20
Kunnanhallituksessa käsiteltyjen asioiden määrä	326	350	350
Valtuuston kokousten määrä	6	6	6
Valtuustossa käsiteltyjen asioiden määrä	80	80	90
Viranhaltijapäätösten määrä CaseMissä	1 200	1 300	1400
Valtuustoseminaarien määrä	2	2	2
Valtuustoaloitteiden määrä	14	10	15
Kuntalaisaloitteiden määrä	11	10	10
Kilpailutusten määrä Cloudiassa, sis. Tilapalvelun	24	20	20
Tietopalvelujen määrä / laskutetut	23	20	25
Arkistosta hävitettyjen asiakirjojen määrä kg	4 340	5 000	4000
Talouspalvelut			
Ostolaskut (kpl)	10 655	11 000	11 500
Myyntilaskut (kpl)	7 209	10 000	8 000
Tietohallintopalvelut			
Työasemat (kpl)	2 900	2 800	2 800
Tukipyynnöt (kpl)	2 000	1 300	1 300
Henkilöstöpalvelut			
Henkilöstömäärä	813	858	865

Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon ja työllisyysalueen kustannuksiin

Vastuutaho: **Päivi Rahkonen**, kunnanjohtaja

Palvelukuvaus

Kunnanhallituksen alaisiin määrärahoihin on aiemmin kuulunut Hollolan kunnan osuus seudullisen ympäristöterveydenhuollon kustannuksista. Vuoden 2025 alusta alkaen määrärahakokonaisuuteen on sisällytetty myös Hollolan kunnan osuus Päijät-Hämeen työllisyysalueen kustannuksista.

Talousarvioesitykseen on täten varattu omana sitovana määrärahana Hollolan kunnan osuudet seudullisen ympäristöterveydenhuollon ja la-
kisääteisten työllisyyspalvelujen kustannuksista.

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos-%
Toimintatuotot	13 071	0	0	—
Toimintakulut	-332 303	-340 800	-2 238 200	556,7 %
TOIMINTAKATE	-319 232	-340 800	-2 238 200	556,7 %

Muutos

1 000 euroa

Toimintamenot

Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon kustannuksista	-12
Hollolan kunnan osuus työllisyysalueen kustannuksista	1 909

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Vastuutaho: Turkka Rantanen, hallinto- ja talousjohtaja

Palvelukuvaus

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden eli käyttöomaisuuden myynneistä ja luovutuksista syntyvät voitot ja tappiot on budjetoitu erillään muusta palvelutuotannosta. Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot vaihtelevat vuosittain suuresti, minkä johdosta on perusteltua esittää ne omana ei valtuustoon nähden sitovana määräraha- ja tuloarviovarauksena talousarviossa.

Tuloarviot ja määrärahat Ei sitova

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos-%
Toimintatuotot	586 813	300 000	300 000	0,0 %
Toimintakulut	0	0	0	—
TOIMINTAKATE	586 813	300 000	300 000	0,0 %

Strategian toteuttaminen

Vastuutaho: Päivi Rahkonen, kunnanjohtaja

Palvelukuvaus

Vastuualueelle on budjetoitu määräraha kuntastrategian mukaisten toimenpiteiden ja ohjelmien toteuttamiseen sekä strategian jalkauttamiseen. Määrärahan käytöstä ja hankekohtaisesta jaosta päättää kunnanhallitus, osana toimintavuoden käyttösuunnitelmaa.

Tuloarviot ja määrärahat Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos-%
Toimintatuotot	0	0	0	—
Toimintakulut	-660 988	-1 300 000	-1 145 800	-11,9 %
TOIMINTAKATE	-660 988	-1 300 000	-1 145 800	-11,9 %

Tarkastustoimi

Vastuutaho: **Erkki Arvila**, puheenjohtaja

Palvelukuvaus

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan talouksessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valvoa sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjänä 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi vähintään kerran vuodessa
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtävään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Kuntalain 125 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kunnanhallituksen lausunto.

Sen lisäksi mitä kuntalain 121 ja 125 §:ssä säädetään, tarkastuslautakunnan on

- seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi
- huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä
- tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla
- kilpailutettava tilintarkastusyhteisön valinta ja tehdä valtuustolle ehdotus valittavasta tilintarkastusyhteisöstä
- valvottava tilintarkastussopimuksen noudattamista.

Palvelusuunnitelma 2025

Uusi kuntastrategia päätettiin vuonna 2021 ja strategiset ohjelmat kesällä 2022. Uutta strategiaa sovellettiin ensimmäisen kerran täysimääräisesti vuoden 2023 talousarvion laadinnassa ja siten myös seurannassa. Uusien strategisten tavoitteiden arviointia jatketaan tarkastelemalla vuoden 2024 tilinpäätöksestä tehtävän arviointikertomuksen yhteydessä keväällä 2025. Tarkastuslautakunnan arviointiprosessia edistetään erillisen arviointisuunnitelman pohjalta.

Palvelusuunnitelma 2026–2028

Taloussuunnitelmavuosille osuus kuntavaalit vuonna 2025. Uusi tarkastuslautakunta tulee täten aloittamaan toimintansa taloussuunnitelma-kaudella.

Toiminnalliset tavoitteet (valtuuston nähden sitovat tavoitteet)

Strategian ohjelma

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha
Lakisääteiset tehtävät kuntalain mukaisesti.	Täytetään lakisääteiset vaatimukset, säännölliset kuulemiset ja ajallaan tehty arviointikertomus.	55 000 euroa

Vastuutaho: **Erkki Arvila**, puheenjohtaja

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Mahdollistetaan sähköinen osallistuminen kokouksissa	Sähköisten kokousten määrä 100 % (tavoite)

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Asiantuntijakuulemiset / kpl	13	10	10
Tarkastustyöhön käytettyjen tuntien määrä (tilintarkastusyh-teisö)	194	187	187
Arviointityöhön käytettyjen tuntien määrä	59	40	40

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos-%
Toimintatuotot	0	0	0	—
Toimintakulut	34 019	-44 100	-55 000	24,7 %
TOIMINTAKATE	-34 019	-44 100	-55 000	24,7 %

Ympäristöterveyslautakunta

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto

Vastuutaho: **Silja Mäkelä**, ympäristöterveysjohtaja

Ympäristöterveysjohtajan katsaus

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto, Päijät-Hämeen ympäristöterveys, tuottaa kuntien vastuulla olevat lakisääteiset ympäristöterveydenhuollon tehtävät Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnille sekä Heinolan ja Orimattilan kaupungeille. Vastuukuntana toimii Hollola. Tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon valvonnan ja palveluiden toteuttaminen suunnitellusti ja yhdenvertaisesti koko toiminta-alueella.

Uuteen hallitusohjelmaan on kirjattu, ettei kuntien tehtäviä siirretä hyvinvointialueille tämän hallituskauden aikana. Tämän tiedon valossa valvontayksikön toimintaa voidaan pidemmällä tähtäimellä kehittää nykyisessä organisaatiossa.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan vuoden 2026 alusta. Uudella lailla täsmennetään kuntien veloitteita eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä. Järjestämisvastuu kattaa laissa yksilöitävät palvelut, joiden riittävä saatavuus on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden turvaamiseksi välttämätöntä varmistaa koko maassa. Muutoksella pyritään myös poistamaan niitä tulkintaepäselvyyksiä ja ristiriitoja, joita liittyy julkisen ja yksityisen sektorin väliseen kilpailuneutraliteettiin. Lakimuutoksen myötä kunnille tulee myös velvoite raportoida eläinlääkintähuollon taloustietoja Työ- ja elinkeinoministeriölle. Lakimuutoksen vaikutukset toimintaan tulee arvioida tarkasti. Päätökset Päijät-Hämeen ympäristöterveyden tarjoamien eläinlääkäripalvelujen laajuudesta 1.1.2026 alkaen tehdään ympäristöterveyslautakunnassa vuoden 2025 aikana.

Eläinlääkintähuollon toiminta alueella toteutuu Ruokaviraston valtakunnallisen eläinlääkintähuollon ohjelman edellyttämällä tavalla ja henkilöstöresurssi on riittävä. Kunnaneläinlääkäreiden

työsidonnaisuus on suuri työhön liittyvän päivytyksvelvollisuuden takia. Työssä jaksamista, työturvallisuutta ja työtyytyväisyyttä on systemaattisesti kehitetty mm. muokkaamalla päivytyksjärjestelyjä ja palkkaamalla kaksi eläintenhoitajaa. Eläinlääkäripäivytyks järjestetään Päijät-Hämeessä maakunnallisesti ja päivytyksen järjestämisestä vuosina 2023–2025 on sopimus Lahden kaupungin ympäristöterveydenhuollon kanssa. Osana päivytyksjärjestelmää on toiminut osittain eriytetty pieneläinpäivytyks, jossa palveluntuottajana toimii Evidensia Eläinlääkäripalvelut. Päivytyksen järjestämistapaa tarkastellaan uudelleen sopimuskauden päättyessä. Järjestämistä koskevat neuvottelut käynnistetään Lahden kaupungin kanssa loppuvuodesta 2024. Tavoitteena on järjestää kunnallinen eläinlääkäripäivytyks kustannustehokkaasti niin, ettei henkilöstön päivytykskuormaa kuitenkaan lisätä kohtuuttomasti.

Vuodelta 1994 olevan terveydensuojelulain kokonaisuudistus on työn alla. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan uuden lain tavoitteena on voimaan 1.1.2027. Lakiin liittyen tavoitteena on selvittää, miten terveydensuojelun toimintaympäristö on muuttunut ja millainen viranomaisvalvonta soveltuu parhaiten tämän päivän tarpeisiin. Uusi laki tuo todennäköisesti muutoksia valvontakäytäntöihin ja edellyttää uudenlaisten toimintamallien omaksumista.

Terveydensuojelun vastuualueen henkilöstöresurssi on riittävä nykyisten tehtävien hoitamiseen ja valvontasuunnitelman mukaiset tavoitteet pystytään normaalitilanteessa toteuttamaan. Myös mahdollisten häiriötilanteiden hoitamiseen varaudutaan. Vastuualueella on tiedossa henkilöstön eläköitymisiä vuosina 2025–2026. Osaavan henkilöstön rekrytointi myös terveysvalvontaan on vaikeutunut ja uuden henkilöstön perehdyttämiseen joudutaan suuntaamaan enemmän resursseja.

Palvelukuvaus

Ympäristöterveydenhuollon tarkoituksena on ehkäistä ennakolta elinympäristöstä ihmiseen kohdistuvia terveysvaaroja ja -haittoja, poistaa olemassa olevia terveyshaittoja sekä edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Elinympäristön terveellisyys koetaan merkittävänä arvona, samoin lähellä tuotettu puhdas ruoka. Osana toimintaa tehdään kiinteää yhteistyötä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa ja tuodaan aktiivisesti ympäristöterveydenhuollon näkökulma toimialueen kaavoitus-, ympäristölupa- ja rakennuslupaprosesseihin päätöksenteon pohjaksi. Keskeiset toimintaperiaatteet ovat joustavuus, tehokkuus sekä asiakkaiden ja kuntien yhdenvertaisuus.

Terveydensuojelulla on toimipisteet Hollolassa ja Heinolassa. Viranomaisvalvontaa tehdään vuosille 2025–2028 laadittavan valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi varataan riittävästi resursseja ns. ennaltaehkäisevään ympäristöterveydenhuoltoon. Tällä tarkoitetaan kuntalaisten ja toimijoiden neuvomista ja ohjaamista sekä asiantuntijana ja lausunnonantajana toimimista sopimuskunnille ja muille yhteistyökumppaneille.

Kunnaneläinlääkäripalvelut tuotetaan lähipalveluna seitsemällä vastaanotolla. Lisäksi valvontaeläinlääkäreillä on toimipiste Orimattilassa. Eläinlääkäripäivystys on järjestetty maakunnallisesti yhdessä Lahden kaupungin kanssa. Arki-iltaisin ja öisin kunnaneläinlääkärit päivystävät alueella hoitaen sekä suur- että pieneläimet. Ostopalvelusopimuksella toimii päiväaikainen eriytetty pieneläinpäivystys viikonloppuisin ja pyhinä. Palvelu hankitaan Evidensia Eläinlääkäripalvelut Oy:ltä. Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaala vastaa Orimattilan länsiosien tuotantoeläinpraktiikasta sekä päivystyksestä Orimattilan kaupungin alueella.

Ympäristöterveydenhuolto varautuu mahdollisten häiriötilanteiden hoitamiseen ja häiriötilannetoinnin osaamista ylläpidetään jatkuvasti.

Seudullisen ympäristöterveydenhuollon visiona on olla hirveen haluttu yhteistyökumppani alueen kunnille, toimijoille sekä kuntalaisille. Lisäksi ympäristöterveydenhuolto pyrkii olemaan hirveen

hyvä esimerkki muuttuvassa toimintaympäristössä toimivasta ympäristöterveydenhuollon yksiköstä. Laadukkaat palvelut ovat helposti saavutettavissa toimintakentässä tapahtuvista muutoksista huolimatta ja henkilöstöllä on vahva osaaminen vastuualueellaan.

Palvelusuunnitelma 2025

Terveydensuojelun vastuualueella vaihtuu valtakunnallinen valvontaohjelmakausi. Uusi valvontasuunnitelma laaditaan vuosille 2025–2028. Valvontaa toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi varataan resursseja akuuttien valvontatapausten hoitamiseen ja valvontaa tukevaan työhön, kuten neuvontaan ja ohjaukseen sekä sidosryhmätyöskentelyyn. Tiedottamista toiminnasta ja elinympäristöterveydestä toteutetaan aktiivisesti käyttäen monipuolisesti eri tiedotuskanavia.

Eläinlääkintähuollosta eläinlääkäripalvelut ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta pyritään toteuttamaan lainsäädännön vaatimalla ja valtakunnallisen eläinlääkintähuollon ohjelman mukaisella tavalla. Lisäksi valmistaudutaan uuden eläinlääkintähuoltolain voimaantulon toiminnalle aiheuttamiin muutoksiin.

Ympäristöterveydenhuollon palveluverkkoa ei ole tarkoitus talousarviovuonna muuttaa. Kohonneiden vastaanottotilojen vuokra- ja puhtaanapitokulujen vuoksi Hartolan kuntaan suunniteltua eläinlääkäriin vastaanottopistettä ei toteuteta. Kunnaneläinlääkäreiden saatavuuden varmistamiseksi käytetään mahdollisuuksien mukaan erilaisia työajan joustoja, joilla voidaan lisätä työn houkuttelevuutta ja tukea työssä jaksamista.

Kuntien maksuosuuksien perusteena käytettävistä suoritteista on tehty kuntakohtaiset suoritearviot. Arviot perustuvat historiatietoon kuntien palvelutarpeesta sekä arvioon mahdollisten toimintaympäristön muutosten vaikutuksesta palvelutarpeeseen. Palvelutarpeessa voi vuoden aikana kuitenkin tulla odottamattomia muutoksia esim. häiriötilanteissa. Lopulliset kuntien maksosuudet määräytyvät vuoden aikana toteutuneiden suoritteiden perusteella.

Palvelusuunnitelma 2026–2028

Talousarviota laadittaessa palveluiden järjestämiseen ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia. Ympäristöterveydenhuollon toimipisteverkko pyritään säilyttämään nykyisellään. Mikäli kunnaneläinlääkäreiden rekrytoinnissa on vaikeuksia, on mahdollista, että kunnaneläinlääkäreiden toimipisteitä joudutaan yhdistämään yhteisvastaanotoiksi. Kärkölän ja Hollolan vastaanottojen yhdistämistä harkitaan, mikäli sopiva toimitila saadaan hankittua. Mikäli jäsenkuntien perimät vuokra- ja puhtaanapitokustannukset kasvavat merkittävästi on mahdollista, että toimipisteverkostoa joudutaan karsimaan kustannusten kasvun hillitsemiseksi.

Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset kunnaneläinlääkäripalveluihin arvioidaan, vuoden 2025 aikana ja 1.1.2026 alkaen palvelut toteutetaan ympäristöterveyslautakunnan päättämän

palvelutason mukaisesti. Terveysturvajärjestelmän kokonaisuudistuksen vaikutukset toimintaan arvioidaan ennen lain voimaantuloa.

Ympäristöterveydenhuollon resurssitarvetta arvioidaan jatkossa suhteessa tehtäväkentän muutoksiin. Osittain eriytetyn pieneläinlääkärityksen ostopalvelusopimuksesta luopuminen ja mahdollinen kunnaneläinlääkäripäivystyksen siirtyminen kokonaan kunnaneläinlääkäreiden tehtäväksi edellyttää nykyisen henkilöresurssin säilyttämistä, eikä henkilöstökuluista karsiminen ole mahdollista.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Maa- ja metsätalousministeriö ovat eri tilaisuuksissa nostaneet esille valtakunnallisen tarpeen kasvattaa valvontayksiköiden kokoa. Nämä vaikutukset toimintaan arvioidaan siinä vaiheessa, kun ohjaava lainsäädäntö on valmisteltu.

Toiminnalliset tavoitteet

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Strategian ohjelma		Esimerkillinen toimintakulttuuri, arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimitaan	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide		Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	
Ympäristöterveydenhuollon laatukäsikirjan toimeenpano		Laatukäsikirja on hyväksytty ja laatutiimi seuraa määriteltyjä laatumittareita. Raportti laadun toteutumisesta valmistellaan vuosittain.	
Vastuutaho: Silja Mäkelä , ympäristöterveysjohtaja; Riikka Lasonen , eläinlääkintähuollon päällikkö			
Eläinlääkintähuollon ohjekansio		Jalkautetaan osaksi toimintaa	
Vastuutaho: Riikka Lasonen , eläinlääkintähuollon päällikkö			

Strategian ohjelma		Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmän uudistaminen ja sujuvoittaminen
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	
Hollolan kunnan toimintakulttuurin jalkauttaminen	Noudatetaan kunnan ohjeita. Ympäristöterveysjohtaja osallistuu esihenkilövalmennukseen.	
Vastuutaho: Silja Mäkelä , ympäristöterveysjohtaja; Riikka Lasonen , eläinlääkintähuollon päällikkö		

Strategian ohjelma		Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla ja mediatyöllä.
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	
Viestinnän vuosikello laaditaan vuosittain.	Viestinnän vuosikellon toteutuminen terveydensuojelun vastualueella. Aktiivinen viestintä some-kanavissa.	
Vastuutaho: Silja Mäkelä , ympäristöterveysjohtaja; Riikka Lasonen , eläinlääkintähuollon päällikkö		

Strategian ohjelma		Ennaltaehkäisevän toimintamallin vahvistaminen
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	
Osallistutaan aktiivisesti alueellisiin varautumisen työryhmiin muiden toimijoiden kanssa.	Työryhmiin osallistuminen	
Vastuutaho: Silja Mäkelä , ympäristöterveysjohtaja		
Sujuva yhteistyö muiden viranomaisten kanssa	Säännöllinen yhteydenpito ja yhteystietojen pitäminen ajan tasalla.	
Vastuutaho: Koko henkilöstö		

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Potilasasiakirjojen toimittaminen eläinten omistajille sähköisesti	90 % potilasasiakirjoista (vuonna 2023 n. 50 %)
Vastuutaho: Riikka Lasonen , eläinlääkintähuollon päällikkö	
Virkamatkojen vähentäminen	Virantoimitusmatkojen kilometrit 2023–2024 vs. 2025
Vastuutaho: Silja Mäkelä , ympäristöterveysjohtaja; Riikka Lasonen , eläinlääkintähuollon päällikkö	

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

Vastuualue: Eläinlääkintä	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Tilakäynnit	3650	3820	3400
Vastaanottokäynnit	11510	13890	13940
Tarkastukset	74	57	76
Valvontatehtävät	290	290	290
Vastuualue: Terveystoiminta	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Tarkastukset	830	830	820
Päätökset	195	225	225
Yhteydenotot	2600	2700	2770
Konsultaatiot	315	290	280
Lausunnot	125	130	110
Näytteenotto	735	890	900

Päijät-Hämeen ympäristöterveys

Tuloarviot ja määrärahat

Tuloslaskelma

Sitova TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos -%	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	3 220 035	3 338 500	3 339 800	0,0 %	3 406 400	3 474 100	3 543 900
Myyntituotot	2 852 240	2 893 500	2 869 300	-0,8 %			
Maksutuotot	467 545	445 000	470 500	5,7 %			
Muut toimintatuotot	250	0	0	0,0 %			
Toimintakulut	-3 220 014	-3 338 500	-3 339 800	0,0 %	-3 406 400	-3 474 100	-3 543 900
Henkilöstökulut	-2 198 070	-2 311 700	-2 275 100	-1,6 %			
Palvelujen ostot	-787 045	-775 400	-809 300	4,4 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-41 626	-33 900	-35 900	5,9 %			
Muut toimintakulut	-193 274	-217 500	-219 500	0,9 %			
TOIMINTAKATE	21	0	0	0,0 %	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	-21	0	0	0,0 %			
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ ALI- JÄÄMÄ)	0	0	0	0,0 %	0	0	0

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetutuista muutoksista

Muutos	1 000 euroa
Toimintatuotot	
Tulojen arvioitu lisäys, mm klinikkamaksutuotot, valvontakorvaukset, päivystyspuhelimien tuotot ja terveydensuojelun maksutuotot	44
Hallinnon sisäinen laskutus menojen mukaisesti	4
Toimintakulut	
Hallinnon kulujen sis. veloitus vastuualueilta	4
Henkilöstömenojen pienentyminen	-36
Puhdistus ja siivouspalveluiden kustannusten nousu	14

Arvio vastuualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Hallinto ja lautakunta	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	281366	294 400	298 100	303700	309400	315600
Toimintakulut	-281 313	-294 400	-298 100	-303700	-309400	-315600
TOIMINTAKATE	52	0	0	0	0	0
Terveystuotot	1 148 462	1 221 900	1 166 900	1 190 500	1 214 200	1 238 600
Toimintatuotot	1 148 462	1 221 900	1 166 900	1 190 500	1 214 200	1 238 600
Toimintakulut	-1 148 493	-1 221 900	-1 166 900	-1 190 500	-1 214 200	-1 238 600
TOIMINTAKATE	-31	0	0	0	0	0
Eläinlääkintä	1 790 208	1 822 200	1 874 800	1 912 200	1 950 500	1 989 700
Toimintatuotot	1 790 208	1 822 200	1 874 800	1 912 200	1 950 500	1 989 700
Toimintakulut	-1 790 208	-1 822 200	-1 874 800	-1 912 200	-1 950 500	-1 989 700
TOIMINTAKATE	0	0	0	0	0	0

Arvio maksuosuuksista kunnittain

Kuntien maksosuudet 2025

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	83 400	27 600	166 700	143 700	54 000	29 500	104 100	39 000	48 400	696 400
Eläinlääkintähuolto	149 700	69 600	221 200	185 100	116 600	96 000	391 800	31 700	181 600	1 443 300
Yhteensä	233 100	97 200	387 900	328 800	170 600	125 500	495 900	70 700	230 000	2 139 700

Kuntien maksosuudet 2026

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	85 100	28 200	170 000	146 600	55 100	30 100	106 200	39 800	49 400	710 500
Eläinlääkintähuolto	152 700	71 000	225 600	188 800	118 900	97 900	399 600	32 300	185 200	1 472 000
Yhteensä	237 800	99 200	395 600	335 400	174 000	128 000	505 800	72 100	234 600	2 182 500

Kuntien maksosuudet 2027

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	86 800	28 700	173 400	149 500	56 200	30 700	108 300	40 600	50 400	724 600
Eläinlääkintähuolto	155 700	72 400	230 100	192 600	121 300	99 900	407 600	33 000	188 900	1 501 500
Yhteensä	242 500	101 100	403 500	342 100	177 500	130 600	515 900	73 600	239 300	2 226 100

Kuntien maksosuudet 2028

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	88 500	29 300	176 900	152 500	57 300	31 300	110 500	41 400	51 400	739 200
Eläinlääkintähuolto	158 900	73 900	234 700	196 400	123 700	101 900	415 800	33 600	192 700	1 531 600
Yhteensä	247 400	103 200	411 600	348 900	181 000	133 200	526 300	75 000	244 100	2 270 800

Työllisyyslautakunta

Päijät-Hämeen työllisyysalue

Vastuutaho: **Anne Tapaila**, työllisyysaluejohtaja

Työllisyysjohtajan katsaus

TE24-uudistus

Työvoimapalvelujen siirtoa valtiolta kunnille ja siihen liittyvää lainsäädäntöä valmisteltiin pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) hyväksyttiin 1.3.2023. Kunnille siirtyy lakimuutoksen myötä merkittävä määrä uusia tehtäviä.

Suomeen perustetaan 1.1.2025 alkaen 45 työllisyysaluetta, jotka valtioneuvosto hyväksyi 22.2.2024. Yksi näistä on Päijät-Hämeen työllisyysalue, johon kuuluu Asikkalan kunta, Hartolan kunta, Heinolan kaupunki, Hollolan kunta, Iitin kunta, Orimattilan kaupunki, Kärkölan kunta, Padasjoen kunta ja Sysmän kunta. Työllisyysalueen toiminta järjestetään vastuukuntamallilla, ja vastuukuntana toimii Hollolan kunta.

TE24-uudistuksen rahoitus koostuu kahdesta osasta:

- 1) TE-palvelujen eli lakisääteisen toiminnan rahoituksesta; Päijät-Hämeen työllisyysalueen tuottamien lakisääteisten työvoimapalvelujen ja toimintamenojen rahoituksesta.
- 2) sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta; valtio kompensoi kuntien laajenevaa vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta. TE24-uudistuksen myötä kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista aikaistetaan ja laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahan perusosaa.

Uuden työllisyyspalvelulain tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä työn kysyntää ja tarjontaa tuomalla työvoimapalvelujen viranomaispalvelut kuntiin, lähemmäksi kansalaisia. Muutoksella pyritään vahvistamaan alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä

hyödyntämään kuntaekosysteemin mahdollisuuksia palvelujen järjestämisessä. Päijät-Hämeen työllisyysalueen toiminnan onnistuminen perustuukin vahvaan yhteistyöhön ja kumppanuuteen alueensa kuntien kanssa.

Päijät-Hämeen työllisyysalueen järjestäytyminen

Päijät-Hämeen työllisyysalueen yhteistoimintasopimus on hyväksytty kaikissa työllisyysalueen kunnissa syyskuussa 2023. Yhteistoimintasopimuksen kohdassa 4.1 on todettu mm. siitä, että yhteistoiminta- alueen hallinnosta vastaa vastuukunta ja yhteistoiminta- alueen palvelujen järjestämisestä vastaavana, kuntalain (2015/410) 51 §:n mukaisena yhteisenä toimielimenä ja työllisyysalueen työvoimaviranomaisena toimii vastuukunnan työllisyyslautakunta.

Työllisyyslautakunta sijoittuu vastuukunnan organisaatiossa elinvoimavaliokunnan rinnalle kunnanhallituksen alaiseksi toimielimeksi. Päijät-Hämeen työllisyysalueen taseyksikkö perustetaan elinvoiman palvelualueelle. Yhteisen toimielimen toimintaan sovelletaan vastuukunnan valtuuston hyväksymiä hallintosääntömääräyksiä. Yhteistoimintasopimuksessa on myös sovittu, että sopimuskuntien valtuustot valitsevat kukin varsinaisen jäsenen (jäsenet) sekä varajäsenen (- jäsenet) lautakuntaan valtuuston toimikaudeksi. Hollola nimeää varsinaisista jäsenistä puheenjohtajan, Heinola nimeää varsinaisista jäsenistä 1. varapuheenjohtajan ja Orimattila nimeää varsinaisista jäsenistä 2. varapuheenjohtajan. Ensimmäinen lautakunta toimii 1.9.2024 lähtien kunnes 2025 kuntavaalien jälkeen on valittu uusi lautakunta valtuustokaudeksi. Kunnan lautakunnan jäsenmäärän muodostuminen on sovittu yhteistyösopimuksessa.

Palvelukuvaus

Työvoimapalvelujen palveluprosessi on lakisääteinen. Työllistymistä edistäviä palveluita on lakisääteisiä ja vapaaehtoisia. Päijät-Hämeen työllisyysalue tuottaa lakisääteisiä työvoimapalveluita sopimuskuntien kuntalaisille, työttömille työnhakija-asiakkaille ja yritysasiakkaille. Työllisyysalueen sopimuskunnat tuottavat valitsemiaan vapaaehtoisia palveluja tukemaan kuntalaistensa työllistymistä ja yritystensä osaavan työvoiman saantia, lisäten näin oman kuntansa ja koko alueen elinvoimaa.

Toimintaprosessi: Työvoimapalvelujen kartoittava alkupalveluprosessi jaottelee asiakkaat työllistymisessä tukea tarvitseviin, ja ilman tukea työllistymiin. Näin varmistetaan palvelujen ja toimenpiteiden kohdentaminen niistä eniten hyötyville. Tukea tarvitsevien tarpeet kartoittamalla asiakkaat ohjataan joko osaamisen kehittämisen tai monialaisten palvelujen piiriin. Työnantajapalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä osaamisen kehittämisen asiantuntijoiden kanssa, millä varmistetaan työvoiman kohdentaminen työllistävälle aloille. Työllisyysalueella tavoitellaan ketteriä lähipalveluja vastuukunnan strategian mukaisesti.

Kohderyhmät: Suoraan työllistyville tuotetaan tietoa alueen työvoimatarpeista, jota tuottaa maakunnan elinvoimayhtiö. Nuoria, jotka ovat ilman koulutusta ovat erityisryhmä, joita tuetaan yhdessä nuorten Ohjaamo-palvelujen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa kohti ammatillista koulutusta. Asiakkaat, joilla todetaan työkyvyn haasteita, ohjataan moniammatillisiin palveluihin.

Palvelut: Työllisyysalueella tarjotaan työvoimapalveluja ja/tai toimenpiteitä kohdennetusti eri kohderyhmille. Palveluja tullaan järjestämään uudelleen siten, että vähennetään merkittävästi niitä palveluja, jotka eivät todennäköisesti johda pysyvään työllistymiseen tai paranna merkittävästi työnhakijan mahdollisuuksia siirtyä työelämään.

Palvelujen tuottaminen: Työvoimapalvelujen ostopalveluissa suositaan innovatiivisia ratkaisuja ja tulospohjaisia hankintoja. Työllisyysalueen kuntien tuottamat vapaaehtoiset palvelut ovat merkittävässä roolissa. Kumppanuusmallilla

tuotettavia palveluja kehitetään edelleen ensi vuoden aikana, sillä jatkossa palvelujen tuottamisessa tulisi hyödyntää sidosryhmiä ja koko ekosysteemiä entistä enemmän. Työvoimakoulutuksiin hakeutumisessa käytetään apuna asiakaslähdistä hakumallia yhteistyössä ammatillisen oppilaitoksen kanssa. Työllisyysalue tuottaa kotoutumiseen liittyvät lakisääteiset palvelut niiden piiriin kuuluville työnhakija-asiakkaille.

Palvelusuunnitelma 2025

Vuoden 2025 päätavoitteena on toiminnan käynnistäminen ja sen vakiinnuttaminen myöhemmin. Toiminnan visiona on tarjota vaikuttavia lähipalveluja. Tämä visio on ollut keskiössä koko valmisteluprosessin ajan ja tulee olemaan keskeinen myös toiminnan käynnistyttyä. Vision ydin perustuu tiiviiseen yhteistyöhön työllisyysalueen kuntien kanssa, sillä lähipalvelujen vaikuttavuutta voidaan parantaa hyödyntämällä tehokkaammin paikallista ekosysteemiä ja alueellisia erityispiirteitä. Tavoitteena on luoda palvelumalli, joka vastaa paikallisiin tarpeisiin ja edistää kestävästä työllistymisestä. Tämä edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa sekä joustavien ja innovatiivisten ratkaisujen kehittämistä, jotka tukevat työnhakijoiden polkua työelämään.

Palveluiden käynnistämistä tukee myös maakuntaliiton ja alueen sidosryhmien kanssa yhdessä työstetty työllistymisen edistämishjelma, jossa mukana ovat molemmat työvoimaviranomaiset niin Päijät-Hämeen työllisyysalue kuin myös Lahden kaupunki. Työllistämisen edistämishjelmalla pyritään nostamaan koko maakunnan veto-, lumo- ja pitovoimatekijöitä sekä vakiinnuttaa kuntien tuottamat työvoimapalvelut koko maakunnassa.

Päijät-Hämeen työllisyysalue aloittaa toimintansa 1.1.2025 alkaen, jolloin lakisääteisten tehtävien osalta toiminta käynnistyy sekä henkilöstöä siirtyä liikkeenluovutuksella Hämeen TE-toimistosta ja ELY-keskuksesta sekä KEHA-keskusta. Siirtyvän henkilöstön kanssa aloitetaan välittömästi yhteistoimintaneuvottelut, joiden tavoitteena on saada henkilöstö sijoitettua organisaation eri tehtäviin. Näin toimintaedellytykset saadaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisiksi muun muassa

tehtävänkuvien ja työskentelypaikan osalta. Tämä vaikuttaa suoraan työllisyysalueen toiminnan käynnistymiseen, koska siirtyvä henkilöstö (noin 60 hlö) on yhteistoimintaneuvotteluiden piirissä.

Yhteistoimintaneuvotteluiden käynnistäminen heti toiminnan aloittaessa luo tietynlaisen haasteen toimintaympäristölle, joka saattaa näyttäytyä palveluiden hitautena. Tästä huolimatta työvoimapalvelut käynnistetään heti tammikuun alusta vuonna 2024 rekrytoitujen palvelupäälliköiden avulla, jotka priorisoivat toiminnan sujuvaan käynnistymiseen sekä liikkeenluovutuksen onnistumiseen. Vuoden aikana toimintaedellytykset vaikiinnutetaan ja toimintaa kehitetään niin, että työvoimapalveluiden tuottaminen uudella tavalla on tarkoituksenmukaista sekä ketterää.

Päijät-Hämeen työllisyysalueen toiminnot jakaantuvat yhdeksään kuntaan, mutta isompia aluetoimistoja on Hollolassa, Heinolassa ja Orimattilassa. Näistä kolmesta isommasta aluetoimistosta palvellaan muita kuutta kuntaa paikallisesti, niin että 1) Hollolasta palvellaan sekä Asikkalan että Padasjoen asiakkaita, 2) Heinolasta palvellaan sekä Hartolan että Sysmän asiakkaita ja 3) Orimattilasta palvellaan sekä litin että Kärkölän asiakkaita. Edellä kuvattu paikallinen palvelu tuotetaan niin, että asiakas saa palvelua kotikuntansa tiloissa ja työvoimaviranomaisen henkilöstö siirtyy tietyn ennalta sovituin tavoin kyseiseen kuntaan. Myös muut kuin työvoimaviranomaisen tuottamat palvelut on tarkoitus tuottaa paikallisesti muun muassa kuntien omat palvelut sekä mahdolliset ostopalvelut.

Työvoimapalveluiden järjestämisen keskiössä on edellisten lisäksi yhdenvertaiset palvelut niin henkilö- kuin yritysasiakkaiden osalta. Tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä syrjimättömyyttä palveluita tarjotessa, kehittäessä sekä tiedottaessa. Yhtenä elementtinä on huomioitu myös heikommassa työmarkkina-asemassa olevien asiakasryhmien kohdalla myönteinen erityiskohtelu, jotta pysyvästi työtä vailla oleville ryhmille löytyisi oikea palvelu ja tilanteella ratkaisu.

Työllisyysalueen käynnistymisen ja tulevan kehityksen kannalta alueen johtoryhmän keskeisin tavoite on varmistaa, että asiakastyötä tekevä henkilöstö voi onnistua työssään. Tiedolla johtamisen tavoitteena on luoda selkeät palvelumanuaalit ja

tarjota tarvittavat työkalut asiakastyöhön sekä tuottaa jatkossa raportointia vaikuttavuudesta päätösten tueksi. Työllisyysalueen sisällä huokoinen ja verkostomainen toimintamalli mahdollistaa tiedon liikkumisen, mikä tukee asiakkaan työllistymistä. Tämä toimintamalli mahdollistaa myös ketterämmän palvelun alueen yrityksiä ja työnantajia, joita palvellaan sujuvasti yhdessä alueen kuntien elinkeinopalveluiden, maakunnallisen kehittämissyhtiön sekä Lahden kaupungin kanssa.

Työllisyysalueella tavoitellaan vuoden aikana lakisäätteisten palvelujen sujuvaa toimintaa, tarjoten palveluja kohdentaen vain työllistymistä edistäviin tai työkykyä arvioiviin palveluihin. Tiivis kumppanuusmalli alueen kuntien kanssa mahdollistaa henkilökohtaisten ja vaikuttavien vapaaehtoisten palvelujen tuottamisen. Yhteisellä toimintamallilla saadaan vaikuttavuutta koko alueelle sekä maakuntaan. Ketterien työvoimapalvelujen tavoitteena on edistää työttömien työnhakijoiden nopeaa työllistymistä ja yritysasiakkaiden osaavan työvoiman saantia.

Työvoimapalveluiden oman tuotannon lisäksi asiakkaille tarjotaan ostopalveluina erilaisia palveluita sekä koulutuksia. Vuonna 2024 Hollola kilpailutti yhdessä Lahden kaupungin kanssa kotoutuskoulutuksen, jota tarjotaan alueen työttömille työnhakijoille, jotka kuuluvat kotoutumislain piiriin. Tämän lisäksi järjestetään erilaisia työvoimakoulutuksia yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa muun muassa aloittavien yrittäjien koulutus, + 55-vuotiaiden muutosturvakoulutus sekä erinäiset korttikoulutukset. Edellä mainittujen lisäksi tarkoitus hankkia tarpeen tullen lisä- ja täydennyskoulutuksia henkilöasiakkaiden osaamisen vahvistamiseksi. Osa koulutuksista järjestetään yhteistyössä Lahden kaupungin sekä koulutuksen järjestäjien kanssa.

Palvelusuunnitelma taloussuunnitelmavuodelle 2026–2028

Työvoimapaalveluiden taloussuunnitelmavuosina ylläpidetään talousarvion mukaista palvelutuotantoa ja kehitetään palveluja entistä ketterämmäksi vuoden 2025 käynnistymisvuoden jälkeen. Tämä tarkoittaa, että palveluiden on vastattava nopeasti ja joustavasti muuttuvaan työmarkkinatilanteeseen ja asiakastarpeisiin.

Toiminnan vakiinnuttamisen kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota resurssien pysyvyyteen ja kyvykkyyteen, jotta palvelutuotantoa on mahdollista jatkaa ja kehittää toiminnan käynnistämisen jälkeen. Tämä edellyttää riittävää resurssointia, osaavan henkilöstön saatavuutta ja jatkuvaa koulutusta, jotta palvelut voivat kehittyä ja vastata tulevaisuuden haasteisiin. Lisäksi toiminnan käynnistämisen jälkeen on tärkeää luoda selkeät prosessit ja toimintamallit, jotka tukevat palveluiden jatkuvaa parantamista ja innovointia

Toiminnalliset tavoitteet

Valtuustoa nähden sitovat tavoitteet

Strategian ohjelma	Yritys- ja työllisyyspalvelut palvelevat yritysten menestystä ja sijoittumista alueelle
Taloussuunnitelmaan sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Työllisyysalue antaa lausunnon asiakkaan työttömyysturvasta ja tarjoaa lakisääteiset työllisyyspalvelut alueensa työnhakijoille alkaen 1.1.2025.	Työvoimapaalvelut tuotetaan lain asettamissa rajoissa ja määräajoissa.
Vastuutaho: Anne Tapaila , työllisyysaluejohtaja	

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Taloussuunnitelmaan sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Työllisyysalue sitoutuu Hollolan kunnan ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin kannustamalla työntekijöidensä sopimuskuntien välisen liikkumisen yhteistyödeillä järjestettäväksi.	Asiakastyöhön liittyviä työmatkoja sopimuskuntiin tehdään lähtökohtaisesti aina yhteistyödeillä. Toteutuneita määriä seurataan kuluvan vuoden aikana.
Työllisyysalue sitoutuu Hollolan kunnan ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin tavoittelemalla paperiton toimisto – mallia.	Toimistossa pyritään toteuttamaan paperiton toimisto – mallia. Ohjataan henkilöstöä tekemään muihin panot sähköisesti, ja mahdollisuuksien mukaan toteutetaan päätökset vain sähköisinä.
Hankinnoissa noudatetaan Hollolan kunnan ilmasto- ja ympäristötavoitteiden hankintalinjauksia.	Noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita. Seurataan toteutuneiden hankintojen osalta tavoitteiden toteutumista.
Vastuutaho: Anne Tapaila , työllisyysaluejohtaja	

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

Vastuualue: Työllisyysaluepalvelut	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Laajan työttömyyden määrä alueella	-	-	4623
Työvoimanmäärä alueella	-	-	45445
Vieraskielisten määrä alueella	-	-	3107
Työttömyysaste % alueella maaliskuu keskiarvo	-	-	11,6

Päijät-Hämeen työllisyysalue

Tuloarviot ja määrärahat

Tuloslaskelma

Sitova TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos -%	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	-	-	8 344 700	-	8 511 600	8 681 900	8 855 500
Myyntituotot	-	-	8 344 700	-			
Toimintakulut	-	-	-8 344 700	-	-8 511 600	-8 681 900	-8 855 500
Henkilöstökulut	-	-	-3 776 400	-			
Palvelujen ostot	-	-	-1 468 800	-			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-	-	-15 000	-			
Avustukset	-	-	-3 000 000	-			
Muut toimintakulut	-	-	-84 500	-			
TOIMINTAKATE	-	-	0	-	0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ ALI- JÄÄMÄ)	-	-	0	-	0	0	0

Arvio vastuualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Hallinto ja lautakunta	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	-	-	0	0	0	0
Toimintakulut	-	-	-907 300	-925 300	-943 700	-962 500
TOIMINTAKATE	-	-	-907 300	-925 300	-943 700	-962 500
Työllisyysaluepalvelut	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	-	-	8 344 700	8 511 600	8 681 900	8 855 500
Toimintakulut	-	-	-7 437 400	-8 511 600	-8 681 900	-8 855 500
TOIMINTAKATE	-	-	907 300	925 300	943 700	962 500

Arvio maksuosuuksista kunnittain

Kuntien maksuosuudet 2025

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Maksuosuus laaja työttömyys, toimintamenot * 75 %	526 700	204 400	1 659 700	1 337 500	460 300	354 700	1 271 200	203 100	241 000	6 258 600
Maksuosuus 18–64-vuotiaat, toimintamenot * 20 %	148 500	43 300	348 800	473 600	128 200	87 900	331 700	47 800	59 100	1 668 900
Maksuosuus vieraskieliset, toimintamenot * 5 %	34 500	11 500	121 300	98 300	21 100	25 800	79 900	10 700	14 100	417 200
Yhteensä	709 700	259 200	2 129 800	1 909 400	609 600	468 400	1 682 800	261 600	314 200	8 344 700

Kuntien maksuosuudet 2026

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Maksuosuus laaja työttömyys, toimintamenot * 75 %	537 200	208 500	1 692 000	1 364 300	469 500	361 800	1 296 600	207 200	245 800	6 383 700
Maksuosuus 18–64-vuotiaat, toimintamenot * 20 %	151 500	44 200	355 700	483 100	130 800	89 700	338 300	48 800	60 300	1 702 400
Maksuosuus vieraskieliset, toimintamenot * 5 %	35 200	11 700	123 700	100 300	21 500	26 300	81 500	10 900	14 400	425 500
Yhteensä	723 900	264 400	2 172 200	1 947 700	621 800	477 800	1 716 400	266 900	320 500	8 511 600

Kuntien maksuosuudet 2027

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Maksuosuus laaja työttömyys, toimintamenot * 75 %	547 900	212 700	1 726 800	1 391 600	478 900	369 000	1 322 500	211 300	250 700	6 511 400
Maksuosuus 18–64-vuotiaat, toimintamenot * 20 %	154 500	45 100	362 900	492 800	133 400	91 500	345 100	49 800	61 500	1 736 600
Maksuosuus vieraskieliset, toimintamenot * 5 %	35 900	11 900	126 200	102 300	21 900	26 800	83 100	11 100	14 700	433 900
Yhteensä	738 300	269 700	2 215 900	1 986 700	634 200	487 300	1 750 700	272 200	326 900	8 681 900

Kuntien maksuosuudet 2028

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Maksuosuus laaja työttömyys, toimintamenot * 75 %	558 900	217 000	1 761 300	1 419 400	488 500	376 400	1 349 000	215 500	255 700	6 641 700
Maksuosuus 18–64-vuotiaat, toimintamenot * 20 %	157 600	46 000	370 200	502 700	136 100	93 300	352 000	50 800	62 700	1 771 400
Maksuosuus vieraskieliset, toimintamenot * 5 %	36 600	12 100	128 700	104 300	22 300	27 300	84 800	11 300	15 000	442 400
Yhteensä	753 100	275 100	2 260 200	2 026 400	646 900	497 000	1 785 800	277 600	333 400	8 855 500

Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta

Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue

Vastuutaho: **Kim Strömmer**, sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos %	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	4 385 895	3 679 600	3 516 700	-4,4 %	3 878 000	3 881 100	3 884 300
Myyntituotot	2 317 166	2 120 800	1 931 900	-8,9 %			
Maksutuotot	1 225 360	1 092 500	900 000	-17,6 %			
Tuet ja avustukset	743 249	388 500	618 500	59,2 %			
Muut toimintatuotot	100 120	77 800	66 300	-14,8 %			
Toimintakulut	-57 169 424	-56 721 600	-57 909 600	2,1 %	-59 840 900	-60 834 900	-62 047 300
Henkilöstökulut	-28 823 037	-28 995 700	-29 628 400	2,2 %			
Palvelujen ostot	-14 523 089	-13 915 600	-14 753 700	6,0 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 139 513	-1 195 200	-1 126 100	-5,8 %			
Avustukset	-1 568 657	-1 593 300	-1 487 500	-6,6 %			
Muut toimintakulut	-11 115 129	-11 021 800	-10 913 900	-1,0 %			
TOIMINTAKATE	-52 783 530	-53 042 000	-54 392 900	2,5 %	-55 962 900	-56 953 800	-58 163 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 966	0	0	0 %	0	0	0
VUOSIKATE	-52 785 496	-53 042 000	-54 392 900	2,5 %	-55 962 900	-56 953 800	-58 163 000
Poistot ja arvonalentumiset	-80 146	-47 300	-49 000	3,6 %	-40 000	-40 000	-40 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALI- JÄÄMÄ)	-52 865 643	-53 089 300	-54 441 900	2,5 %	-56 002 900	-56 993 800	-58 203 000

Palvelualuejohtajan katsaus

Vuoden 2025 osalta suuri painoarvo tulee olemaan strategisten ohjelmien toteuttamisessa. Ohjelmien tavoitteet ovat palvelualueen kehittämistyön pohjana nyt ja tulevina vuosina. Uutta toteutukseen tuo se, että toimenpiteet avataan eri ikäryhmien osalta erikseen. Lasten ja nuorten osalta on jo paljon toimintamalleja, mutta työikäisten ja ikäihmisten toimintamalleja kehitetään lisää. Ikäihmisten osalta määräaikainen senioriohjaaja on tuonut hyvän lisäyksen ikäihmisten osallisuuteen ja toiminnallisuuteen. Senioriohjaaja on tullut tarpeeseen ja tätä hyvää työtä haluamme jatkaa myös seuraavina vuosina.

Varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja vapaa-aikapalveluihin jokaiselle kohderyhmälle kuulluksi tulemisen -malli. Valtuustossa hyväksytyjen

suunnitelmista muokataan uutta hyvinvointisuunnitelmaa mallia. Ennakoivaan hyvinvointiin pureudutaan liikunnan, ruoan, mielen ja päihdetyön kautta. Yhtenä osa-alueena kiusaamisen ehkäisemisen- ja päihdetyön suunnitelma. Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen puututaan someturva-ohjelman avulla kaikilla kouluilla. Perhekeskustuksen kehittämistä jatketaan ja tässä on elintärkeä yhteistyö uuden hyvinvointialueen kanssa. Kuntalaisten harrastustoiminnan kehittäminen ja mahdollistaminen eri tavoin jatkuu vuoden 2025 aikana. Monta luontoa-opintokokonaisuus etenee varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen osalta lukuvuoden 2024–2025 aikana ja laajentuen koskettamaan myös muita kohderyhmiä seuraavina vuosina.

Syksystä 2024 lähtien opetussuunnitelman mukaista uimaopetusta järjestetään kunnan ulkopuolella oman uimahallin peruskorjauksen takia. Oppilaiden uimahallikuljetukset tuo lisäyksiä kuljetuskustannuksiin. ICT-kustannukset myös nousevat, koska toteutamme tieto- ja viestintäteknologiastrategian mukaista oppilaiden henkilökohtaisten laitteiden hankintaa. Kustannuksien kallistuminen näkyy materiaaleissa, ostoissa sekä kouluaiskuljetuksissa.

Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueen tehtävänä on omalla työllään, yhdessä muiden toimijoiden kanssa, pyrkiä varmistamaan kokonaisvaltainen ja monialainen hyvinvointityö ja huomioida maakunta- ja SOTE-uudistuksen vaikutukset toimintaympäristöön. Muutoksessa hyvinvoinnin palvelualueen keskeinen tehtävä on toiminnallisuuden varmistaminen, jotta kuntaan jäävät peruspalvelut vastaavat mahdollisimman hyvin kuntalaisten tarpeisiin.

Varhaiskasvatuksessa toimintaa kehitetään ja sopeutetaan joustavasti vastaamaan hoidontarvetta. Osallistumisasteen nousu on myös mahdollinen vuoden 2025 aikana, jolla voi olla vaikutusta paikkojen saatavuuteen. Varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen vaikuttaa paljon asiakkaiden valinnat, joten sen ennustettavuus on usein vaikeaa. Perusopetuksessa vuoden 2025 palveluverkko-muutos muokkaa palveluverkkoa. Valtuuston 17.2.2020 päätöksen §6 mukaisesti Tiilikankaan koulun toiminta päättyy 1.8.2025 alkaen ja Tiilikankaan koulun oppilaat sekä henkilökunta sijoitetaan uusiin tiloihin 1.8.2025. Valtuuston päätös Tiilikankaan koulun lakkauttamisesta oli yksimielinen.

Vuoden 2024 aikana on tehty koulupiiri- ja oppilasennusteiden tarkastelua tulevien vuosien oppilasvirtojen ohjausta varten. Lukuvuonna 2024–2025 perusopetuksessa 2 380 oppilasta. Edelliseen lukuvuoteen verrattuna vähennystä 53 oppilasta. Oppilaiden tuen tarve ja koulupudokkuus on asioita, joihin etsimme ratkaisuja sekä toimintamalleja myös tulevina vuosina. Palvelun uudet toimintamallit esimerkiksi koulupudokkuuden ehkäisyä varten perustetut ryhmät ovat olleet hyvä lisätuki-muoto palvelun sisällä.

Palvelualueen valmiussuunnitelma hyväksyttiin syksyllä 2024 sivistys- ja hyvinvointivaliokunnassa. Valmiussuunnitelman liitteiden päivittämistä jatketaan ja lisäämme toimintakortteja. Hyväksytty valmiussuunnitelma vaatii myös jalkauttamisen palvelualueen yksiköihin vuoden 2025 aikana.

Palvelukuvauus

Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueen toiminta on pääosin lakisääteistä tai lailla ohjattua. Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue muodostuu varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaa-aikapalveluiden vastuualueista. Vapaa-aikapalveluiden vastuualue pitää sisällään nuorisotoiminnan, kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden sekä pakolais- ja maahanmuuttoasioiden kokonaisuudet. Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue vastaa kyseessä olevien vastuualueiden toiminnan järjestämisestä, kehittämisestä, päätösten valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueen toiminnan painopiste on huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista, oppimisesta ja sivistyksestä sekä mahdollistaa kuntalaisten omia toimintamahdollisuuksia.

Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueen palvelupaukset

Varhaiskasvatus

Tarjoamme lapsiystävällistä palvelua ja meille mahtuu hirveen monta luontoa.

- Kohtaamme jokaisen lapsen
- Kuuntelemme ja kasvatamme yhdessä
- Toimimme luotettavasti ja teemme turvallista arkea
- Teemme saumatonta yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa

Perusopetus

Osallistumme ja opimme yhdessä uusissa ympäristöissä tulevaisuutta varten.

- Huomioimme opetuksessa oppilaiden yksilölliset tiedot ja taidot
- Varmistamme oikea-aikaisen kasvun ja oppimisen tuen
- Hyödynnämme kaikkien osaamista ja vahvuuksia
- Tuemme vanhemmuutta

Vapaa-aikapalvelut

Mahdollistamme kuntalaisille omanlaista, onnellista ja yhteisöllistä arjen hyvinvointia.

- Edistämme kuntalaisten vapaa-ajan toimintaa ja harrastamista
- Kehitämme yhdessä ja monialaisesti hyvinvointia tukevia rakenteita
- Tuemme kuntalaisten aktiivista ja turvallista elämää

Palvelusuunnitelma 2025

Hollolan varhaiskasvatuksessa edistetään lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä lapselle tärkeiden aikuisten kanssa. Lapsi aloittaa kotoisan polkunsu ympärillään luotettavat ja turvalliset varhaiskasvatuksen aikuiset.

Varhaiskasvatukseen mahtuu monta luontoa - moniammatillinen henkilöstö huomioi jokaisen lapsen yksilönä mahdollistaen lapsen hyvän päivän toteutumisen. Varhaiskasvatus tarjoaa perheystävällistä palvelua eloisissa ja kotoisissa oppimisympäristöissä, vehreän luonnon juurella.

Kouluissa oppiminen perustuu aktiiviseen toimintaan ja yhdessä tekemiseen lapsia ja perheitä osallistamalla. Oppimisella on monta luontoa. Koulut ja lähiympäristö on tehty toimintaa varten.

Nykyaikaiset opetuskokonaisuudet murtavat rajoja. Oppilaat kohdataan yksilöinä heidän koulupolullaan.

Hollolan vapaa-aikapalveluiden toiminnan keskiössä on hyvinvoiva kuntalainen. Tarjolla on kaikille toimivat ja laaja-alaiset, aikaan ja ilmiöihin reagoivat palvelut, joista löytyy jokaiselle jotakin. Vapaa-aikapalveluiden tärkein tehtävä on mahdollistaa kuntalaisille moninaiset mahdollisuudet omanlaiseen vapaa-ajan viettoon ja hyvinvoinnin tukeen. Tähän pääsemme tekemällä asioita yhdessä kuntalaisten, yhdistysten ja järjestöjen kanssa.

Palvelusuunnitelma taloussuunnitelmavuosille 2026–2028

Palvelualueen toiminnassa painottuvat kehittämismyönteisyys, tulevaisuusorientaatio, ennakointi ja yhdessä tekeminen. Tulevien vuosien osalta asiakasmäärien muutokset ja niiden vaikutukset. Henkilöstömäärää seurataan ja suhteutetaan vastamaan asiakastarvetta. Asiakaskohtamiset ja -kokemus on ollut aikaisempina vuosina keskiössä ja niiden kehittämistä jatketaan yhdessä palvelualueen esihenkilöiden kanssa. Palvelualueen strategista ohjelmista syntyy jatkumo tulevien vuosien hyvinvointityölle.

Toiminnalliset tavoitteet

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha
<p>Digikompetenssin vahvistaminen</p> <p>Kehitetään uusia ja vanhoja käytänteitä, malleja, toimintatapoja, työn/palvelun tekemisen/toteuttamisen tapoja.</p> <p>Hyödynnetään uusia digitaalisia areenoja toiminnan toteuttamisessa.</p> <ul style="list-style-type: none"> osaamisen hankkiminen ja kehittäminen (henkilöstö, lapset ja nuoret) uudet kyvyt, valmiudet, keinot ja tavat toimia ja toteuttaa toimintaa sekä asiakaspalvelua kyvykkyys toimia tavoitteellisesti digitaalisissa ympäristöissä vahvistuu. 	<p>Varhaiskasvatuksessa 1 digilaite/7 lasta</p> <ul style="list-style-type: none"> lähtötaso 90 % tavoitetaso 100 % <p>Henkilökohtainen digilaite käytössä kaikilla 3–6 - ja 7–9 -luokkalaisilla</p> <ul style="list-style-type: none"> lähtötaso 3–5 ja 7–8 luokkalaisilla digilaite <p>Perusopetuksen opetushenkilöstöllä henkilökohtainen työpuhelin</p> <ul style="list-style-type: none"> lähtötaso 75 %, tavoitetaso 2025 100 % <p>Varhaiskasvatuksella ryhmäkohtainen puhelin käytössä</p> <ul style="list-style-type: none"> Lähtötaso 70 %, tavoitetaso 100 % 	<p>Digilaitteiden vuokrat 3–6-luokkalaiset ja 7–9 luokkalaiset sekä varhaiskasvatus.</p>

Vastuutaho: **Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueen johtoryhmä**

Ilmasto- ja ympäristötoimenpiteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Ympäristökasvattajien ja aktivaattorien toiminta Hollolassa.	Lähtötaso: Kaikissa varhaiskasvatyüksiköissä on luontoaktivaattoreita tai kestävän kehityksen kehittämisyhmän jäseniä. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on koulutettu henkilöitä koko vastuualueen kokonaisresurssiksi. Tavoitetaso: Vastuuhenkilöt tapaavat säännöllisesti, kouluttautuvat ja jalkauttavat toimintatapoja omissa yksiköissään suunnitelmallisesti.
Vastuutaho: Varhaiskasvatuspäällikkö, rehtorit	
Ympäristö- ja ilmastoasiat tilaisuuksissa ja tapahtumissa.	Lähtötaso: Kunnan omana toimintana järjestettävissä tapahtumissa ympäristö- ja ilmastoasiat huomioidaan. Tavoitetaso: Kiinnitetään kunnan avustamien ja yhteistyössä toteuttamien tapahtumien järjestelyissä huomiota jätehuollon ja lajittelun järjestämiseen ja ohjeistamiseen sekä energiankulutuksen ja päästöjen minimoimiseen. Tarjoiluissa suositaan kasvis- ja lähiruokaa. Mahdollistetaan ja kannustetaan etsimään vaihtoehtoisia kulkutapoja yksityisautoille.
Vastuutaho: Vapaa-aikapäällikkö	
Ympäristönäkökulmien huomioiminen yhdistysten avustuksissa.	Lähtötaso: Ympäristönäkökulmaa ei ole huomioitu avustuskriteereissä. Tavoitetaso: Esitetään yhdistyksille avustushakemusten yhteydessä kysymys ympäristöasioiden huomiomisesta ja kannustetaan avustuksia hakevia/saavia yrityksiä huomioimaan ilmasto- ja ympäristönäkökulmat omassa toiminnassaan.
Vastuutaho: Vapaa-aikapäällikkö	
Materiaalien kestävyys, uudelleenkäyttö ja kierrätys.	Lähtötaso: Jätteen lajittelu ja kierrätys -toimintamallin rakentaminen on aloitettu. Tavoitetaso: Jätteen lajittelu ja kierrätys -toimintamalli on valmis. Uusien määräysten mukaisen lajittelun toteuttaminen yksiköissä, lajittelu osana kasvatustyötä mahdollistuu.
Vastuutaho: Toimintayksiköt lähiesimiesten johdolla ja vastuualueiden ympäristökoordinaattoreiden tuella.	

Luonnon hyödyntäminen opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa.	<p>Lähtötaso: Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä oppimisympäristönä.</p> <p>Tavoitetaso: Koko kunta oppimisympäristönä. Lähiympäristön mahdollisuuksia hyödynnetään opetuksessa ja oppimisessa sekä leikkiympäristönä laajemmin.</p>
---	--

Vastuutaho: Toimintayksiköt lähiesimiesten johdolla ja vastuualueiden ympäristökoordinaattoreiden tuella.

Ympäristökasvatusohjelman valmistelu ja käyttöönotto.	<p>Lähtötaso: Monta luontoa-opinpolku suunnitelmaa jalkautetaan arkeen. Monta luontoa opinpolku toteutuu varhaiskasvatustoiminnassa.</p> <p>Tavoitetaso: Monta luontoa opinpolku toteutuu varhaiskasvatuksen- ja perusopetuksen toiminnassa. Ympäristö- ja ilmastokasvatuksella edesautetaan ajattelu- ja toimintamallien muuttumista.</p>
--	--

Vastuutaho: Varhaiskasvatuspäällikkö ja rehtorit

Koulujen ja päiväkotien liittäminen ympäristöohjelmiin.	<p>Lähtötaso: Hämeenkosken päiväkodilla on geopark-status ja alkuluokat ovat mukana Geopark-toiminnassa. Toimintaa pyritään kehittämään ja laajentamaan edelleen.</p> <p>Tavoitetaso: Ylläpidetään toimintaa nykyisessä laajuudessa ja mahdollistetaan toiminnan laajentuminen palvelualueella.</p>
--	---

Vastuutaho: Varhaiskasvatuspäällikkö ja rehtorit

Seudullinen sivistyspalveluiden yhteistyö hyvinvointiverkostona.	<p>Lähtötaso: Toimimme aktiivisesti osana alueellista sivistystoimen verkostoa ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa, luoden kestäviä alueellisia palveluita ja vahvistaen jakamistaloutta (esimerkiksi alueellinen hankerahoitus palvelutoiminnan kehittämisessä).</p> <p>Tavoitetaso: Toimimme aktiivisesti osana alueellista sivistystoimen verkostoa ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa, luoden kestäviä alueellisia palveluita ja vahvistaen jakamistaloutta (esimerkiksi alueellinen hankerahoitus palvelutoiminnan kehittämisessä).</p>
---	---

Vastuutaho: Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Tuloarviot ja määrärahat
Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos %
Toimintatuotot	4 385 895	3 679 600	3 516 700	-4,4 %
Toimintakulut	-57 169 424	-56 721 600	-57 909 600	2,1 %
TOIMINTAKATE	-52 783 530	-53 042 000	-54 392 900	2,5 %

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Muutos	1 000 euroa
Toimintatuotot	
Hanketulojen muutokset	257
Hoitopäivämaksujen vähennys	-50
Iltapäivätoimintamaksujen lisäys	10
Sisäisten myyntituottojen vähennys, hollolaiset Etappi luokan oppilaat	-190
Kankaan koulun loma-ajan toiminnan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen vähennys	-70
Uimahallin kiinni olon vaikutus tuloihin	-177
Piipahluksen sisäinen laskutus	81
Osuma toiminnan siirto elinvoiman palvelualueelle työllisyys- ja kotoutumis- palveluihin	-50
Toimintakulut	
Toimistosihiteerien palkan kohdistaminen hallintoon	379
Piipahluksen sisäinen laskutus	78
Hankemenojen muutokset	95
Siivouskustannusten kasvu	48
Ateriakustannusten kasvu	176
Palvelusetelien lisäys	260
Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen sekä yksityisen hoidon tuen kunta- lisän vähennys	-120
Tiilikankaan koulun lakkauttaminen	-248
Kotikuntakorvausmenojen kasvu	475
Vuokrakustannusten kasvu	72
IT-laitteiden vuokrakustannusten kasvu	86
Kuljetuskustannusten säästötavoite	-10
Uimahallin kiinni olon vaikutus menoihin	-251
Avustuskustannusten kasvu	6
Kohan käyttöönottomaksun vähennys	-10
Osuma toiminnan siirto elinvoiman palvelualueelle työllisyys- ja kotoutumis- palveluihin	-72

Arvio vastuualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Sivistyksen- ja hyvinvoinnin hallinto

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	683 786	355 000	607 700	607 700	607 700	607 700
Toimintakulut	-1 827 491	-1 543 500	-1 967 700	-2 007 000	-2 047 400	-2 088 200
TOIMINTAKATE	-1143 706	-1188 500	-1 360 000	-1 399 300	-1 439 700	-1 480 500

Varhaiskasvatuspalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	949 700	1 003 600	961 000	961 000	961 000	961 000
Toimintakulut	-18 193 122	-17 975 400	-18 613 000	-18 763 600	-18 938 000	-19 314 400
TOIMINTAKATE	-17 243 422	-16 971 800	-17 652 000	-17 802 600	-17 977 000	-18 353 400

Perusopetuspalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	2 053 476	1 897 900	1 658 500	1 658 500	1 658 500	1 658 500
Toimintakulut	-32 571 716	-33 357 000	-33 692 800	-34 021 000	-34 700 100	-35 393 800
TOIMINTAKATE	-30 518 240	-31 459 100	-32 034 300	-32 362 500	-33 041 600	-33 735 300

Vapaa-aikapalvelut

	TP 2023	TA 2024	TA2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	698 933	423 100	289 500	650 800	653 900	657 100
Toimintakulut	-4 577 095	-3 845 700	-3 628 700	-5 049 300	-5 149 400	-5 250 900
TOIMINTAKATE	-3 878 162	-3 422 600	-3 339 200	-4 398 500	-4 495 500	-4 593 800

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	Toteuma TP 2023	Ennuste TA 2024	Tavoite TA2025
Varhaiskasvatus			
0–6 vuoden ikäluokka yhteensä 31.12	1 393	1 400	1 350
• joista kunnan tuottamassa päiväkotihoidossa	604	610	620
• joista kunnan tuottamassa perhepäivähoidossa	21	28	24
• joista kunnan tukemassa yksityisessä päivähoitossa	163	164	159
○ palvelusetelillä	97	95	100
○ yksityisen hoidon tuella	63	69	55
○ ostopalveluna	3		4
• joista esiopetuksessa	238	235	210
• joista esiopetuksen lisäksi päivähoitossa	202	195	175
Kotihoidon tuki			
• Tuen saajia, keskimäärin / vuosi	227	232	195
• Lapsia tuen piirissä, keskimäärin / vuosi	277	282	250
• Kotihoidon tuki / tuensaaja / vuosi	4 113	4 088	4 254
Perusopetus			
Lapsia perusopetuksessa	2 408	2 446	2 360
Lapsia koululaisten iltapäivätoiminnassa	186	205	209
Kirjastopalvelut			
Lainausten määrä	300 966	280 000	280 000
Kävijöiden määrä	193 833	215 000	215 000
Kirjastojen aukioloaika eriteltynä 2021 alkaen:			
• omatoimiaika (tuntia/viikko)	132	132	132
• kirjastoauto (tuntia/vuosi/keskimäärin), 60 pysäkkiä	855	850	850
• palveluaika (tuntia/viikko)	76	76	76
•			
Nuorisopalvelut			
Nuorisotyön piiriin kuuluvien ikäluokka (0–28-vuotiaat) / lukumäärä	6 280	6 132	6 280
Liikuntapalvelut			
Uimahallin kävijämäärä (käyntikertojen lukumäärä)	62 153	60 000	–
Uimakoulutoimintaan osallistuvien lukumäärä	191	150	150
Muut			
Wellamo-opisto, opetustunteja	9 777	10 498	9 974

Elinvoimavaliokunta

Elinvoiman palvelualue

Vastuutaho: **Heli Randell**, elinvoimajohtaja

Tuloarviot ja määrärahat

Tuloslaskelma (sis. Vesihuoltolaitos)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos -%	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	25 443 204	24 940 200	24 363 800	-2,3 %	26 479 400	27 015 300	28 913 200
Myyntituotot	10 108 135	10 436 900	10 373 500	-0,6 %			
Maksutuotot	426 520	345 000	296 000	-14,2 %			
Tuet ja avustukset	913 408	550 000	250 000	-54,5 %			
Vuokratuotot	13 711 575	13 170 700	13 242 300	0,5 %			
Muut toimintatuotot	283 566	437 600	202 000	-53,8 %			
Valmistus omaan käyttöön	56 587	50 000	50 000	0,0 %	50 000	50 000	50 000
Toimintakulut	-25 603 307	-27 207 900	-27 246 200	0,1 %	-27 615 700	-28 820 300	-28 910 300
Henkilöstökulut	-6 038 997	-6 476 600	-6 110 800	-5,6 %			
Palvelujen ostot	-11 882 396	-13 514 200	-12 949 200	-4,2 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 503 161	-3 438 700	-3 608 300	4,9 %			
Avustukset	-1 492 770	-1 743 000	-2 284 000	31,0 %			
Muut toimintakulut	-2 685 982	-2 035 400	-2 293 900	12,7 %			
TOIMINTAKATE	-103 516	-2 217 700	-2 832 400	27,7 %	-1 086 300	-1 755 000	52 900
Rahoitustuotot ja -kulut	-309 397	-305 100	-304 700	-0,1 %	-304 200	-303 800	-303 400
VUOSIKATE	-412 913	-2 522 800	-3 137 100	24,3 %	-1 390 500	-2 058 800	-250 500
Poistot ja arvonalentumi- set	-10 024 894	-8 052 700	-8 297 300	3,0 %	-8 818 700	-8 996 400	-9 199 400
Poistoero, varausten ja rahastojen muutokset	0	250 000	0	-100,0 %	0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-10 437 806	-10 325 500	-11 434 400	10,7 %	-10 209 200	-11 055 200	-9 449 900

Palvelualuejohtajan katsaus

Lakiin perustuvat muutokset siirryttäessä vuoteen 2025

Työllisyyspalvelut ovat olleet osa Lahden seudun kuntakokeilua, jossa kunnan työllisyyspalvelut ovat toimineet työvoimaviranomaisena työllisyyden kuntakokeilun lain mukaisesti (1269/2020). Kuntakokeilulain mukainen toiminta päättyy 31.12.2024 ja vuoden 2025 alusta lakisääteiset työllisyyteen liittyvät tehtävät hoidetaan Päijät-Hämeen työllisyysalueella. Hollolan kunta toimii vastuukuntana yhdeksän kunnan työllisyysalueen

kokonaisuudessa. Muutoksen myötä kuntaan rakentuu toiminnaltaan uudenlaiset, kunnan elinvoimaa ja työvoimaviranomaisen työtä tukevat työllisyyspalvelut. Työllisyyspalveluiden toiminnassa nousee entistä vahvempaan elinkeinopalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö ja yrityksille tarjottavien palveluiden ratkaisut. Tämän lisäksi nuorten palveluissa Ohjaamo-toimintaa ja nuorisopalveluiden kanssa tehtävää yhteistyötä tiivistetään sekä huomioidaan kotoutumislain muutos ja sitä kautta vastuiden kasvaminen kuntasektorilla.

Rahoitusmallin muuttuessa vuodesta 2025 eteenpäin kunnan maksuosuus työmarkkinatuen kuntaosuudesta määräytyy eri kriteerein, eikä se ole enää vertailtavissa edellisvuosiin. Aiempaan toimintatapaan verrattuna kuntaosuuden katkaisee aito työllistyminen.

Jatkuvat lainsäädäntömuutokset määrittävät viranomaistoiminnan muutoksia. TE24- ja KOTO-lain uudistusten lisäksi laajimpana muutoksena vuodelle 2025 on uusi rakentamislaki, joka muuttaa rakentamisen lupajärjestelmää, sääntelyä sekä rekisteritietojen toimittamista. Muutokseen on jo pureuduttu hallintosääntökirjausten päivittämiselle, vuoden 2025 aikana päivitetään rakennusjärjestys.

Toiminnalliset muutokset

Vesihuoltolaitoksen tulot riippuvat vedenkulutuksesta sekä liittymismaksuista, jotka vaihtelevat vuosittain myös maailmanlaajuisista kriiseistä ja taloustilanteesta johtuen. Talouden tasapainossa pitämiseksi jouduttaneen jatkossakin arvioimaan vesihuoltolaitoksen asiakasmaksuja.

Puunmyyntitulot ovat vaihdelleet vuosittain. Jatkossa vuosittaiset myyntitulot pyritään pitämään tasaisena toteuttamalla metsäsuunnitelmaa. Toisaalta seurataan energiapuumarkkinan korkeasuhdannetta ja pyritään hyödyntämään sitä.

Suomessa kuituoperaattorit ovat aloittaneet vahvan laajentumisen vuoden 2024 aikana. Asiakaspalautteiden perusteella tämä on näkynyt asukkaiden arjessa negatiivisella tavalla. Töiden valmistumisen seurantaan on kiinnitetty huomioita ja sakkoja on lähetetty toimijoille. Jatkossa arvioidaan sijoitus- ja kaivuulupien ehtojen kiristämistä.

Kärkitoimintojen edistäminen

Syksyllä 2024 Hollola-talon toteutuksessa valmistellaan esisopimusvaiheen hyväksymistä ja toteutusvaiheeseen siirtymistä. Hollola-talon toteutus linkittyy vahvasi koko keskusta-alueen toteutukseen, joka on tavoitteena kumppanuussopimuksessa.

Maanhankinta on kunnan pitkäaikaisen kehittymisen edellytys. Resurssien kohdistaminen

maanhankintaan ja sen priorisointi on edelleen keskiössä.

Palvelualueen talous

Vuosi 2025 on viimeinen investointivuosi, joka toteutetaan syksyllä 2023 hyväksytyin investointitasoon mukaan. Uusien linjausten mukaisesti tarkastellut investoinnit tulevat huomioimaan tuleville vuosille asetetut poistotavoitteet.

Käyttösuunnitelmatalous on tasapainossa.

Palvelukuvaus

Elinvoiman palvelualue edesauttaa monipuolisten asumismahdollisuuksien syntymistä ja huolehtii yritysten toimintaedellytysten kehittämistä. Palvelualue tuottaa asumisen ja elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut ja vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden järjestämisestä. Lisäksi palvelualue huolehtii työllisyysasioista (kuntapalvelut, ei lakisäätöiset palvelut), elinkeinotoimen tehtävistä, joukkoliikennepalveluista (LSL) sekä päiväkotien ja koulujen ruoka- ja siivouspalveluista.

Yhtenä osakokonaisuutena vastualueen käyttötaloudessa on varattu budjetti kunnan kiinteistöasioiden hoitoon (pois lukien investoinnit, jotka tilataan erikseen). Työt tilataan Hollolan Tilapalvelut Oy:ltä.

Palvelualue toimii elinvoimavaliokunnan ohjauksessa tuottaen tehokkaita, taloudellisia ja asiakaslähtöisiä palveluita pääasiassa kuntalaisille. Elinvoimavaliokunnan alaisuudessa toimii seitsemän vastuualuetta: kehitys- ja kaavoituspalvelut, kuntatekniikka, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, vesihuoltolaitos, ruoka- ja siivouspalvelut, työllisyyspalvelut sekä elinvoiman hallinto (sisältäen elinkeinopalvelut sekä joukkoliikenteen).

Palvelualueen organisaatioon kuuluu Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuollon taseyksikkö. Ympäristöterveydenhuolto toimii ympäristöterveyslautakunnan alaisuudessa, joka hyväksyy taseyksikön talousarvion. Ympäristöterveyslautakunnan alaiset vastualueet ovat: eläinlääkintähuolto, terveydensuojelu sekä

ympäristöterveydenhuollon hallinto ja lautakunta. Ympäristöterveydenhuolto palvelee seudullisesti yhdeksän kunnan tarpeita.

Toinen yhdeksän kuntaa palveleva kokonaisuus on Päijät-Hämeen työllisyysalue. Työllisyysalue taseyksikkö aloittaa uutena organisaationa elinvoiman palvelualueella vuoden 2025 alusta ja se tuottaa sopimuskunnilleen lakisääteiset työvoimapalvelut. Työllisyysalue toimii työllisyyslautakunnan alaisuudessa, joka hyväksyy taseyksikön talousarvion.

Palvelusuunnitelma 2025

Palvelualue jatkaa normaalia toimintaansa. Vastuualuekohtaisissa palvelusuunnitelmissa on esitetty muutokset vuoteen 2024 verrattuna sekä pääpiirteiset palvelusuunnitelmat vuosille 2026–2028. Tulevan vuoden puolivälissä aloittaa toimintansa uusi valtuusto. Kunnan strategiaa päivitetään ja strategiset hankkeet määritellään uudelleen tulevia vuosia varten.

Strategisten hankkeiden päätavoitteet

Rekrytoinnit on tehty palvelualueen strategisten hankkeiden mukaisesti ja hankkeiden totutusta seurataan yhteisen ohjeistuksen mukaan ja aikataulussa. Vuosina 2022–2024 hankkeet ovat edenneet suunnitellusti ja siirtyneet vaiheeseen, jossa niiden sisältö on osa palvelualueen operatiivista toimintaa. Strategiset hankkeet ovat palvelleet tarkoituksensa mukaan; toimintamallit ja –suunnitelmat ovat kirkastaneet perustehtäviä ja jatkossa hankkeiden sisältö integroituu paremmin osaksi perustehtäviä.

Kunnan kehityksen ja tulevaisuuden kannalta tärkeimmät tehtävät ovat maanhankinnassa onnistuminen ja kuntakeskustan kehittäminen. Maanhankinnan pohjalta toteutetaan asumisen ja yrittämisen alueita strategisen yleiskaavan ohjaamana. Keskustan kehittämisen tavoitteena on parantaa kuntakeskuksen vetovoimaa, luoda kuntakeskuksesta hollolalaisten yhteinen asioinnin ja oleskelun paikka sekä houkutella alueelle lisää palveluja. Strategisten hankkeiden rahoitus ja tavoitteet mukaan lukien elinvoiman palvelualue

löytyvät kunnanhallituksen alaisesta talousarvioesityksestä.

Jatkossa joudutaan arvioimaan sitä, miten kunta saa hankittua maanomistusta kaavoittaakseen asumiselle ja yrittämiselle uusia avauksia. Tämän hetken arvion mukaan uusien alueiden toteutusmahdollisuudet tyrehtyvät ennen vuosikymmenen loppua, jos maanhankinnassa ei päästä eteenpäin. Oletus on, että maapoliittisen ohjelman mukaisesti arvioidaan kaikkien maanhankintakeinojen käyttöä, maanlunastus huomioiden. Tähän vaikuttaa oleellisesti se, miten mahdollinen lakimuutos tulevaisuudessa määrittää maanhankintakeinot ja hankinta-arvot.

Kuntakeskuksen kehittäminen viivästyy aiotuista tavoitteista. Tavoitteena oli purkaa vanha virasto vuonna 2024. Tätä kirjoitettaessa vanhan viraston purkulupa ei ole lainvoimainen, joten sen purkaminen voi alkaa aikaisintaan loppuvuonna ja jatkuu näin ollen vuodenvaihteen yli. Hollola-talon suunnittelu valmistuu muutaman kuukauden myöhässä alkuvuonna. Päätös toteutusvaiheeseen siirtymisestä etenee esisopimuksen mukaisesti.

MAL-sopimuskauden 2024–2027 neuvottelut ovat päättyneet ja siirtyminen sopimusvaiheeseen on alkanut syyskuussa. Kunnan tavoitteena on, että vuosina 2023–2024 toteutetut suunnittelukohteet, Rantatien kevytväylä välillä Pyhäniementie – Messilä ja Valtatie 24 parantaminen, Kalliolan liittymässä ja välillä Paimelantie – Rajaharjuntie etenevät alkavalla MAL-kaudella. Hollola on aktiivisesti mukana maakunnallisissa tavoitteissa.

Ilmasto-ohjelman hyväksyntä on valtuustossa joulukuussa 2024. Tämän jälkeen ohjelma siirtyy toteutukseen. Tavoitteena on, että ohjelma on tavoitetehtävinen ja sillä on vaikutusta siihen, miten kunta toimii ja miten työntekijät tekevät työtään.

Investointiohjelman toteutuksella vastataan sekä kuntatekniikan, vesihuollon, palvelujen (kiinteistöt) ja väestön ja elinkeinoelämän tarpeisiin.

Varautumisen harjoittelu

Palvelualueen valmiussuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Yhteinen sisäinen varautumisen harjoitus keskittyy koulujen ja päiväkotien poikkeusolojen toimintojen yhteensovittamiseen (palvelutuotanto, energia, vesi, ruoka). Poikkeusoloissa tekninen toimintahaaste on varavoiman riittävyys.

Työssä onnistuminen

Toiminnan jatkuvuuden ja tehokkaan työskentelyn varmistamiseksi on edelleen tarpeellista kiinnittää huomiota nykyisten resurssien pysyvyyteen ja kyvykkyyteen. Kuluneiden vuosien kokemuksella voidaan todeta, että resurssit ovat tiukoilla ja huoli työntekijöiden jaksamisesta ja töiden sujumuuden haasteista on olemassa. Tämä näkyy työhyvinvointikyselyn tuloksissa. Tulosten perusteella vastualueet ovat tehneet kehittämissuunnitelmat, joiden toteutumista seurataan.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma on laadittu. Sen mukaan oleellisia resurssimuutoksia ei ole näköpiirissä. Koulutussuunnitelmalla edistetään osaamisen kehittymistä ja suoriutumista. Työllisyyspalveluiden toiminnoissa tulee tehtäväkuvamuutoksia. Muutostilanne onnistuu yhdessä teke-mällä ja haasteisiin heti tarttuminen.

Koko henkilöstö opettelee omassa roolissaan vuoden alusta käyttöönotettavat henkilöstö- ja talousohjelmistot. Oppiminen ja rutinoituminen uusiin ohjelmiin vie aikansa. Odotusarvo on, että ohjelmistot järkevöittävät toimintoja, eivät tuo lisäkuormaa.

Palvelusuunnitelma taloussuunnitelmavuosille 2026–2028

Taloussuunnitelmavuosina ylläpidetään talousarvion mukaista palvelutuotantoa ja toteutetaan investointiohjelmia. Oletettavasti kuntastrategian päivitys ja uudet strategiset hankkeet suuntaavat fokusta uusiin kohteisiin. Vuoden 2026 alusta alkaen uusien linjausten mukaisesti tarkastelut investoinnit tulevat huomioimaan tuleville vuosille asetetut poistotavoitteet.

Työllisyyspalvelujen vastualueen toiminta jatkuu itsenäisenä kustannusyksikkönä elinvoiman palvelualueella. Mahdolliset haastekohdat toiminnan aloituksessa on selätetty. Siirtymäkauden aikana on seurattava taloussuunnitelmavuosien toteutumisen kehittymistä ja arvioitava tarvetta määrärahamuutokselle.

Rakentamislain kaikki muutokset eivät ole syyskuussa 2024 tiedossa. On epäselvää, milloin laki on kokonaisuudessaan valmis. Oletettavaa on, että vuosi 2026 on ensimmäinen toimintavuosi, jossa rakentamislain vaikutukset näkyvät kokonaisuudessaan.

Uusi valtuusto aloittaa toimintansa vuonna 2025. Uusi kuntastrategia ja uudet strategiset hankkeet määrittyvät vuoden 2026 aikana. Aiempaan verrattuna on tärkeää priorisoida kunnan keittymisen kannalta kaikista oleellimmat hankkeet, elinvoiman palvelualueella tämä tarkoittaa maanhankinnan tavoitteiden toteutumista ja työllisyysalueen toiminnan vakiintumista. Työllisyysalueen toiminnan vakiintuminen toteutuu siirtymäkaudella vuosina 2025–2028, jona aikana toiminnot ja talous on synkronoitava siten, että työttömyysaste ei nouse, eikä lisärahoituksen tarvetta tule.

Seudullisessa joukkoliikenteen järjestämisessä käynnistyy uusi sopimuskausi kesällä 2026 kohteessa 8, johon Hollolankin linjat pääasiassa kuuluvat. Salpakangas – Lahti -välin liikenne muuttuu päästöttömäksi silloin.

Henkilöstön resilienssiin ja toiminnan tuottavuuteen kiinnitetään huomiota. Ihanteellinen tilanne olisi, jos uusia tehtäviä ei laskeutuisi palvelualueelle ilman, että olemassa olevaa työkuormaa vähennetään. Työhyvinvoinnin seuraaminen on erittäin tärkeässä roolissa ja erityisesti esihenkilöiden vastuulla unohtamatta jokaisen työntekijän omaa vastuuta hyvinvointinsa perustana. Vuonna 2025 käyttöön otetut henkilöstö- ja talouden ohjelmistot ovat tuoneet lisäarvoa työn sujumiseen mm. kehityskeskustelujen taltiointin ja seurannan osalta.

Toiminnalliset tavoitteet

Valtuustoa nähdn sitovat tavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha
Vanhan virastotalon purkaminen.	Virastotalo purettu.	Sisältyy talousarvioon.
Keskuskortteleiden toteutus arvioidaan uudelleen.	Keskuskortteleiden kehittämisen uudelleenarviointi laadittu ja käsitelty valtuustossa.	Uudelleenarvioinnin pohjalta määrärahojen kohdennus päätetään valtuuston talousarviota koskevalla muutospäätöksellä, uudelleenarviointia koskevan valtuustokäsittelyn yhteydessä.
Vastuutaho: Pekka Laitinen , kehityspäällikkö; Heli Randell , elinvoimajohtaja		
Uudelleen organisoidut työllisyys- ja KOTO-tehtävät hoidetaan suunnitellusti palvelusuunnitelman ja -prosessien mukaan	Työllisyystoiminnoissa päällekkäisyydet on todettu ja poistettu. Kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä laatinut toimintasuunnitelman 2025	Sisältyy talousarvioon.
Vastuutaho: Työllisyyspäällikkö		
Lahden seudun liikenteen joukkoliikennestrategia tulee voimaan	Linjaliikenteen suoritteet ja matkustajamäärät (vrt. vuoteen 2024)	Sisältyy talousarvioon, arvioidaan vuosittain sekä taloussuunnitelman yhteydessä.
Vastuutaho: Heli Randell , elinvoimajohtaja		

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Kuntien ilmastosuunnitelman toimeenpääntö	Kunnan ilmastosuunnitelmaa toteutetaan ja seurataan vuosittain mm. vaikuttavimpien ilmasto- ja ympäristöllisten kirjauksien kautta. Vuonna 2025 kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että toimenpiteiden kirjaukset edistävät konkreettisesti ilmasto-ohjelman tavoitteita
Vastuutaho: Annariina Keto , projektiasiantuntija	
Monta luontoa – Monta mahdollisuutta luonnon virkistyskäytön kehittämissuunnitelma 2023–2025 (kh 18.9.2023)	Esitetyt toimenpiteet vuodelle 2025 ohjelmassa, mm. Uuden luontokohteen suunnittelu ja toteuttaminen sekä Kunta-Helmi -hankkeen luonnonhoitotoimenpiteiden toteuttaminen.
Vastuutaho: Annariina Keto , projektiasiantuntija	
Salpakankaan teollisuusalueen kaupunkivesien hallinnan neuvontahanke	Tehdään riskikohteiden priorisointi. Laaditaan kiinteistöille suunnattu ohjeistus. Suoritetaan asiakkaiden kanssa sovittavat neuvontakäynnit.
Vastuutaho: Annariina Keto , projektiasiantuntija, Mari Pihlaja-Kuhna , ympäristötarkastaja	

Tuloarviot ja määrärahat

Elinvoiman palvelualue ilman vesihuoltolaitosta Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos -%
Toimintatuotot	21 021 049	20 318 500	19 738 800	-2,9 %
Valmistus omaan käyttöön	56 587	50 000	50 000	0,0 %
Toimintakulut	-23 032 826	-24 649 500	-24 824 500	0,7 %
TOIMINTAKATE	-1 955 189	-4 281 000	-5 035 700	17,6 %

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetutuista muutoksista

Muutos	1000 euroa
Toimintatuotot	
Palkkatukitulojen vähennys	-350
Päijät-Hämeen työllisyysalueen valmistelu tulojen vähennys (kuntien maksuosuudet)	-340
Maanvuokratulojen lisäys	45
Puunmyyntitulojen lisäys	-120
Rakennusvalvonnan lupamaksutulojen väheneminen (uusi rakentamislaki vähentää lupahakemusten määrää)	-50
Siivouspalvelun tulojen vähennys siivottavien kiinteistöjen vähentyessä	-10
Ruokapalvelun tulojen kasvu menojen suhteessa	170
Osuma toiminnan siirto sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueelta työllisyyspalveluihin	50
Toimintakulut	
Liikennepalvelut palkkakulujen vähennys	-27
Kiinteistöpalvelut, kulujen lisäys mm. sähkökulut	50
Kiinteistöpalvelut, leasing vuokrien lisäys	270
Työmarkkinatuen kuntaosuuden lisäys	530
Kuntakokeilun ja työllistämiskulujen vähennys	-461
Päijät-Hämeen työllisyysalueen valmistelu kulujen vähennys	-410
Kulujen vähennys koneiden ja laitteiden vuokrat konekeskus ja jäähalli	-47
Kaavoituksen palvelunostojen vähennys	-105
Maaomaisuuden hallinta toimintakulujen lisäys: tonttien kunnostus ja teiden perusparannus-avustus	45
Metsätalous toimintakulujen lisäys: metsäasiantuntija ja metsänhoidolliset toimenpiteet	199
Ympäristösuojelun henkilöstökulujen väheneminen (määräaikainen virka päättynyt v. 2024)	-40
Palvelujen ostojen väheneminen (palveluna hankitun kiinteistöveroselvityksen valmistuminen, sekä osan ICT-kustannuksista kohdistuminen strategiaan ohjelmiin)	-70
Siivouspalvelun kulujen vähennys	-8
Ruokapalvelun mm. elintarvikekustannusten nousu	110
Ruokapalvelun henkilöstökustannusten nousu	30
Ruokapalvelun vuokratulujen nousu	30
Osuma toiminnan siirto sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualueelta työllisyyspalveluihin	98

Arvio vastuualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Elinvoiman hallinto	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	1 302 421	1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 150 000
Toimintakulut	-3 202 902	-3 325 900	-3 281 000	-3 337 400	-3 344 400	-3 351 200
TOIMINTAKATE	-1 900 481	-2 175 900	-2 131 000	-2 187 400	-2 194 400	-2 201 200
Kiinteistöpalvelut	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	12 715 838	12 216 300	12 243 800	13 928 100	14 226 700	15 863 300
Toimintakulut	-7 778 885	-7 921 900	-8 243 500	-8 383 300	-9 310 400	-8 618 100
TOIMINTAKATE	4 936 953	4 294 400	4 000 300	5 544 800	4 916 300	7 245 200
Työllisyyspalvelut	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	611 206	694 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Toimintakulut	-3 028 449	-3 697 400	-3 454 000	-3 466 200	-3 478 500	-3 491 200
TOIMINTAKATE	-2 417 243	-3 003 400	-3 404 000	-3 416 200	-3 428 500	-3 441 200
Kuntatekniikka	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	419 592	361 500	362 500	362 500	362 500	362 500
Valmistus omaan käyttöön	56 587	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Toimintakulut	-2 476 952	-2 792 100	-2 745 200	-2 817 100	-2 848 600	-2 880 700
TOIMINTAKATE	-2 000 773	-2 380 600	-2 332 700	-2 404 600	-2 436 100	-2 468 200
Kehitys- ja kaavoituspalvelut	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	1 675 962	1 508 900	1 434 000	1 451 200	1 461 200	1 471 200
Toimintakulut	-1 630 001	-1 914 500	-2 053 800	-1 783 300	-1 799 400	-1 816 300
TOIMINTAKATE	45 961	-405 600	-619 800	-332 100	-338 200	-345 100
Rakennus- ja ympäristövalvonta	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	202 605	255 000	205 000	205 000	205 000	205 000
Toimintakulut	-879 543	-881 900	-768 900	-778 900	-788 300	-798 200
TOIMINTAKATE	-676 938	-626 900	-563 900	-573 900	-583 300	-593 200

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Kuntatekniikka			
Katujen rakentaminen ja perusparantaminen, km	0,8	0,9	1,8
Kevyen liikenteen väylien rakentaminen ja perusparantaminen, km	0,3	0,0	0,9
Leikkipaikkojen rakentaminen ja perusparantaminen, kpl	3	3	2
Liikuntapaikkojen ja -alueiden hoitokustannukset, 1 000 euroa (netto)	542	627	590
Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto			
Raakamaan hankinta, hehtaaria	110	50	50
Tonttireserviä (Erillispientalo) yhteensä kpl	330	470	450
Tonttireserviä (Asuinpientalo, Rivitalo), yhteensä k-m ²	44 819	55 000	65 000
Tonttireserviä (Kerrostalo, Asuin- ja liikehuoneisto) yht. k-m ²	22 060	39 000	42 000
Tonttireserviä (Teollisuus- ja varastorakennukset) yht. ha	43	43	41
Tonttireserviä (Liike- ja toimistorakennukset) yhteensä ha	16	14	15
Tonttireserviä (Tavaraliikenneterminaali) yht. ha	65	65	65
Tonttireserviä (Palvelurakennukset) yhteensä ha	1	1	1
Uusia erillispientalotontteja annettu luovutukseen	20	30	30
Myyty tai vuokrattu (Erillispientalo), kpl	19	30	30
Myyty tai vuokrattu (Asuinpientalo, Rivitalo), k-m ²	1248	1 800	3 000
Myyty tai vuokrattu (Kerrostalo, Liikehuoneisto), k-m ²	0	2 400	7 700
Kaavoitus			
Uusia kaavoitettuja tontteja (Erillispientalo), kpl	0	125	125
Uutta rakennusoikeutta (Asuinpientalo, Rivitalo), k-m ²	1 800	15 000	20 000
Uutta rakennusoikeutta (Kerrostalo, sis. liikehuoneistoja), k-m ²	0	17 000	19 000
Rakennusvalvonta			
Lupahakemusten määrä yhteensä, kpl	310	280	200
Valmistuneet asunnot, kpl	25	40	40
Asuinrakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	4380	6 000	6 000
Vapaa-ajan rakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	773	800	800
Palvelu- ja liikerakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	1593	2 000	2 000
Teollisuus- ja varastorakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	1358	2 000	2 000
Ympäristönsuojelu			
Ympäristölupapäätökset, kpl	4	3	3
Maa-aineslupapäätökset, kpl	4	1	1
Valvontaohjelman mukaiset ympäristö- ja maa-aineslupien tarkastukset, kpl	28	30	30
Vireillä olevat hallintovireillepanot, kpl	11	20	20
Siivous- ja ruokapalvelu			
Siivouksen kokonaiskustannukset euroa/siiv.m ² /pv	0,11	0,11	0,13
Ruokapalvelu, kouluaterian keskihinta/€	2,99	2,98	3,33

Liikennepalvelut

Kuljetusoppilaiden määrä/käyttöaste linjaliikenteessä (%)	44,4	60	60
Matkustaja/Nousijamäärät kpl/v (linjaliikenne), sis. koululaiset	344 948	300 000	350 000
Nettokustannukset euro/nousu	-	2,00	3,00
Palveluliikenne (HOPPA) matkustajamäärät/vuosi	2 462	3 000	2 700

Elinkeinopalvelut

Yrityskäynnit	-	-	50
Yrityksille järjestetyt tapahtumat	-	-	20
Käynnistyneet sijoittumisneuvottelut	-	-	20
Sijoittuneita yrityksiä	-	-	2

Työllisyyspalvelut

Valmennukselliset/työkyky (asiakasmäärä/vuosi)	-	-	120
Palkkatukityöllistäminen (rahoitusmallin muutos)	69	70	2

Kiinteistöpalvelut

Kiinteistöjen korjausvelka (miljoonaa euroa)	5,2	3,5	3,0
Energiatehokkuus, sähkö (kW/m ³)	15,2	15,2	14,3
Energiatehokkuus, lämpö (kW/m ³)	25,5	25	24,3

Vesihuoltolaitos

Vastuutaho: **Riikka Johansson**, vesihuoltopäällikkö

Vesihuoltopäällikön katsaus

Hollolan vesihuoltolaitos vastaa kunnan yleisen vesihuollon huolehtimisesta vesihuoltolain ja muun lainsäädännön mukaisesti. Hollolan kunta on sopinut vesihuoltopalvelujen tuottamisesta Lahti Aqua Oy:n kanssa konsessiosopimukseen perustuen vuodesta 2008 alkaen. Nykyinen sopimus on voimassa vuoden 2025 loppuun asti, minkä jälkeen sitä voidaan jatkaa viiden vuoden jaksoissa. Hollolan vesihuoltolaitos omistaa vedenottamot, talousvesi-, jätevesi- ja hulevesiverkostot sekä Hämeenkosken jätevedenpuhdistamon ja vastaa investointien suunnittelusta, toteutuksesta ja rahoituksesta.

Vastuualueen palvelusuunnitelma vuodelle 2025

Vesihuoltolaitos huolehtii vedenhankinnasta ja jakelusta sekä viemäröinnistä kunnan hyväksymällä toiminta-alueella, jota tulee päivittää tarvittaessa vastaamaan toteutunutta ja suunniteltua yhdyskuntakehitystä.

Laitoksen toimintakulut katetaan palveluja käyttäviltä asiakkailta perittävin vesihuoltomaksuin. Maksutulojen laskiessa, mutta toimintakulujen noustessa tulee tarvittaessa varautua hinnaston korotukseen esim. niin, että muutos tulisi voimaan 1.1.2026 alkaen.

Lahti Aqua Oy:n perimät palvelumaksut perustuvat vedenkulutukseen, jätevesimääriin, verkostopituuksiin sekä Lahden jätevedenkäsittelyn kustannuksiin. Palvelumaksujen yksikköhinnat on sidottu kuluttajaindeksiin. Jäteveden virtaamaosuuksiin tulee vaikuttamaan Kärkölen jätevesien johtaminen Lahteen käsiteltäviksi. Lahti Aqua Oy:n palvelumaksujen muodostumista, ennusteita ja toteutumista seurataan yhteistyöryhmän kokouksissa.

Tulevan kauden suurimpia investointikohteita ovat Sorvasen uuden asemakaava-alueen vesihuoltoverkostojen ja Kukkilan uuden vedenottoaivon

rakentaminen sekä Salpakankaan teollisuusalueen vesihuoltoverkostojen ja jätevesipumppaamoiden saneeraminen. Lisäksi varaudutaan Soramäen kiertoliittymän sekä Hollola –talon yhteydessä tehtäviin vesihuollon muutos- ja siirtotöihin. Vesihuollon verkostoinvestoinnit rakennutetaan yhteistyössä kuntatekniikan kanssa tai ostopalveluna. Laitosinvestointien rakennuttamisessa hyödynnetään Lahti Aqua Oy:n erityisosaamista.

Hollola sisältyy Lahti Aqua Oy:n vuosittain teettämään asiakaskyselytutkimukseen, minkä lisäksi vesihuoltopalvelut sisältyvät kunnan yhdyskuntateknisten palveluiden asukaskyselyyn. Kyselyiden tuloksia seurataan ja niiden perusteella kohdennetaan tarvittaessa toimenpiteitä.

Vastuualueen palvelusuunnitelma talous-suunnitelmavuosille 2025–2028

Vesihuoltolain muutos on valmisteilla ja sen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2026 alusta alkaen. Lakimuutosehdotuksen mukaisesti tulisi jatkossa laatia kunnan vesihuoltosuunnitelma ja vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelma korjausvelan kasvun hillitsemiseksi. Myös varautumissuunnitteluvaihtoehtoja tarkennetaan ja vesihuollon toiminta-alueella on päivitettävä säännöllisesti. Nämä edellyttävät resursseja ja toimenpiteitä taloussuunnitelmavuosille 2026–2028.

Vesihuoltolaitoksen tulot riippuvat vedenkulutuksesta sekä liittymismaksuista, jotka vaihtelevat vuosittain myös maailmanlaajuisista kriiseistä ja taloustilanteesta johtuen. Vettä runsaasti kuluttavan teollisuuden saaminen (esim. vesipullottamo) kuntaan parantaisi vesihuoltolaitoksen tuloja.

Lahti Aqua Oy:n palvelumaksujen muodostumista, ennusteita ja toteutumista seurataan yhteistyöryhmän kokouksissa, mutta palvelumaksujen ennustaminen on haasteellista. Maksut perustuvat pääosin vedenkulutukseen ja jätevesimääriin, jotka voivat vaihdella vuosittain muun muassa sääolosuhteista johtuen. Energiakriisin ja kuluttajaindeksin muutokset vaikuttavat palvelumaksuihin. Jätevedenkäsittelyn palvelumaksuihin vaikuttaa Lahden puhdistamoiden mahdolliset laajenus- ja saneeraustarpeet, joita voi laukaista

mahdollisten isompien elintarvikeyritysten sijoittuminen alueelle sekä lainsäädäntömuutokset käsittelyvaatimusten kiristämisestä. Yhdyskuntajätevesidirektiivin uusiminen ja kansallinen toimeenpano lainsäädäntöön mahdollisesti vuonna 2027 tulee todennäköisesti edellyttämään Lahden jätevedenpuhdistamoille tehostamistoimenpiteitä.

Vesihuolto on kriittinen peruspalvelu, jonka investointeihin vaikuttavat useat eri tekijät. Hollolan vesihuoltolaitokselle kohdistuu suuria

investointitarpeita uusien asemakaava-alueiden rakentamisesta ja etenkin vanhenevan verkoston saneeraustarpeista, jotta nykyinen hyvä toimintavarmuus voidaan turvata.

Vesihuoltolaitoksen taloutta seurataan tulojen ja menojen sekä investointitarpeiden perusteella. Tarpeen mukaan kuluttajilta perittäviä vesihuoltomaksuja tarkastetaan.

Tuloslaskelma

Sitova TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Muutos -%	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	4 422 155	4 621 700	4 625 000	0,1 %	4 950 900	5 088 400	5 247 400
Myyntituotot	4 409 986	4 621 700	4 625 000	0,1 %			
Tuet ja avustukset	12 169	0	0	—			
Toimintakulut	-2 570 482	-2 558 400	-2 421 700	-5,3 %	-2 683 200	-2 794 600	-2 906 200
Henkilöstökulut	-71 450	-74 300	-72 200	-2,8 %			
Palvelujen ostot	-2 292 253	-2 335 400	-2 191 000	-6,2 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-197 985	-140 300	-150 300	7,1 %			
Muut toimintakulut	-8 793	-8 400	-8 200	-2,4 %			
TOIMINTAKATE	1 851 673	2 063 300	2 203 300	6,8 %	2 267 700	2 293 800	2 341 200
Rahoitustuotot ja -kulut	-305 241	-305 100	-304 700	-0,1 %	-304 200	-303 800	-303 400
VUOSIKATE	1 546 432	1 758 200	1 898 600	8,0 %	1 963 500	1 990 000	2 037 800
Poistot ja arvonalentumiset	-1 762 865	-1 758 200	-1 898 600	8,0 %	-1 963 500	-1 990 000	-2 037 800
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-216 433	0	0	—	0	0	0

Erittely vastualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Muutos	1 000 euroa
Toimintatuotot	
Tulojen lisäys	3
Toimintakulut	
Kulujen vähennys Lahti Aquan palvelumaksu	-136
Poistojen lisäys	140

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

Vesihuoltolaitos	TP 2023	TA 2024	TA2025
Laskutettava vesimäärä, 1000 m ³	781	830	750
Laskutettava jätevesimäärä, 1000 m ³	767	800	720
Liittyjäkiinteistöjen määrä, kpl	4 669	4 700	4 700
Vesimaksu, €/m ³ (alv. 0 %)	1,57	1,57	1,57
Investoinnit/liikevaihto (%)	42	50	50

4. Investointiosa

Investoinnit yhteensä (1 000 euroa)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
TALONRAKENNUS						
Menot	2 445	9 505	8 735	1 120	1 600	1 910
Pysyvien vastaavien luovutustulot*	5361	0	0	0	0	0
Rahoitusosuudet	0	0	891	0	0	0
Netto	2 445	9 505	7 844	1 120	1 600	1 910
MAA- JA VESIRAKENTAMINEN						
Menot	5 437	9 260	9 245	6 780	7 425	6 635
Rahoitusosuudet	0	125	316	0	0	0
Netto	5 437	9 135	8 929	6 780	7 425	6 635
MAA-ALUEIDEN MYYNNIT						
Pysyvien vastaavien luovutustulot*	794	180	180	180	180	180
IRTAIN OMAISUUS						
Menot	289	1 145	742	735	325	240
Pysyvien vastaavien luovutustulot*	20	0	0	0	0	0
Netto	269	1 145	742	735	325	240
ARVOPAPERIT JA OSUUDET						
Menot	0	1 500	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot*	0	0	0	0	0	0
Netto	0	1 500	0	0	0	0
YHTEENSÄ						
Menot	8 171	21 410	18 722	8 635	9 350	8 785
Rahoitusosuudet	0	125	1 207	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	6 175	180	180	180	180	180
Netto	1 996	21 105	17 335	8 455	9 170	8 605

* Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloissa esitetty luovutusarvo

MAA-ALUEET	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	1 206	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100

Määräraha on varattu maa-alueiden hankintaan.

MAA-ALUEIDEN MYYNNIT	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Luovutusarvo	794	180	180	180	180	180

Maa-alueiden myynneistä luovutustuloissa esitetty luovutusarvo.

KADUNRAKENNUS JA MUUT YLEISET ALUEET	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	2 382	5 160	5 265	3 730	3 375	3 285
Rahoitusosuudet	0	125	316	0	0	0
Netto	2 382	5 035	4 949	3 730	3 375	3 285

Määräraha on varattu kadunrakennus ja muiden yleisten alueiden investointeihin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

VESIHUOLTOLAITOS	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	1 849	3 200	2 880	1 750	2 750	2 250
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0
Netto	1 849	3 200	2 880	1 750	2 750	2 250

Määräraha on varattu vesihuoltolaitoksen investointeihin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

PERUSPARANNUKSET	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	2 044	2 005	1 735	1 120	1 600	1 010
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0
Netto	2 044	2 005	1 735	1 120	1 600	1 010

Määräraha on varattu kiinteistöjen perusparannushankkeisiin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

KORVAUS-/UUSINVESTOINNIT	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	401	6 300	7 000	0	0	900
Rahoitusosuudet	0	0	891	0	0	0
Netto	401	6 300	6 109	0	0	900

Määräraha on varattu kiinteistöjen korvaus- ja uusinvestointeihin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

ELINKEINOPOLIITTISET INVE- STOINNIT	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	0	0	0	200	200	0
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	200	200	0

Määräraha on varattu elinkeinopoliittisiin investointeihin. Tarkempi hankekohtainen erittely liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

IRTAIN OMAISUUS	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Menot	289	1 145	742	735	325	240
Rahoitusosuudet	20	0	0	0	0	0
Netto	269	1 145	742	735	325	240

Määräraha on varattu palvelualueiden irtaimen omaisuuden investointeihin.

Palvelualuekohtainen hanke-erittely:

Konsernipalvelut	502
Tietojärjestelmähankkeet	472
Muu irtain omaisuus	30
Hyvinvoinnin palvelualue	100
Hyvinvoinnin palvelualueen irtain	100
Elinvoiman palvelualue	140
Ruokapalveluiden kalusteet	40
Traktori	100

ARVOPAPERIT JA OSUUDET	Tilinpäätös 2023	Talousar- vio 2024	Talousar- vio 2025	Talous- suunni- telma 2026	Talous- suunni- telma 2027	Talous- suunni- telma 2028
Menot	0	0	0	0	0	0

Määräraha on varattu osakkeiden hankintoihin. Vuonna 2024 ei arvioida tarvittavan määrärahaa osakkeiden hankintaan.

5. Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma osoittaa, miten tulorahoitus kattaa kunnan palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot. Tulorahoituksen riittävyttä arvioidaan toiminta- ja vuosikatteen sekä tilikauden tuloksen avulla.

Toimintakate on toimintatulojen ja -menojen erotus. Se osoittaa, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla, käyttötalouden valtionosuuksilla ja rahoitustuloilla. Vuoden 2025 talousarviossa toimintakate heikkenee vuoden 2024 ennusteeseen nähden 6,6 prosenttia.

Vuosikate ilmoittaa, paljonko talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Talouden tasapainoa arvioitaessa vuosikatteen riittävyttä tulisi verrata poistoihin ja nettoinvestointeihin. Vuoden 2025 talousarvion vuosikate kattaa suunnitelman mukaisista poistoista 94 prosenttia. Nettoinvestoinneista vuosikate kattaa noin 42,4 prosenttia, joka johtuu poikkeuksellisen suuresta investointitasosta.

Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Vuoden 2025 talousarvion tulos on noin 0,5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tilikauden tulosta voidaan vielä käsitellä rahastojen/tai varauksien muutoksilla eli niin sanotuilla tuloksen käsitteilyerillä.

Tuloslaskelman viimeinen rivi osoittaa tilikauden yli-/alijäämän, joka vuonna 2025 on 116 tuhatta euroa ylijäämäinen.

Verotulot

Verotulot koostuvat kunnallisverosta, yhteisöverosta ja kiinteistöverosta. Kunnallisveroksi vuodelle 2025 on arvioitu 44,8 miljoonaa euroa. Kiinteistövero talousarviovuodelle 2025 arvioidaan kertyvän noin 6,9 miljoonaa euroa, ja yhteisöveron kertymän arvioidaan olevan noin 2,5 miljoonaa euroa.

Valtionosuudet

Vuonna 2025 Hollolan valtionosuuksien arvioidaan olevan noin 18,5 miljoonaa euroa. Valtionosuuksissa on arvioitu olevan kasvua vuoden 2024 ennusteeseen verrattuna noin 1,1 miljoonaa euroa. Valtionosuuden kasvua selittää ennen kaikkea vuoden 2025 alussa voimaan tuleva TE-uudistus ja kotoutumislain kokonaisuudistus. Valtionosuusarvio sisältää myös sote-siirtolaskelmien takaisinperinnän. Arvio perustuu Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön alustaviin laskelmiin.

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu (TE24) työ- ja elinkeinotoimistoilta siirtyy kunnille 1.1.2025. Tämä on kunnille uusi valtionosuustettava, jonka rahoitus on yleiskatteisessa valtionosuudessa. Talousarviovuonna 2025 TE24 valtionosuuksien on arvioitu olevan noin 2,8 miljoonaa euroa. Arvio perustuu Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön alustaviin laskelmiin.

Rahoitustulot ja -menot

Rahoitustulot ja -menot sisältävät mm. pitkäaikaisen lainojen korot, verotilitysten korot, antolainojen korot, vesihuoltolaitoksen tuloutuksen, viivästyskorot ja osinkotulot. Rahoituserät ovat arviolta noin 312 tuhatta euroa. Osinkotuottoja arvioidaan kertyvän noin 100 tuhatta euroa.

Korkokulut ovat arviolta noin 829 tuhatta euroa talousarviovuodella ja taloussuunnitelmavuosilla korkokulut tulevat nousemaan huomattavasti.

Poistot

Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista yhteensä noin 9,0 miljoonaa euroa (vuoden 2024 ennuste noin 8,4 miljoonaa euroa).

Tuloslaskelma

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Ennuste 2024	Talousarvio 2025	Muutos -% TA25/TAE24
Toimintatuotot	36 405 083	35 165 300	35 165 300	43 782 300	24,5 %
Myyntituotot	17 821 862	18 225 600	18 225 600	27 225 700	49,4 %
Maksutuotot	2 119 562	1 882 500	1 882 500	1 666 500	-11,5 %
Tuet ja avustukset	1 772 071	1 071 100	1 071 100	1 079 500	0,8 %
Vuokratuotot	14 374 474	13 536 000	13 536 000	13 596 100	0,4 %
Muut toimintatuotot	317 114	450 100	450 100	214 500	-52,3 %
Valmistus omaan käyttöön	60 854	50 000	50 000	50 000	0,0 %
Toimintakulut	-92 738 150	-95 069 400	-95 069 400	-107 665 100	13,2 %
Henkilöstökulut	-39 693 089	-40 462 600	-40 462 600	-44 703 300	10,5 %
Palkat ja palkkiot	-31 660 415	-32 231 700	-32 231 700	-36 084 500	12,0 %
Henkilöstösivukulut	-8 032 674	-8 230 900	-8 230 900	-8 618 800	4,7 %
Eläkekulut	-6 754 418	-6 885 600	-6 885 600	-7 574 000	10,0 %
Muut henkilösivukulut	-1 278 256	-1 345 300	-1 345 300	-1 044 800	-22,3 %
Palvelujen ostot	-30 683 676	-32 868 000	-32 868 000	-37 520 200	14,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 893 551	-4 712 100	-4 712 100	-4 824 700	2,4 %
Avustukset	-3 186 546	-3 451 700	-3 451 700	-6 886 500	99,5 %
Muut toimintakulut	-14 281 289	-13 575 000	-13 575 000	-13 730 400	1,1 %
TOIMINTAKATE	-56 272 213	-59 854 100	-59 854 100	-63 832 800	6,6 %
Verotulot	56 088 453	51 500 000	51 750 000	54 133 000	4,6 %
Kunnan tulovero	46 408 437	42 300 000	42 550 000	44 778 000	5,2 %
Kiinteistövero	6 168 007	6 100 000	6 100 000	6 877 000	12,7 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 512 010	3 100 000	3 100 000	2 478 000	-20,1 %
Valtionosuudet	20 758 271	17 250 000	17 350 000	18 460 400	6,4 %
Rahoitustuotot ja -kulut	217 302	-428 700	-428 700	-312 200	-27,2 %
VUOSIKATE	20 791 812	8 467 200	8 817 199	8 448 400	-4,2 %
Poistot ja arvonalentumiset	-10 132 032	-8 358 000	-8 358 000	-8 954 100	7,1 %
TILIKAUDEN TULOS	10 659 781	109 200	459 199	-505 700	-210,1 %
Poistoeron muutos	250 000	250 000	250 000	621 700	148,7 %
Varausten muutos	-10 600 000	0	0	0	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	309 781	359 200	709 199	116 000	-83,6 %

Tunnusluvut

Asukasmäärä	22 885	22 735	22 735	22 597
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	39 %	37 %	37 %	41 %
Vuosikate/Poistot, %	205 %	101 %	105 %	94 %
Vuosikate/asukas, euroa	909	372	388	374

Tuloslaskelma suunnitelmavuosiin (sisältää taseyksiköt)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toimintatuotot	36 405 083	35 165 300	43 782 300	46 470 700	47 325 300	49 549 200
Myyntituotot	17 821 862	18 225 600	27 225 700	27 832 400	28 364 500	28 927 600
Maksutuotot	2 119 562	1 882 500	1 666 500	2 033 200	2 042 800	2 052 600
Tuet ja avustukset	1 772 071	1 071 100	1 079 500	1 083 700	1 088 000	1 092 400
Vuokratuotot	14 374 474	13 536 000	13 596 100	15 306 900	15 615 500	17 262 100
Muut toimintatuotot	317 114	450 100	214 500	214 500	214 500	214 500
Valmistus omaan käyttöön	60 854	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Toimintakulut	-92 738 150	-95 069 400	-107 665 100	-110 072 000	-112 697 000	-115 435 600
Henkilöstökulut	-39 693 089	-40 462 600	-44 703 300	-45 198 900	-45 940 400	-46 842 200
Palkat ja palkkiot	-31 660 415	-32 231 700	-36 084 500	-36 468 700	-37 065 300	-37 794 300
Henkilöstösivukulut	-8 032 674	-8 230 900	-8 618 800	-8 730 200	-8 875 100	-9 047 900
Eläkekulut	-6 754 418	-6 885 600	-7 574 000	-7 672 200	-7 798 800	-7 950 000
Muut henkilösivukulut	-1 278 256	-1 345 300	-1 044 800	-1 058 000	-1 076 300	-1 097 900
Palvelujen ostot	-30 683 676	-32 868 000	-37 520 200	-37 624 200	-38 971 700	-39 232 700
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 893 551	-4 712 100	-4 824 700	-5 344 900	-5 525 900	-5 716 700
Avustukset	-3 186 546	-3 451 700	-6 886 500	-6 982 200	-7 077 100	-7 174 000
Muut toimintakulut	-14 281 289	-13 575 000	-13 730 400	-14 921 800	-15 181 900	-16 470 000
TOIMINTAKATE	-56 272 213	-59 854 100	-63 832 800	-63 551 300	-65 321 700	-65 836 400
Verotulot	56 088 453	51 500 000	54 133 000	55 991 000	57 398 000	57 368 000
Kunnan tulovero	46 408 437	42 300 000	44 778 000	46 882 000	48 146 000	48 116 000
Kiinteistövero	6 168 007	6 100 000	6 877 000	6 477 000	6 477 000	6 477 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 512 010	3 100 000	2 478 000	2 632 000	2 775 000	2 775 000
Valtionosuudet	20 758 271	17 250 000	18 460 400	18 258 000	18 170 000	19 904 000
Rahoitustuotot ja -kulut	217 302	-428 700	-312 200	-169 100	-473 500	-703 200
Korkotuotot	12 525	3 000	410 100	532 600	544 600	573 300
Muut rahoitustuotot	764 405	417 700	417 700	417 700	417 700	417 700
Korkokulut	-250 830	-502 400	-829 000	-813 700	-1 130 100	-1 388 500
Muut rahoituskulut	-308 798	-347 000	-311 000	-305 700	-305 700	-305 700
VUOSIKATE	20 791 812	8 467 200	8 448 400	10 528 600	9 772 800	10 732 400
Poistot ja arvonalentumiset	-10 132 032	-8 358 000	-8 954 100	-9 595 600	-9 318 200	-9 566 700
TILIKAUDEN TULOS	10 659 781	109 200	-505 700	933 000	454 600	1 165 700
Poistoeron muutos	250 000	250 000	621 700	1 596 700	1 379 700	1 406 300
Varausten muutos	-10 600 000	0	0	0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALI-JÄÄMÄ)	309 781	359 200	116 000	2 529 700	1 834 300	2 572 000

Kokonaistarkastelu

Taseyksiköiden vaikutukset koko kunnan laskelmaan

	Kunta	Vesihuoltolaitos	Päijät- Hämeen ympäristöterveys	Päijät- Hämeen työllisyysalue	Talousarvio 2025
Toimintatuotot	27 472 800	4 625 000	3 339 800	8 344 700	43 782 300
Myyntituotot	11 386 700	4 625 000	2 869 300	8 344 700	27 225 700
Maksutuotot	1 196 000	0	470 500	0	1 666 500
Tuet ja avustukset	1 079 500	0	0	0	1 079 500
Vuokratuotot	13 596 100	0	0	0	13 596 100
Muut toimintatuotot	214 500	0	0	0	214 500
Valmistus omaan käyttöön	50 000	0	0	0	50 000
Toimintakulut	-93 558 900	-2 421 700	-3 339 800	-8 344 700	-107 665 100
Henkilöstökulut	-38 579 600	-72 200	-2 275 100	-3 776 400	-44 703 300
Palvelujen ostot	-33 051 100	-2 191 000	-809 300	-1 468 800	-37 520 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 623 500	-150 300	-35 900	-15 000	-4 824 700
Avustukset	-3 886 500	0	0	-3 000 000	-6 886 500
Muut toimintakulut	-13 418 200	-8 200	-219 500	-84 500	-13 730 400
TOIMINTAKATE	-66 036 100	2 203 300	0	0	-63 832 800
Verotulot	54 133 000	0	0	0	54 133 000
Valtionosuudet	18 460 400	0	0	0	18 460 400
Rahoitustuotot ja -kulut	-7 500	-304 700	0	0	-312 200
Korkotuotot	410 100	0	0	0	410 100
Muut rahoitustuotot	417 700	0	0	0	417 700
Korkokulut	-827 000	-2 000	0	0	-829 000
Muut rahoituskulut	-8 300	-302 700	0	0	-311 000
VUOSIKATE	6 549 800	1 898 600	0	0	8 448 400
Poistot ja arvonalentumiset	-7 055 500	-1 898 600	0	0	-8 954 100
Poistoero, varausten ja rahastojen muutokset	621 700	0	0	0	621 700
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	116 000	0	0	0	116 000

6. Rahoitusosa

Rahoituslaskelmalla osoitetaan kuinka paljon kunnan varsinaisen toiminnan ja sen investointien nettokassavirta on ylijäämäinen tai alijäämäinen.

Rahoitustoiminnan kassavirralla osoitetaan, miten alijäämäinen nettokassavirta on rahoituksellisesti katettu tai, miten ylijäämä on käytetty rahoitus- aseman muuttamiseen.

Talousarvion rahoitusosaan siirretään tuloslaskelmasta vuosikate ja investointiosasta investointien määrä ja niiden rahoitusosuudet.

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	20 791 812	8 467 200	8 448 400	10 528 600	9 772 800	10 732 400
Tulorahoituksen korjauserät	-629 682	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000
	20 162 130	8 167 200	8 148 400	10 228 600	9 472 800	10 432 400
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-8 174 691	-21 410 000	-18 722 000	-8 235 000	-9 250 000	-8 885 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	750	125 000	1 207 000	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	6 175 017	480 000	480 000	480 000	480 000	480 000
	-1 998 924	-20 805 000	-17 035 000	-7 755 000	-8 770 000	-8 405 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	18 163 206	-12 637 800	-8 886 600	2 473 600	702 800	2 027 400
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäys	0	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Antolainasaamisten vähennys	64 781	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
	64 781	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0	10 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 692 548	-3 953 000	-2 708 300	-2 208 300	-2 508 300	-2 808 300
	-5 692 548	-3 953 000	7 291 700	3 791 700	3 491 700	3 191 700
Oman pääoman muutokset	59 698	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	74 321	0	0	0	0	0
saamisten muutos muilta	1 445 030	0	0	0	0	0
korottomien velkojen muutos muilta	-208 961	0	0	0	0	0
	1 310 390	0	0	0	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-4 257 679	-4 053 000	7 191 700	3 691 700	3 391 700	3 091 700
RAHAVAROJEN MUUTOS	13 905 527	-16 690 800	-1 694 900	6 165 300	4 094 500	5 119 100
Tunnusluvut						
Investointien tulorahoitus, %	254,3	39,3	42,4	127,9	105,7	120,8
Lainanhoitokate	3,5	1,8	2,2	3,2	2,4	2,2

Hollolan Vesihuoltolaitos

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toiminnan rahavirta						
Liikelyljäämä (alijäämä)	88 809	305 100	304 700	304 200	303 800	303 400
Poistot ja arvonalentumiset	1 762 865	1 758 200	1 898 600	1 963 500	1 990 000	2 037 800
Rahoitustuotot ja -kulut	-305 241	-305 100	-304 700	-304 200	-303 800	-303 400
	1 546 432	1 758 200	1 898 600	1 963 500	1 990 000	2 037 800
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-1 849 413	-3 200 000	-2 880 000	-1 750 000	-2 750 000	-2 250 000
	-1 849 413	-3 200 000	-2 880 000	-1 750 000	-2 750 000	-2 250 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-302 981	-1 441 800	-981 400	213 500	-760 000	-212 200
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	0	0	0	0	4 000 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-325 000	-325 000	-325 000	-325 000	-325 000	-325 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	199 730	3 208 600	1 306 400	111 500	-2 915 000	537 200
	-125 270	2 883 600	981 400	-213 500	760 000	212 200
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Saamisten muutos muilta	30 525	0	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos muilta	397 726	0	0	0	0	0
	428 251	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	302 981	2 883 600	981 400	-213 500	760 000	212 200
Rahavarojen muutos	0	1 441 800	0	0	0	0

Päijät-Hämeen ympäristöterveys

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toiminnan rahavirta						
Liikelyljäämä (alijäämä)	0	0	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	0	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	0	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	0	0	0	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos kun- nalta	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Saamisten muutos muilta	-159 570	0	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos muilta	513 410	0	0	0	0	0
	353 840	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	353 840	0	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	353 840	0	0	0	0	0

Päijät-Hämeen työllisyysalue

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
Toiminnan rahavirta						
Liikelyjäämä (alijäämä)	0	0	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	0	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	0	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	0	0	0	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Saamisten muutos muilta	0	0	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos muilta	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	0	0	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	0	0	0	0	0	0

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten vähennykset sisältävät antolainojen lyhennykset. Kunta ei harjoita antolainaus toimintaa muutoin kuin erikseen myönnettävään hankkeisiin kohdistuvan välirahoituksen osalta. Välirahoitusten osalta on talousarviossa varauduttu 0,2 miljoonan euron lisäykseen. Antolainasaamisiin kirjataan myös liittymismaksut siltä osin kuin ne ovat palautuskelpoisia. Liittymismaksuja varten ei kuitenkaan budjetoida erikseen määrärahaa.

Lainakannan muutokset

Vuonna 2025 investointien rahoituksen osalta tullaan turvautumaan vieraaseen pääomaan.

Vuonna 2025 lainoja lyhennetään noin 2,7 miljoonaa euroa. Uutta pitkäaikaista lainaa suunnitellaan nostettavan 10 miljoonaa euroa. Lainakannan arvioidaan kasvavan, ollen noin 1 195 euroa asukasta kohden. Leasingkohteet mukaan lukien 2 390 euroa asukasta kohden.

Taloussuunnitelmakauden lopussa lainakannan arvioidaan kasvavan noin 1 689 euroa asukasta kohden ilman leasingkohteita.

Vesihuollon taseyksikölle on budjetoitu vuodelle 2025 lainaa kunnalta 1,3 miljoonaa euroa, joka tullaan maksamaan pois vuonna 2027 nostettavalla lainalla.

Kokonaistarkastelu

	Kunta	Vesihuoltolaitos	Päijät-Hämeen ympäristöterveys	Päijät-Hämeen työllisyysalue	Talousarvio 2024
Antolainauksen muutokset	-100 000	0	0	0	-100 000
Antolainasaamisten lisäykset	-200 000	0	0	0	-200 000
Antolainasaamisten vähennykset	100 000	0	0	0	100 000
Lainakannan muutokset	6 310 300	981 400	0	0	7 291 700
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 000 000	0	0	0	10 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 383 300	-325 000	0	0	-2 708 300
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	-1 306 400	1 306 400	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0

7. Hollolan kuntakonserni, konserniyhteisöille asetettavat tavoitteet

Yleiset tytäryhteisöjä koskevat tavoitteet

- Tytäryhtiöiden tulee toimia kunnanvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen
- Sisäisen valvonta ja riskienhallinta tulee järjestää konserniohjeiden mukaisesti ja niistä raportoitaessa noudatetaan konserniohjetta
- Kaikilta yhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta
- Tytäryhteisöjen tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää tukityöllistäminen
- Konsernin sisäiset palveluostot on keskitettävä tarkoituksenmukaisesti koko konsernin etu huomioiden

- **Talouteen liittyvä tavoite:**
- Käyttökateprosentin pysyminen vähintään vuoden 2024 tilinpäätöksen tasolla tai parantaminen
- Kunnan korjausvelkaselvitykseen osallistuminen

Konserniyhtiö

Hollolan Asuntotalot Oy ja Koy Tervasmiiu

Strategian tavoite	Tarjoamme monipuolisia ja kehittyviä asumisen muotoja lähellä luontoa.
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Asukkaiden pysyvyys	Asukkaiden vaihtuvuus alle 3,5 %/kk. Lähtötaso 4 %. Vuonna 2023 keskimäärin 2,4 %. Käyttöaste yli 95 %, lähtötaso 93,5 %. Vuonna 2023 käyttöaste 97,8 %.
Pitkän tähtäimen korjaus- ja kehityssuunnitelman toteuttaminen kestävän kehityksen ratkaisut huomioiden (esim. aurinkoenergian hyödyntäminen)	Suunnitelman toteutuminen.

Strategian tavoite	Tuotamme laadukasta palvelua ja hyvinvointia kuntalaisille.
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Asiakkaiden tyytyväisyys	Asiakaspalautteet vähintään edellisen vuoden tasolla. Lähtötaso 4,0. Vuonna 2023 asiakastyytyväisyys 4,0 %.
Kuntastrategian mukaisten hankkeiden edistäminen konserniohjauksen, sekä kuntayhteistyön kautta	Asumisen PTS-suunnitelma osana strategia ohjelmia laadittu.

Strategian tavoite	Tuotamme laadukasta palvelua ja hyvinvointia kuntalaisille.
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)
Kiinteistöjen korjausvelan pitäminen koh- tuullisella tasolla	Vuonna 2025 pitkän ajan korjausvelkatavoite määritetty.
Kunnan energiasäästöohjelman laadintaan ja täytäntöönpanoon osallistuminen.	Vuodelle 2025 osoitetut Tilapalveluiden toimenpiteet suori- tettu.

8. Hollolan kunnan strategiset riskit

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys *	Riskin merkittävyys **	Hallintatoimenpiteet	Vaikutus
Sosiaalisten ongelmien kasvu kuten syrjäytyminen ja työttömyys	Yksinäisyyden kokemusten kasvu, syrjäytymisen ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu	2	2	Yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja työttömyyttä vähentävien toimenpiteiden lisääminen ja osallisuuden edistäminen.	Palveluiden tarve kasvaa, kustannukset kasvavat
Vastuutaho: työllisyysvastaava, vapaa-aikapäällikkö, hallinto- ja talousjohtaja					
Henkilöstön saatavuus	Avainhenkilöiden ja tiettyjen henkilöstöryhmien vaihtuvuus ja saatavuus, joita ei pystytä korvaamaan ostopalveluin.	2	2	Johtamisjärjestelmän ja työn johtamisen työkalujen uudistaminen. Aktiivinen rekrytointi, optimaaliset kelpoisuusehdot, työyhteisötaitojen kehittäminen, rekrytointiprosessin kehittäminen	Palvelutuotanto vaarantuu, kustannukset nousevat
Vastuutaho: Koko johtoryhmä /kaikki palvelualueet, henkilöstöpäällikkö					
Kunnan vetovoima ja pito-voima heikkenee	Yritysten määrän lasku, muuttotappion kasvu.	2	3	Markkinointi ja viestintä – positiivisen kuntakuvan edistämiseksi, tarpeiden mukaiset palvelut, keskustan elävöittämiseksi tehtävät toimet, yritysmarkkinointiin panostaminen. Kysynnän ja tarjonnan synkronointi perustelu: jos näin ei tehdä ennakoivasti, käytettävää rahoitusta vetovoiman edistämiseen vähemmän ja vähemmän.	Vaikuttavat palvelurakenteeseen kustannuksia nostavasti ja heikentävät palvelutasoa. Kunta näivetty. Verorahoitus heikkenee.
Vastuutaho: Koko johtoryhmä /kaikki palvelualueet					

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys *	Riskin merkittävyys **	Hallintatoimenpiteet	Vaikutus
Tulorahoituksen heikkeneminen	Kustannustason merkittävät nousut. Investointitaso. Lainamäärä kasvu, jonka johdosta rahoitusriskit kasvavat. Kertynyt ylijäämä pienenee.	2	3	Perustehtävien sekä investointien priorisointi ja mahdollinen karsinta, palveluverkon tarkastelu, rahoitusriskeiltä suojautumisen välineiden käyttäminen	Palveluiden taso heikkenee. Investoinnit lykkääntyvät ja korjausvelka kasvaa.
Vastuutaho: Koko johtoryhmä /kaikki palvelualueet					
Toimintaympäristön ennakoimattomuus	Ennakoitavuus muuttuu nopeasti, äkillisten tilanteiden vaatimien resurssien rajallisuus, kunnille uusia velvoitteita yllättäen ilman lisärahoitusta, lainsäädännön muutokset, kuntien roolin muuttuminen, poikkeusjärjestelyt	2	3	Sopeutuminen, toimintamallien muuttaminen toimintaympäristön muutokseen vastaamiseksi	Palvelutuotantorakenne ei vastaa riittävän nopeasti muutokseen tai odotuksiin, eriarvoistuminen lisääntyy, talouden tasapaino heikkenee
Vastuutaho: Koko johtoryhmä /kaikki palvelualueet					
Laajoihin kansanjoukkoihin kohdistuvat uhat ja hybridi-vaikuttaminen	pandemiat, turvallisuusuhat, pitkäkestoiset valmiustilat, valeuutiset	3	3	Valmiussuunnitelmien ajantasaisuus, harjoitukset, poikkeustilaohjeet, tietoturvallisuudesta ja viestinnästä huolehtiminen	palveluverkkoa koskevat rajoitukset tai käytön estyminen, turvattuuden ja epävarmuuden kasvu, kustannusten nousu
Vastuutaho: Koko johtoryhmä /kaikki palvelualueet					
Tietojärjestelmäriskit	ongelmat tietoverkossa, kyberrikollisuus	3	2	Tietoturvariskitietoisuus ja -taidot, tietohallinnon tiekartta kehittämisessä	Palvelutuotannon hidastuminen / lamautuminen, tiedonkulun ongelmat
Vastuutaho: Konsernipalvelut/tietohallinto					

* 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

** 1= riski on pieni, 2= riski on suuri, 3= riski on erittäin suuri

Hollolan kunta
PL 66, (Tiilijärventie 7 F), 15870 Hollola
Puh. (03) 880 111
Fax (03) 880 3474
kirjaamo@hollola.fi
sähköposti: etunimi.sukunimi@hollola.fi

www.hollola.fi

<https://twitter.com/HollolanKunta>

<https://www.facebook.com/hollolankunta/>